

SETA

SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

SETA LÜBNAN RAPORU

LÜBNAN'DA İSTİKRAR ARAYIŞLARI

Proje Koordinatörü

TALHA KÖSE

Aralık 2006

Talha KÖSE 2000 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olduktan sonra 2002 yılında Sabancı Üniversitesi Uyuşmazlık Analizleri ve Çözümleri yüksek lisans programını "*Islamic Mediation in Turkey: Third Party Roles of Alims in the Resolution of Communal Conflicts*" başlıklı çalışmasıyla tamamlamıştır. Halen George Mason Üniversitesi Institute for Conflict Analysis and Resolution'da doktora adayı olan Köse, Sabancı Üniversitesi ve George Mason Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmış ve Kıbrıs Sorunu, Filistin-İsrail Sorunu ile ilgili diyalog forumlarının düzenleme komitelerinde yer almıştır. SETA İran Dosyası'nın *İran Nükleer Sorunu: Diplomasinin İmkanlarını Yeniden Düşünmek* başlıklı bölümünü hazırlayan Talha Köse'nin akademik ilgi alanları çatışma analizleri, arabuluculuk ve çatışmalara alternatif çözüm yaklaşımları, etnik ve dini çatışmalar, kültürel ve siyasal şiddet, Çeçen sorunu ve Filistin-İsrail anlaşmazlığıdır.

Selin BÖLME Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde lisans eğitimi aldıktan sonra aynı okulda Uluslararası İlişkiler yüksek lisansını "*Foreign Policy of Israel Under Netanyahu 1996-1999*" başlıklı tezle 2001 senesinde tamamlamıştır. Halen Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktora yapmakta ve "*ABD'nin Üs Politikası ve Türkiye: Kuruluşundan Bugüne İncirlik Üssü*" konulu tez üzerinde çalışmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. Akademik ilgi alanları ABD dış politikası, Filistin-İsrail Sorunu ve Kürt Sorunu'dur.

Proje Koordinatörü

Talha Köse

Katkıda bulunan

Selin Bölme

Proje Asistanları

Ahmet Selim Tekelioğlu

Ümare Yazar

SETA Lübnan Raporunun siyasi ve ekonomik analizlerinde katkısı geçen Taha Özhan, tarihi arkaplan konusunda emeği geçen Dr. Abdulhamit Kırmızı ve araştırma aşamasında yardımcı olan Sezen Ceceli ve Cemile Akdağ'a teşekkür ederiz.

Bu raporun daha kapsamlı matbu nüshası yayım aşamasındadır.

İçindekiler

RAPOR ÖZETİ	1
I. GİRİŞ	4
II. TARİHSEL ARKA PLAN: LÜBNAN'IN SİYASİ VE SOSYAL YAPISINDAKİ DÖNÜŞÜMLER	8
Osmanlı Dönemi	8
Fransız Sömürge Yönetimi	9
İç Savaş Dönemi 1975–1989	9
Taif Anlaşması'ndan (1989) Hariri Suikastına	10
Hariri Suikastı Sonrası	11
III. LÜBNAN SİYASETİNDE TEMEL AKTÖRLER	14
Emel	14
Hizbullah	14
Dürzîler	15
Marunîler	16
Ermeniler	17
IV. ÇATIŞMA SÜRECİ VE SORUNLAR	19
Son Krizde Kim Kazandı Kim Kaybetti?	20
Sınır Sorunları	21
Güvenliğe Dair Psikolojik Kaygılar	22
Direnış Örgütlerinin Geleceđi	23
Lübnan'ın Zayıf Siyasi Yapısını Islah Etmek	24
Siyasetin Yeni Dili: Etnik, Dinsel ve Mezhepsel Ayrımlar	25
V. AKTÖRLER VE POZİSYONLARI	26
İsrail	27
Hizbullah	29
Lübnan Hükümeti	31
İran, Suriye veya Muhtemel "Oyunbozanlar"ın Konumu	31

ABD	33
Arap Rejimleri	33
Krizden Dolaylı Olarak Yara Alanlar: AB ve BM	34
VI. BARIŞ GÜCÜ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ	36
Çatışma Çözümü mü? Çatışma Yönetimi mi?	38
BM'nin 1701 Sayılı Kararı Lübnan'a İstikrar Getirebilecek mi?	46
VII. TÜRKİYE VE BARIŞ GÜCÜ	49
Dört Tarz-ı Siyaset: Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve Seçenekleri	49
Türkiye ve Lübnan	52
SONUÇ: TÜRKİYE AÇISINDAN GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN TEMEL NOKTALAR	54
EK 1: Kronoloji: LÜBNAN	57
EK 2: Lübnan Siyasetinde Gruplar	58
EK 3: Taif Anlaşması'nın Özeti – 22 Ekim 1989	58
EK 4: BM Güvenlik Konseyinin 1559, 1680 ve 1701 Sayılı Kararlarının Özetleri	59
EK 5: BM Güvenlik Konseyinin 1559, 1680 ve 1701 Sayılı Kararlarının Orijinal Metinleri	61

Rapor Özeti

Ortadoğu'da yaşanmakta olan gerilim ve çatışmalar dünya siyasetinin sıcak gündemini teşkil etmektedir. Bu karmaşık denkleme Lübnan da eklenince, Ortadoğu'da istikrar arayışları içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. 12 Temmuz 2006 tarihinde Hizbullah militanlarının sınırı geçerek, üç İsraili askeri öldürmesi ve ikisini rehin alması ve karşılık olarak İsrail'in askeri operasyon başlatması üzerine patlak veren savaş, BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararının taraflarca onaylanması ile son bulmuştur. 14 Ağustos'ta taraflar arası ateşkes yürürlüğe girmesine karşın, krizin tam anlamıyla çözümlendiğini söylemek mümkün gözükmemektedir.

Geriye dönüp bakıldığında, **çatışmanın tarafları arasında savaşın kazananı yoktur**. 33 gün süren çatışmalar sonunda tarafların tümü ağır kayıplar vermişler ve bu çatışmaya girerken amaçladıkları hedeflerin hemen hiçbirine ulaşamamışlardır. Kısmi olarak daha fazla zarar gören taraflar bulunsa da bunu Hizbullah'ın bir zaferi olarak sunmak gerçekçi değildir. Hizbullah, Lübnanlı Şiiler nezdinde dahi kendine tanınan kredinin büyük kısmını tüketmiştir. Bununla birlikte, **direnış örgütleri meşruiyet zeminlerini sağlamlaştırarak** krizden kazançlı çıkmışlardır. Hizbullah'ın sınırlı kaynaklarıyla ABD ve İsrail'e meydan okuması Ortadoğu coğrafyasında diğer direniş örgütlerine de bir heyecan getirmiştir. Hizbullah'ın elindeki sınırlı kaynaklarla İsrail karşısında ulaştığı başarı diğer Arap halklarınca da takdir görmektedir. Fakat milis güçlerin ve silahlı örgütlerin yaygınlaşması Ortadoğu'daki merkezi hükümetleri zayıflatacak ve istikrarsızlıklara neden olacaktır.

Lübnan'ın siyasal yapısı zayıf ve yapay, sosyal yapısı da oldukça karmaşıktır. Zaman zaman birbirleriyle çatışan etnik ve dini grupları bir arada tutabilecek meşru ve güçlü bir devlet çatısı oluşturulamamıştır. **Lübnan zayıf siyasi ve sosyal yapısı ve yapay sınırlarından dolayı** dış müdahalelere açık durumdadır. Lübnan'da yaşanan kaotik durum tüm müdahalelere rağmen önlenememektedir ve bu durumdan tüm bölge ülkeleri zarar görmektedir. Lübnan ordusu ve devleti milis güçlerle çatışarak değil, bu güçleri kendi bünyesine katarak ve merkezileşerek güçlenebilir.

Hizbullah ile birlikte Şiiliğin bir direniş ideolojisi haline gelerek İslam dünyasında popülerleşmeye başlamasının, kendi rejimlerini de sarsabileceğinin farkında olan Arap rejimleri Lübnan'daki gelişmelere mesafeli durmuşlardır.

Hizbullah'ın yükselişi ve Ortadoğu'daki diğer Sünni rejimlerin liderlerinin Hizbullah karşısında göstermiş olduğu tavır, Ortadoğu'da ve İslam dünyasının genelinde bir süredir belirginleşen Şii-Sünni gerginliğinde katalizör rolü oynamaktadır. Hizbullah direnişi Sünni Arap rejimlerince mezhepsel bir tonla algılanmaktadır. **Şii eksenli bir direniş dalgasının genişleyerek Ortadoğu'yu sarması**, Ortadoğu'daki rejimlerin birçoğunu tedirgin etmektedir. Lübnan kriziyle Ortadoğu'da bir süredir oluşmaya başlayan cepheleşme daha da belirgin hale gelmiştir. ABD, İsrail ve Kuzey Irak Kürt bölgesinde oluşan **"Yeni Ortadoğu Cephesi"**ne karşı; Suriye, İran, Hizbullah ve Hamas'tan oluşan **"Direniş Cephesi"** belirginleşmiştir. Burada asıl önemli konu ise oluşmaya başlayan üçüncü cephe, Ürdün, Mısır, Suudi Arabistan ve Körfez Emirliklerinden müteşekkil **"İlmli Sünni Blok"**tur. Türkiye'nin de bu blok içinde yer alması Amerika tarafından arzulan bir gelişmedir. Bu cepheleşmede görüldüğü gibi Ortadoğu siyasi hesaplarında temel belirleyici Ortadoğu'nun kendi iç dinamiklerinden ziyade, Amerika'nın bölgeye dair hesaplarıdır.

İsrail'in Güney Lübnan'ı işgalinin, ABD ile birlikte muhtemel bir İran müdahalesi öncesinde örtülü bir temizlik operasyonu olduğu yönünde iddialar vardır. Amerika'nın Ortadoğu'daki operasyonlarına kuşkuyla bakanlar, İsrail'in asker kaçırmaya orantısız tepki vermesinin Amerika'nın bölgesel hesaplarıyla ilintili olduğunu iddia etmişlerdir. Operasyonun en hararetli anlarında, ABD'nin ateşkese karşı çıkarak İsrail'e mühimmat sevketmesi bu iddiaları teyit eder niteliktedir. ABD'ye göre Hizbullah ve Hamas terör örgütleridir ve ABD'nin teröre karşı küresel savaşı çerçevesinde bu örgütlerle mücadele etmek Amerika'nın görevi ve sorumluluğudur. Amerika, Lübnan'da yaşanan istikrarsızlığın bölgedeki rakipleri İran ve Suriye'nin işine yaramakta olduğunun farkındadır. Bu nedenle bağımsız ve demokratik merkezi Lübnan Hükümeti'nin güçlenerek milis güçleri tasfiye etmesini istemektedir. **Amerika'nın bölgede daha yapıcı roller oynayabilmesi için** İsrail'e verdiği destek politikasını gözden geçirmesi ve diğer aktörlerle diplomatik seçeneklere kapı aralaması gerekmektedir.

Ortadoğu'da barış ve istikrara dayanan bütüncül bir yapının kurulması ve cepheleşmelerin önüne geçilmesi Türkiye'nin menfaatinidir. Başta diplomatik girişimler ve arabuluculuk olmak üzere bölgede barış ve istikrara katkıda bulunacak hamleler Türkiye'nin yalnızca sorumluluğu değil, aynı zamanda **kendi güvenliği açısından da bir zorunluluktur**. Türkiye bir süredir ön plana çıkan bölgesel barış ve istikrarın sağlanması açısından yapıcı müdahalelerde bulunma yaklaşımını sürdürmelidir. TBMM 5 Eylül 2006 tarihinde Lübnan'daki Barış Gücü'ne katılmak üzere birlik gönderme konusunda karar almış ve Türk Birlikleri 19 Ekim 2006'da gönderilmeye başlanmıştır. BM Lübnan Geçici Görev Gücü (UNIFIL) misyonu birçok açıdan riskler içermektedir. Bu nedenle bu konu Türk askerinin Lübnan'da göreve başlamasından sonra da tartışılmaya devam etmektedir.

Konu Türkiye’de kısa vadeli bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Basit çıkar maliyet hesabı üzerinden Türkiye’nin bu süreçten ne elde edip ne kaybedeceğinin hipotetik bir dökümü yapılmaktadır. Politikayı sadece stratejik ve maddi çıkar hesabı üzerinden anlamaya çalışmak Türkiye’nin tarihsel, bölgesel ve kültürel derinliğini göz ardı ederek kısa vadeli hesap yapmaktır. **Türkiye’nin daha etkin bir bölgesel aktör olmak için** bu gibi durumlarda etkin rol alması gerektiği konusunda bir tereddüt yoktur. Asıl soru işareti bu müdahalenin Türkiye’nin çıkarları açısından olumlu sonuçlar doğurabilmesi için şartların uygun olup olmadığıdır. Lübnan, Türkiye’nin Ortadoğu çıkarları açısından göz ardı edilebilir bir ülke değildir. Türkiye, Lübnan konusunda stratejik yaklaşımını belirlerken, Ortadoğu’nun bütününde yaşanmakta olan çatışma süreçlerini ve blokları dikkate almak zorundadır.

Uluslararası örgütlerin ve süreçlerin dışında kalınarak sistemin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunmak mümkün değildir. Türkiye, Ortadoğu’daki çarpıklıklar ve çatışma süreçlerine bu süreçlerin dışında kalarak etki edemez. Bununla birlikte kendi özgün katkısını ve yaklaşımını belirlemeden bu süreçte yer alması Türkiye’ye sadece bir risk ve maliyet getirecektir. Ortadoğu’nun genelindeki diğer gelişmeler Lübnan’ı da yakından etkileyecektir. **Türkiye için cevaplandırılması gereken soru şudur:** “Güney Lübnan’a Barış Gücü birliği yollamak, geleceğe yönelik Ortadoğu tasarımlarında Türkiye açısından anlamlı bir yere oturmakta mıdır; yoksa Türkiye başka tasarımlarda kendisi için biçilen bir pozisyona mı itilmektedir?” Bu genel denklemde Türkiye’nin pozisyonu netleşmeden Barış Gücü’ndeki rolü bir anlam ifade etmeyecektir.

I. GİRİŞ

Ortadoğu'da son yıllarda yaşanmakta olan gerilimler ve çatışmalar uzun bir süredir dünya siyasetinin sıcak gündemini teşkil etmektedir. Irak'ta 3 yıldan uzun bir süredir devam etmekte olan Amerikan işgali Irak'a istikrar getirememiştir. Irak işgali hızla bir iç savaşa dönüşmektedir. İç savaş durumunda ortaya çıkabilecek yıkım, hem Irak, hem de bölge açısından şu ana kadar yaşanan yıkımın çok daha ötesine geçecektir. Arap, Türkmen ve Kürt unsurlarından oluşan Irak, adeta Ortadoğu'nun mikrokozmozudur. Bu nedenle Irak'ta yaşanmakta olan etnik ve mezhepsel çatışmaların bölgenin geneline yayılma ihtimali vardır. ¹

Ortadoğu'daki diğer bir belirsizlik unsuru **İran'ın nükleer programıyla ilgili tartışmalardır**. ABD, İsrail ve Avrupa devletleri İran'ın nükleer teknolojiye sahip olmasını kendi çıkarları için ciddi bir tehdit olarak algılamaktadırlar. ABD ve İsrail ile İran arasındaki restleşmenin sıcak bir çatışmaya dönüşmesi, bölgede geri dönüşü olmayacak gelişmelere neden olabilir. İran nükleer sorununun ne şekilde seyredeceği, İran'ın Batı ve özellikle ABD ile ilişkilerinin şekillenmesinde belirleyici olacaktır. Türkiye, komşularında yaşanan bu değişimleri de göz önünde bulundurarak kendi tavrını belirlemek durumunda olacaktır. ²

Filistin-İsrail sorunu ise artık kronikleşen bir sorundur. Filistin halkının yaşamış olduğu adaletsizlikler yalnızca Arap dünyasında değil bütün İslam aleminde İsrail, ABD ve Batı karşıtı duyguları beslemektedir. Filistin sorununa adil bir çözüm bulunmadıkça ne medeniyetler arası diyalog çalışmaları somut neticeler ortaya koyabilir, ne de İslam dünyasındaki Batı karşıtı duygular yatıştırılabilir. Hamas ve el-Fetih arasında yaşanmakta olan gerginlikler, Filistin-İsrail sorununu daha karmaşık bir hâle getirmektedir.

Tüm bu karmaşık denkleme Lübnan da eklenince, Ortadoğu'da istikrar arayışları içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Nüfus ve kapladığı alan olarak fazla olmasa da, coğrafi konumu, karmaşık iç yapısı ve dış bağlantılarıyla Lübnan'daki gelişmelerin bölgenin tümünü etkileyebileceği iç savaş döneminde tecrübe edilmiştir. **Lübnan, Türkiye'nin Ortadoğu çıkarları açısından göz ardı edilebilir bir ülke değildir**. Türkiye,

¹ Konunun kapsamlı değerlendirmesiyle ilgili diğer bir çalışmamız olan *SETA Irak Dosyası: Irak'ta Yeni Dönem, Ortadoğu ve Türkiye'ye* bakılabilir.

² İran nükleer sorununun ve İran'ın Ortadoğu siyasetinde konumunun kapsamlı analizi için *SETA İran Dosyası'na (I. Tarihsel Perspektifte Türkiye-İran İlişkileri ve Nükleer Sorun, Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya; II. İran Nükleer Sorunu: Diplomasinin İmkânlarını Yeniden Düşünmek, Talha Köse)* bakılabilir.

Lübnan konusunda stratejik yaklaşımını belirlerken, Ortadoğu'nun bütününde yaşanmakta olan çatışma süreçlerini ve blokları dikkate almak zorundadır.

Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi tarafından 11 Ağustos 2006 tarihinde kabul edilen 1701 sayılı karara göre Güney Lübnan'a 15 bin kişilik Barış Gücü konuşlandırılması öngörülmektedir. Kasım 2006 itibarıyla Lübnan'da bulunan asker sayısı 10.800'e ulaşmıştır. TBMM 5 Eylül 2006 tarihinde Lübnan'daki Barış Gücü'ne katılmak üzere birlik gönderme konusunda karar aldı ve Türk Birlikleri 19 Ekim 2006'da gönderilmeye başlandı.

Lübnan'da **ateşkesin sürdürülebilirliği konusunda** halen önemli tereddütler mevcuttur. Çünkü İsrail sınır ötesi operasyonlarını sürdürmektedir. İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni Lübnan'da durumun değişmemesi halinde bu ülkeye yeniden saldırabileceklerini dile getirdi.³ Mevcut şartlarda, BM'nin 1701 sayılı kararının ne ölçüde istikrar getireceği belirsizdir. Ortadoğu'nun yakın siyasi geçmişi, uygulanmayan veya ihlal edilen barış planları ve ateşkeslerle doludur. BM Lübnan Geçici Görev Gücü (UNIFIL)⁴ misyonu birçok açıdan riskler içermektedir. Bu nedenle bu konu Türk askerinin Lübnan'da göreve başlamasından sonra da tartışılmaya devam etmektedir. Girişimin Türkiye'deki siyasi sorumluluğunu alan taraflar konuyu tüm muhtemel senaryolara göre değerlendirmek zorundadırlar.

Konu Türkiye'de kısa vadeli bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Basit çıkar maliyet hesabı üzerinden Türkiye'nin bu süreçten ne elde edip ne kaybedeceğinin hipotetik bir dökümü yapılmaktadır. Türkiye'nin Lübnan'a Barış Gücü askeri gönderme karşılığında Kıbrıs ve PKK konularında bazı kazanımlar elde edebileceği, "Ortadoğu Dörtlüsü"nü⁵ beşincisi olarak Ortadoğu sürecine daha aktif bir şekilde eklenilebileceği öngörülmektedir. Türkiye'nin Ortadoğu coğrafyasındaki stratejik avantajının İran tarafından ele geçirilmesini önlemek için böyle bir görevde yer alması gerektiğini savunanlar da mevcuttur. Politikayı sadece stratejik ve maddi çıkar hesabı üzerinden anlamaya çalışan bu yaklaşım **Türkiye'nin tarihsel, bölgesel ve kültürel derinliğini göz ardı ederek** kısa vadeli hesap yapmaktadır. Türkiye'nin daha etkin bir bölgesel aktör olmak için bu gibi durumlarda etkin rol alması gerektiği konusunda bir tereddüt yoktur. Asıl soru işareti bu müdahalenin Türkiye'nin çıkarları açısından olumlu sonuçlar doğurabilmesi için şartların uygun olup olmadığıdır.

Diğer bir yaklaşım ise, meselenin boyutlarını yeterince tartışmadan tamamen **ideolojik ve hamasî bir şekilde** konuyu değerlendirmektedir. Bu bakış açısında Barış Gücü misyonunun ve Türkiye'nin bu konudaki muhtemel katkıları ve edinebileceği olumlu deneyimler yeterince irdelenmemektedir. Türkiye'nin bu güce katkıda bulunmak gibi

³ "Wir sind Teil des Westens", Die Zeit, 31 Ağustos 2006, http://www.zeit.de/2006/36/Zipi_Livni; "Annan İsrail duvarına çarptı", *Radikal*, 31 Ağustos, 2006.

⁴ UNIFIL ayrıntılarıyla Bölüm VI' da ele alınmaktadır.

⁵ AB, ABD, BM ve Rusya.

herhangi bir zorunluluğu yoktur ve bu işin riski oldukça fazladır. Fakat bu ve benzeri görevler önümüzdeki dönemde de Türk kamuoyunun gündemine gelecektir. Türkiye'nin Lübnan'a Barış Gücü birlikleri göndermesi konusunda Lübnan içerisindeki tüm ilgili aktörlerin istekli olduğu görüntüsü mevcuttur. Dışişlerini rahatlatan etkenlerin başında da bu gelmektedir.

Türk Dışişleri bir süredir takip etmekte olduğu etkin ve yapıcı dış politika yaklaşımı çerçevesinde bölgesel sorunlara önem veren bir aktör konumundadır. Bu görevler aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası kurumlara ve kamuoyuna karşı olan sorumlulukları kapsamındadır. Önümüzdeki yıllarda da Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya ve dünyanın diğer bölgelerinde Barış Gücü rolleri Türkiye'nin gündemine gelecektir. **Bölgesel barış ve istikrarın sağlanması konusunda** şartlar uygunsa Türkiye'nin katkıda bulunması aynı zamanda kendi menfaatinedir.

Şekil 1. Lübnan⁶

Türkiye'nin katkısının İsrail'in sınırını korumak veya Hizbullah'ı silahsızlandırmak olmaması gerektiği konusunda Türk kamuoyunda görüş ortaklığı vardır. Ancak Lübnan ve Filistin toplumlarının haklarının kim tarafından ve ne şekilde korunacağı belirsizdir.

⁶ Kaynak: <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

Dünyadaki cari sorunlar ve uluslararası sistemin adaletsizlikleri bu konuda gösterilebilecek münferit tepkilerle düzelmeyecektir. **Türkiye 2009 yılında BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine adaydır** ve bu gibi görevlerdeki katkıları Türkiye'nin pozisyonunu güçlendirecektir. Uluslararası örgütlerin ve süreçlerin dışında kalınarak sistemin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunmak mümkün değildir. Türkiye, Ortadoğu'daki çarpıklıklar ve çatışma süreçlerine bu süreçlerin dışında kalarak etki edemez. Bununla birlikte kendi özgün katkısını ve yaklaşımını belirlemeden bu süreçte yer alması Türkiye'ye sadece bir risk ve maliyet getirecektir. Ortadoğu'nun genelindeki diğer gelişmeler Lübnan'ı da yakından etkileyecektir. **Türkiye için cevaplandırılması gereken soru şudur:** "Güney Lübnan'a Barış Gücü birliği yollamak, geleceğe yönelik Ortadoğu tasarımlarında Türkiye açısından anlamlı bir yere oturmakta mıdır; yoksa Türkiye başka tasarımlarda kendisi için biçilen bir pozisyona mı itilmektedir?" Bu genel denklemde Türkiye'nin pozisyonu netleşmeden Barış Gücü'ndeki rolü bir anlam ifade etmeyecektir.

Bu raporda Lübnan'ın siyasi ve sosyal yapısı kısaca incelenmekte, Lübnan'daki temel siyasi ve sosyal aktörlerin rolleri analiz edilmekte, krize neden olan sorunlar irdelenerek bu sorunların kısa, orta ve uzun vadede çözümü doğrultusunda atılabilecek adımlar ele alınmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'nin siyasi tercihleri araştırılmakta ve Lübnan'da istikrar için tavsiyelerde bulunmaktadır.

II. TARİHSEL ARKA PLAN: LÜBNAN'IN SİYASİ VE SOSYAL YAPISINDAKİ DÖNÜŞÜMLER

Osmanlı Dönemi

Dinlerin ve mezheplerin coğrafyaya oranla olağandışı bir çokluk arz ettiği Lübnan, Ahmed Cevdet Paşa tarafından *Nuh'un Gemisi*'ne benzetilmiştir. Osmanlı'daki adıyla Cebel-i Lübnan, Yavuz'un bu toprakları sulhen aldığı 1516'dan itibaren dört yüzyıla yakın bir zamanını Osmanlı İmparatorluğunun sınırları dâhilinde geçirdi. Lübnan'da oluşturulan katılımcı ve çok cemaatli düzen, Osmanlı dönemi sonuna değin iç barışın korunmasını sağlayabildiyse de 1839'dan itibaren başlayan Tanzimat uygulamaları ve Avrupa'nın Ortadoğu'da giderek artan nüfuzu yüzünden Lübnan'ın parçalanmasını engellemeyemedi.

19. yüzyıl başında Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı toprakları üzerinde giriştiği güç mücadelesi ve Suriye Valiliğini elde etme çabası Lübnan'daki gelişmeleri de etkiledi. Suriye'yi işgal eden Mehmet Ali Paşa'nın ilerleyişi Osmanlı Devleti tarafından durdurulamadı. Bölge üzerinde hesapları bulunan İngiltere, zayıf bir Osmanlı'nın varlığını korumasını çıkarlarına uygun bulduğundan, Osmanlı'ya destek vererek Mehmet Ali Paşa'nın işgal ettiği topraklardan çekilmesini sağladı. Ancak Avrupalı Devletlerin bölgede artan etkinliği mevcut dengeyi Hıristiyan azınlık lehine bozdu. Dürziler ve Marunîler arasındaki çatışmalar 1860'da III.Napolyon Beyrut'u işgal etmek için bir ordu gönderene kadar sürdü. Fransa, İngiltere, Prusya, Avusturya ve Rusya'nın katıldığı konferanstan Lübnan'ı yönetecek yeni bir teklif çıktı ve *1861 Cebel-i Lübnan Nizamnâmesi*'ne göre, Cebel-i Lübnan Sayda ve Şam eyaletlerinden ayrılarak doğrudan merkeze bağlı *mümtaz sancak* oldu. **Farklı cemaatlerin varlıklarını sürdürebilmelerini mümkün kılacak** bir ortam oluşturulmasına çalışılırken, cemaatleri aşan bir yurttaşlık anlayışı etrafında insanların yakınlaşıp kaynaşması da hedeflenmişti.⁷ Bu parçalı yapı siyasi olarak dış müdahalelere ve manipülasyonlara açık bir görüntü çizmiş olsa da toplumsal açıdan çok kültürlülük iktisadi ve sosyal zenginliğin kaynağı oldu. Elli üç yıl kadar süren bu düzen I. Dünya Savaşı'na girilip 1915'te idare askeri bir otoriteye devredilince sona erdi.

⁷ Lübnan'ın siyasi sosyal yapısı ve tarihiyle ilgili en etkin kaynaklardan birisi: Kamal Salibi, *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered* (University of California Press, 1990).

Fransız Sömürge Yönetimi

I. Dünya Savaşı sonunda yapılan düzenlemeler kapsamında, 24 Nisan 1920'de San Remo'da toplanan konferansta Suriye, Fransız manda yönetimine bırakıldı. Fransa 1920'den 1925'e uzanan dönem içinde Suriye'yi beş ayrı siyasi birime ayırdı. 1 Eylül 1920'de kuruluşu ilan edilen Büyük Lübnan, 1861'de sınırları çizilen Cebel-i Lübnan sancağını, Beyrut'u ve diğer kıyı şehirlerini ve Bekaa'yı kapsamaktaydı. 1987'ye kadar yürürlükte kalacak olan ve bu döneme kadar pek çok kez değişikliğe uğrayan ilk Lübnan anayasası 23 Mayıs 1926'da kabul edildi. **Fransa'nın 3. Cumhuriyetini model alan bu anayasa, tek kamaralı bir parlamento, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşan yönetim modelini öngörmekteydi.** 1932'de temel siyasi görevlilerin belirlenmesine ilişkin anayasada değişiklik yapılarak, Cumhurbaşkanı'nın bir Marunî, Başbakanın bir Sünni, Meclis Başkanının bir Şîi olması karara bağlandı.

II. Dünya Savaşı sırasında önce Vichy sonra Özgür Fransa birliklerinin kontrolüne geçen Lübnan 26 Kasım 1941'de bağımsızlığını ilan etti. Ancak Fransa bağımsızlığa rağmen fiili olarak manda yetkilerini kullanmaya ve Lübnan Yönetimine baskı yapmaya devam etti. Bu durum, Lübnan'da Hıristiyan ve Müslüman liderleri bir araya getirerek önemli bir iç baskı oluşturmalarına yol açtı. Dış baskıdan da yılan Fransa, **22 Kasım 1943'te** Cumhurbaşkanı'nın da aralarında bulunduğu siyasi tutukluları serbest bıraktı. Bu tarih Lübnan'da **"Bağımsızlık Günü"** olarak kabul edildi. Cemaatler arasındaki dini çekişmeleri sona erdirmek ve yeni devletin kurumlarını inşa etmek için **1943'te en önemli Hıristiyan ve Müslüman iki lider, Huri ve Sulh bir araya gelerek "Ulusal Pakt" olarak da bilinen yazılı olmayan bir anlaşmaya vardı.** Lübnan'ın kendi kurumlarını oluşturması ile birlikte, II. Dünya Savaşından ağır bir yıkımla çıkan Fransa, kontrolü daha fazla elinde tutamayacağını anlayarak ülkeden birliklerini çekmek zorunda kaldı. Lübnan 22 Mart 1945'te Arap Ligi'ne üye oldu. Aynı sene BM'ye kabul edildi. 31 Aralık 1946'da Fransız-Lübnan anlaşmasının imzalanması ile Fransız birlikleri tamamen çekildiler.

İç Savaş Dönemi⁸ 1975–1989

Fransız birliklerinin Lübnan'dan çekilmesi ülkeyi beklenen istikrara kavuşturmadı. Bunun bir nedeni, Müslüman nüfusun, Hıristiyan nüfusa oranla daha hızlı artmasıydı. Müslüman cemaat liderleri Cumhurbaşkanlığının ve dolayısıyla nihai iktidarın Hıristiyanların elinde olduğu bir sisteme karşı çıkmaya başladılar. Bir başka sorun ise, 1948'de İsrail'in kurulmasıyla ortaya çıkan "Filistin Sorunu"nun Lübnan'ı etkilemesiydi. 1947-1950 arasında 100 binden fazla Filistinli Lübnan topraklarına sığındı. FKÖ'nün Lübnan içindeki artan gücü, Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasındaki ilişkileri

⁸ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için: Elizabeth Picard, *Lebanon: A Shattered Country: Myths and Realities of the Wars in Lebanon* (Holmes & Meier Publishers, 2002).

gerginleştirdi. Bu, sadece dini gruplar arasında bir bölünmeye değil, aynı zamanda siyasi anlamda cepheleşmelere de neden oldu.

13 Nisan 1975'te Falanjistler ile FKÖ militanları arasında başlayan çatışmalar tüm ülkeye yayıldı. Çatışmaları durdurmak için, 1976'da Suriye'nin öncülüğünde oluşturulan **Arap Caydırıcı Gücü** Lübnan'a girdi. Hükümetin otoritesinin ortadan kalktığı bu ortamda, Güney Lübnan'da FKÖ ile İsrail arasında çatışmalar şiddetlendi. 1978'de Lübnan İsrail birliklerince işgal edildi. İsrail bir süre sonra çekilse de gerilim dinmedi. 6 Haziran 1982'de FKÖ'yü bölgeden çıkarmak için Lübnan sınırını geçerek "Galile'ye Barış Operasyonu"nu başlattı. Varılan anlaşmanın uygulanması ve FKÖ'nün bölgeyi boşaltmasını gözlemek için BM kararı uyarınca kurulan Barış Gücü (MNF) Beyrut'a gönderildi. 17 Mayıs 1983'te Lübnan devleti, İsrail ve ABD arasında imzalanan antlaşmayla (17 Mayıs Antlaşması) İsrail birliklerini Lübnan'dan çekti. Ancak anlaşma Lübnan'a istikrar getirmedi ve içerideki karmaşa devam etti. Suriye'nin desteğini alan Dürzî militanlar Hıristiyanlarla ve Lübnan ordusu ile çatışmalara girerlerken; Müslümanlardan oluşan askeri birliklerin hükümete karşı savaşımaya başlaması ile 1984 Şubat'ında Lübnan ordusu tamamen dağıldı. Lübnan'daki iç savaş, değişen ittifaklar ve gruplar arasında 1989'da Taif Anlaşması imzalanana kadar sürdü.

Taif Anlaşması'ndan (1989) Hariri Suikastına

22 Ekim 1989 tarihinde imzalanan Taif Anlaşması, Lübnan parlamentosunun Hıristiyan ve Müslüman üyeleri arasında Suudilerin himayesinde müzakere edildi. Anlaşma, siyasi reform, Lübnan'daki iç savaşın sona ermesi, Lübnan ve Suriye arasında yakın ilişkilerin kurulması ve Suriye'nin Lübnan'dan tümüyle çekilmesi için bir çerçeve oluşturulması başlıklarını kapsamaktaydı. Ağustos 1990'da Taif Anlaşması Lübnan parlamentosunda yasalaştı ve 1943'teki bağımsızlıktan sonra ülke anayasasında ilk temel değişiklik yapılarak Lübnan'ın yeni anayasası haline geldi. **Ancak Taif Anlaşmasının hükümleri bütünüyle uygulanamadı.** Anlaşma uyarınca, Mayıs 1991'de Lübnan ordusu kurularak militan gruplar dağıtıldı. Lübnan ordusu sekteryen yapıya göre oluşturulmayan tek ulusal kurumdu. Silah bırakmayı reddeden Hizbullah bunun en büyük istisnası olarak kaldı. 22 Mayıs 1991'de Suriye ile Lübnan arasında imzalanan "Kardeşlik, Koordinasyon ve İşbirliği Anlaşması" ile Suriye, 1943 yılında bağımsızlığını kazanmasından sonra ilk defa Lübnan'ı ayrı ve bağımsız bir devlet olarak tanıdı. Ama daha önemlisi bu anlaşma ile iki ülkenin askeri ve iktisadi çıkarları birbirlerinden ayrılmaz olarak kabul edildi. Bu, Suriye'ye her konuda Lübnan'a müdahale edebilme gücü sağladı. Taif Anlaşması, Suriye ile Lübnan arasında Suriye'nin askerlerini Bekaa Vadisinden çekmesi için Eylül 1992'ye kadar bir anlaşmaya varılmasını öngörmesine rağmen, bu anlaşma yapılmadı ve Suriye askeri varlığını devam ettirdi.

Hariri Suikastı Sonrası

1991’de iç savaşın sona ermesinin ardından göreceli olarak bir istikrara kavuşmuş olan Lübnan, 14 Şubat 2005’te eski Başbakan Refik Hariri’ye düzenlenen suikast ile bir kez daha kendini karmaşanın içinde buldu. Muhalefet, Hariri’nin Suriye’nin ülkedeki askeri ve siyasi varlığına muhalif politikalarından dolayı öldürüldüğünü ve **Suriye’nin olayların asıl sorumlusu olduğunu ileri sürdü**. Uluslararası camiadan da Suriye’nin bağlantısına yönelik benzer şüpheler taşıyan açıklamalar geldi. Özellikle ABD bu konuda net tavır takınarak, Suriye’nin Birleşmiş Milletler’in 1559 sayılı kararına uymasını ve Lübnan’daki işgali derhal sona erdirmesini istedi. Suikastın ülkeyi kaosa sürükleyerek Lübnan-Suriye gerilimini çatışmaya dönüştürme ihtimali üzerine, BM Güvenlik Konseyi 1595 sayılı kararı alarak Alman Savcı Detlev Mehlis’in başkanlığında bir soruşturma heyeti oluşturuldu ve Lübnan’a gönderdi

Suriye yanlısı Başbakan Ömer Karami, suikastın aydınlatılmasını isteyen Dürzîler, Sünni Müslümanlar ve Hıristiyanların Suriye karşıtı protestoları karşısında direnemedi ve 28 Şubat 2005’te istifa etti.⁹ Hizbullah lideri Nasrallah’ın çağrısı üzerine toplanan on binlerce Şii 13 Mart’ta bir araya gelerek Suriye’ye destek gösterilerinde bulundular. Buna cevaben, 14 Mart’ta bir milyondan fazla Lübnanlı toplanarak Suriye’ye tepkilerini gösterdiler.¹⁰ Bu gösteriler Suriye karşıtlarını daha organize hale getirdi. Bu siyasi gruplar “14 Mart Hareketi” adı altında Suriye karşıtı bir ittifak oluşturdular. Suriye karşıtları ise Hizbullah ve Şii Emel örgütü liderliğinde örgütlendiler. Bu cephe, aslında karşı görüşleri savunan Hizbullah ve Suriye yanlısı Marunî Hıristiyanları bir araya getirmesi bakımından ilginç bir görünüm sergilemekteydi. **Daha önce Hizbullah’a verdiği destek ile bilinen Velid Canbolad** ise bu sefer karşı tarafta yer aldı. Bu durum aslında Lübnan’da ittifakların ne kadar değişken olduğunu da gösteriyordu.

Lübnan’ı “Suriye karşıtları” ve “Suriye yanlıları” olarak ikiye bölen, sekteryen ayrımları derinleştiren bu protestolar dizisi, ABD tarafından Lübnan’daki dini grupların görülmemiş bir birliktelik gösterdiği bir demokratikleşme ve özgürlük hareketi olarak sunuldu ve bu harekete protestocuların elindeki Lübnan bayraklarına atıfla “Sedir Devrimi” adı verildi.¹¹ Aslında gösteriler bir devrim niteliği taşımaktan ve “ulusal” bir hareket olmaktan uzaktı. Hareket sadece yönetime muhalif grupları bir araya getirmişti. Şam yönetimi, başından beri suikasta ilişkin suçlamaları reddetmesine rağmen, sonunda Lübnan’daki gösteriler ve uluslararası baskılara dayanamayarak, askerlerini çekeceğini açıkladı. **Suriye birliklerinin çekilmesi Nisan 2005 sonunda tamamlandı**.

⁹ “Lebanon's pro-Syrian PM resigns”, CNN, 28 Şubat 2005, <http://www.cnn.com/2005/WORLD/meast/02/28/lebanon.protests/>.

¹⁰ “Up To One Million Lebanese Protesters Mark Hariri Killing”, Fox News, 14 Mart 2005, <http://www.foxnews.com/story/0,2933,150333,00.html>.

¹¹ Paula Dobriansky and Michael Kozak, “On the-Record Briefing on the Release of the 2004 Annual Report on Human Rights”, 28 Şubat 2005, <http://www.state.gov/g/drl/rls/spbr/42805.htm>.

29 Mayıs 2005'te Suriye'nin siyasi ve askeri denetimi olmadan düzenlenen Lübnan genel seçimleri 20 Haziran 2005'te sonuçlandı. Seçimleri "14 Mart Hareketi" adı altında birleşen Suriye karşıtı koalisyon kazanırken, Saad Hariri'nin başkanı olduğu "Gelecek Hareketi" Partisi 36 sandalye ile seçimlerin galibi oldu. 19 Temmuz'da Saad Hariri'nin önerdiği isimlerden Fuad Sinyora liderliğinde Lübnan'ın yeni hükümeti kuruldu. Sinyora, yarısı Müslüman yarısı Hıristiyan olan 24 bakanlı kabinesinde Hizbullah'ın bir vekiline de görev verdi.

Tablo 1. Lübnan – 29 Mayıs – 20 Haziran 2005 Seçim Sonuçları¹²

Blok	Sayı	Partiler	Lider(ler)	Sayı
14 Mart Hareketi	72	Gelecek Hareketi (el-Müstakbel)	Saad Hariri	36
		İlerici Sosyalist Partisi	Velid Canbolad	16
		Lübnan Güçleri	Samir Caca	5
		Karnetu Şehvan Birliği	-	6
		• Falanjist Partisi (Ketaib Partisi)		
		• Ulusal Liberal Parti		
		• Bağımsızlar		
		Trablus Bloğu	-	3
Direniş ve Kalkınma Bloğu	35	Emel Örgütü	Nebih Berri	15
		Hizbullah	Şeyh Hasan Nasrallah	14
		Suriye Milliyetçi Sosyal Partisi	Ali Kansu	2
		Diğerleri	-	4
Aun İttifakı	21	Ulusal Özgürlük Hareketi	Mişel Aun	14
		Skaff Bloğu		5
		Murr Bloğu	Mişel Murr	2
Toplam				128

Hariri suikastını soruşturmakla görevli BM Komisyonu'nun çalışmaları ilerledikçe, suikastın Lübnan'da üst düzey devlet görevlileri ile bağlantıları ortaya çıkmaya başladı. 20 Ekim 2005'te Komisyon başkanı Detlev Mehlis, soruşturmaya ilişkin ilk raporunu açıkladı.¹³ Raporda Suriye devletinin en üst düzey yetkililerinin ve Suriye yanlısı Lübnanlı

¹² European Union Election Observation Mission, Parliamentary Elections Lebanon 2005, Final Report; <http://www.dailystar.com.lb/elections05/>.

¹³ Komisyon Raporu, Eylül 2005, <http://www.un.org/news/dh/docs/mehlisreport/>

yetkililerin suikastın sorumlusu olduğu belirtiliyordu. Komisyonun son raporu Detlev Mehlis'in görevini devralan Belçikalı savcı Serge Brammertz tarafından Mart 2006'da açıklandı.¹⁴ 30 sayfalık raporun, önceki raporlardan en büyük farkı suikastı düzenleyenler ile ilgili her hangi bir ayrıntıya yer vermemesidir. Komisyonun çalışmaları halen sürmekle birlikte, suikasta ilişkin kesin bir sonuca ulaşamamıştır.

Bu kısa tarihi arkaplan Lübnan'ın siyasi yapısının ne kadar **karmaşık ve kırılgan olduğunu göstermektedir**. Lübnan'daki hassas ve değişken dengelerin dinamiklerini anlamadan bu ülkenin geleceğine dair öngörülerde bulunmak mümkün değildir. İzleyen kısımda Lübnan'ın karmaşık siyasi yapısı ve iç aktörleri analiz edilecektir.

¹⁴ Komisyon Raporu, Mart 2006,
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/No6/270/40/PDF/No627040.pdf?OpenElement>

III. LÜBNAN SİYASETİNDE TEMEL AKTÖRLER

Emel

Emel Hareketi¹⁵, İran'daki medreselerde eğitim görmüş bir din adamı olan Musa Sadr tarafından 1974 yılında kuruldu. İsrail'in 1978 işgali karşısında direniş Emel'in etkinliğini artırırken; 1979'da gerçekleşen İran İslam Devrimi ideolojik ve psikolojik destek sağlayarak Emel'i güçlendirdi. 80'lerin başına dek **Emel çatısı altında toplanan Şiî muhalefet**, Emel'in Lübnan içindeki siyasi yapıya entegre olması, iyi organize olamaması, yolsuzluklar ve bu sorunları aşamaması nedeniyle daha sonra Hizbullah'a dönüşecek İslami Emel'e yöneldi. Emel ile İslami Emel'i ayıran temel özelliklerden birisi Filistin davası konusundaki tutumlarıdır. İki örgüt de Lübnan'daki İsrail işgalini sona erdirmeyi hedeflerler; ancak, Emel'in Filistin bağımsızlığını sağlamak gibi bir amacı yoktur. Hatta Emel 80'li yılların başında Filistinli mültecilerle çatışmalara girmiş ve mülteci kamplarını ablukaya almıştır. İslami Emel ve Hizbullah için ise Filistin'in bağımsızlığı ve Kudüs, merkezî önemde olmuştur. Emel bugün Lübnan Meclis Başkanı olan Nebih Berri başkanlığında varlığını sürdürmekte ve **kısıtlı silahlı gücü ile** yer yer Hizbullah militanlarıyla ortak eylemler düzenlemektedir.

Hizbullah

Hizbullah'ın kuruluş çatısı 1982 İsrail işgali sırasında şekillenmeye başlamakla birlikte, kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir. 1982-1985 tarihleri arasında pek çok küçük grup Hizbullah adını kullanarak eylemler yapmıştır. Bununla birlikte örgütün çekirdeği Hüseyin Musavi'nin liderliğinde kurulan İslami Emel'e dayanmaktadır. Örgüt sözcüsü Şeyh İbrahim el-Emin'in "Hizbullah Programı"nı okuduğu 16 Şubat 1985 tarihinden sonra **tek ve organize bir Hizbullah hareketinden söz etmek mümkündür.**

Hizbullah 1985'ten itibaren Lübnan siyaset sahnesinde etkin olarak yer almıştır. İdeolojisi Ayetullah Humeyni'nin söylemleri ile çizilen Hizbullah'ın, kuruluşundan bugüne daha katılımcı bir siyasi çizgiye kaydığı söylenebilir. Örgütün Lübnan iç siyasetine yönelik yaklaşımında önemli değişimler yaşanmıştır. Lübnan'ın mevcut yönetim yapısına muhalif olan Hizbullah, 1990'ların başından itibaren gerek seçimlere katılarak, gerek dönemsel

¹⁵ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için, Augustus R. Norton, *Amal and the Shi'a: Struggle for the Soul of Lebanon* (Austin and London: University of Texas Press, 1987).

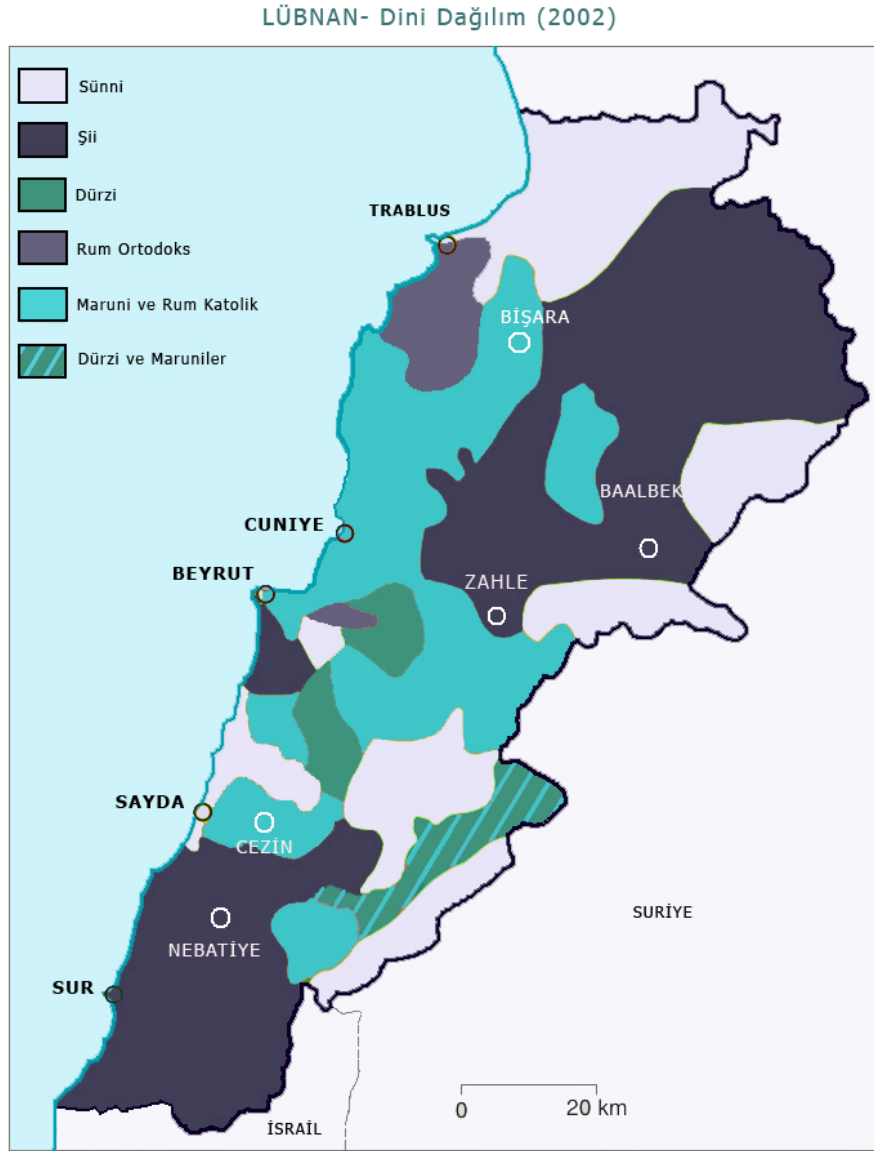
koalisyonlar yoluyla ve gerekse sonradan meclis ve hükümetlerde yer alarak bu konudaki tavrını yumuşatarak sistem içinde yer almaya başlamıştır. Örgüt, kuruluşundan bu yana sürdürdüğü **sosyal destek hizmetleri sayesinde** tabanını genişletmiş ve halkın gözünde örgüte duyulan saygı ve sempatinin artmasını sağlamıştır.

Hüseyin Musavi'den sonraki Hizbullah lideri Abbas Musavi'nin 1992 yılında İsrail'in suikastı sonucu hayatını kaybetmesi örgütü yeni bir dönemin içine sokmuştur. Musavi'den sonra örgütün Genel Sekreteri seçilen ve bu görevi halen sürdüren Hasan Nasrallah, Hizbullah'ı siyasi ve askeri açıdan dönüştürerek örgütün bugünkü güçlü konumuna gelmesinde önemli rol oynamıştır. 2000 yılında İsrail'in Güney Lübnan'dan çekilmesi **Hizbullah'ın başarısı olarak görülmüş**, gerek Lübnan'da gerekse Arap ve İslam dünyasında Hizbullah'a ilişkin algıların değişmesine neden olmuştur. Örgüte saygınlık kazandırırken, meşruiyet zeminini kuvvetlendirmiştir. Suriye ve İran ile yakın ilişkisini eskiden bu yana sürdüren örgüt, uluslararası arenada ABD- İsrail eksenine karşılık Avrupa ülkeleri ile iyi ilişkiler geliştirmeye özen göstermiştir.

Dürzîler⁶

İsmaili mezhebinin bir kolu olan Dürzî inancı, Mısır'ın Fatımi halifesi Hakim'e (996-1021) dayanmaktadır. Bu inanç diğer dinlerden ve Yunan felsefesinden etkilenmiştir. Müslümanlar çoğunlukla, Dürzîleri Müslüman olarak görmezler. Dürzîler ise kendilerini "Muvahhidin" (Tanrı'nın birliğine inananlar) olarak adlandırılırlar. **Çoğunluğu Lübnan'da bulunan Dürzîlerin** bir kısmı Filistin, İsrail, Suriye ve Ürdün'de yerleşmiştir. Lübnan'daki Dürzî topluluk Batı Beyrut ve Lübnan'ın dağlık bölgelerinde yaşamaktadır. Esasen güçlü bir grup olmalarına karşın sayıları bugün Lübnan nüfusunun %8'i kadardır. Dürzî liderler ülkeleri dışında başka Dürzî müttefikleri olmamasının ve sayılarının azalmasının eksikliğini akılcıca bir diplomasiyle ve daha güçlü topluluklarla ittifak kurarak kapatmaya çalışmışlardır. Lübnan'da Dürzî topluluğun liderliği geleneksel olarak iki aile tarafından paylaşılmaktadır: **Canbolad ve Yazbak aileleri**. Bugün Dürzî topluluğunun önde gelen lideri Velid Canbolad Lübnan'daki İlerici Sosyalist Parti'nin de başındadır. Canbolad, Hariri suikastından Suriye'yi sorumlu tutmaktadır. Hizbullah'ın Lübnan adına değil Suriye ve İran adına savaşmakta olduğunu savunan Canbolad, Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını desteklemektedir.

⁶ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için: Robert Brenton Betts, *The Druze* (Yale University Press, 2003); Nissim Dana, *The Druze in the Middle East: Their Faith, Leadership, Identity and Status* (Sussex Academic Press, 2003).

Şekil 2. Lübnan'da etnik/dini grupların dağılımı (2002)

Marunîler

Lübnan'daki en büyük ve etkin Hıristiyan grup olan Marunîlerin, Batı dünyası ve özellikle Fransa ve Vatikan'la iyi ilişkileri vardır. Geleneksel olarak Lübnan hükümetinde hâkim güç Marunîler olmuştur. İç savaş öncesinde Lübnan'daki önemli görevlerin %20'si Marunîlere ait olup, cumhurbaşkanı Marunîler arasından seçilmektedir. Son yıllarda sayılarındaki azalma ve Suriye'nin Lübnan'daki varlığının Şii ve diğer Müslüman gruplara avantaj sağlaması ve Marunîlerin bu varlığa karşı çıkması nedeniyle etkileri azalmıştır. Bugün nüfusun yaklaşık %20'sini oluşturan Marunîler yoğun olarak Cebel-i Lübnan ve Beyrut'ta yaşamaktadır. **Marunîler Lübnan'ın ticari ve kültürel hayatında da oldukça etkilidirler ve uluslararası bağlantıları güçlüdür.** Marunîleri çatısı

altında toplayan en büyük siyasi partilerden biri 1936'da Pierre Cemayel tarafından kurulan milliyetçi Ketaib (Falanjist) Partisidir. Falanjistlerin askeri kanadı olan Lübnan Güçleri, Lübnan'ı 1975'ten 1990'a kadar kasıp kavuran iç savaşta bir direniş örgütü olarak büyük rol oynamıştır. Bugün Samir Caca liderliğindeki Lübnan Güçleri, Sünni Müslüman, Dürzî ve Hıristiyan partilerden oluşan ve parlamentoda ve kabinede çoğunluğu oluşturan bir koalisyonun üyesidir.

Tablo 2. Lübnan – Dini Gruplar ¹⁷		
Grup	Sayı	Yüzde
Şiî	1,192,000	% 34
Sünni	701,000	% 20
Marunî	666,000	% 19
Dürzî	280,000	% 8
Rum Ortodoks	210,000	% 6
Ermeni	210,000	% 6
Rum Katolik	175,000	% 5
Diğer	70,000	% 2
Toplam	3,506,000	% 100

Lübnan'daki ikinci büyük Hıristiyan grup, nüfusun yaklaşık %5'ini oluşturan **Rum Ortodokslar**dır. Pan-Arap eğilimleri olan Rum Ortodoks Hıristiyanların Batı ülkeleriyle ilişkileri Marunîlere göre daha zayıftır. Marunî ve Rum Ortodoksların dışındaki diğer Hıristiyan gruplar ise nüfusun toplam %10'unu oluşturmaktadırlar.

Ermeniler

Ermeni Diasporasının kalbi olarak adlandırılan Lübnan Ermenileri, **Lübnan nüfusunun %6'sını oluşturmaktadırlar**. Yoğun olarak Beyrut'un Bure Hammud, Antelias mahallelerinde ve Suriye sınırındaki Anjar'da yaşayan Ermeniler siyasi, ekonomik ve kültürel hayatta etkin ve güçlü konumdadırlar.

Ermeni gruplar Lübnan siyasetinde ılımlı bir çizgi izlerken, genel olarak iktidardaki partiye destek vermişler ve Lübnan'ın iç meselelerinden ziyade, dünyadaki Ermeni toplumunun meselelerine ilgi göstermişlerdir. Dünyadaki Ermeni diasporası ile güçlü bağları mevcuttur. Ermeni soykırımını kabul ettirmek için terörist faaliyetler düzenleyen

¹⁷ Alfred B. Prados, CRS Report RL33509, *Lebanon*, 15 Ağustos, 2006.

ASALA 1975 yılında Lübnan Ermenileri tarafından Beyrut'ta kurulmuştur.

Ermenilerin etkinliği ile Lübnan parlamentosu, 3 Nisan 1997 tarihinde her sene 24 Nisan gününün Ermenilere karşı yapılan katliamları (*massacre*) anma günü olmasını kabul etmiştir. Taşnak Partisi, Hınçak Partisi ve Ramgavar Partisi Lübnan'daki en önemli üç Ermeni partisidir. İçlerinde en etkin konumda olan Lübnan Ermeni Devrimci Federasyonunun (Taşnak Partisi) 128 kişilik parlamentoda 6 temsilcisi bulunmaktadır. Türkiye'nin Lübnan'a asker göndermesine en sert şekilde muhalefet eden Taşnak Partisi Merkez Komitesi 16 Ağustos'ta aldığı bir kararla Lübnan'a gönderilecek bir uluslararası güce diğer ülkelerden katılacak askerlerin Lübnan'daki tüm siyasi güçler tarafından kabul edilmesi gerektiğini; Lübnan'daki Ermeni Cemaatinin Türk askerlerinin Güney Lübnan'a konuşlandırılmasına karşı olduğunu; Lübnan Hükümeti'nin Türk askerlerinin ülkeye gelmesine direneceğini ümit ettiklerini bildirmiştir.

IV. ÇATIŞMA SÜRECİ VE SORUNLAR

İsrail ile Hizbullah arasında Lübnan topraklarında ve İsrail'in kuzeyinde cereyan eden silahlı çatışmalar, 12 Temmuz 2006 tarihinde Hizbullah militanlarının sınırı geçerek, üç İsraili askeri öldürmesi ve ikisini rehin alması üzerine patlak verdi. Hizbullah, "Gerçek Vaat Operasyonu" (Operation Truthful Promise) adını verdiği saldırının ardından yaptığı açıklamada İsrail hapishanelerinde tutuklu bulunan Filistinlilerin serbest bırakılması karşılığında rehinelere iade edileceğini belirtti. İsrail'in buna yanıtı sert oldu. Başbakan Ehud Olmert, bu eylemin "savaş sebebi" olduğunu söylerken¹⁸, aynı gün İsrail askerlerinin kaçırıldığı bölgeye İsrail birliklerince sınırlı bir operasyon düzenlendi. Bu saldırı sırasında Hizbullah'ın bir İsrail tankını imha etmesi ve beş İsrail askerinin ölmesi üzerine İsrail hükümeti 13 Temmuz'da Lübnan'a yönelik "İstikamet Değişimi Operasyonu"nu (Operation Change of Direction) başlattı.

Savaşa ilişkin hedeflerini çizen Olmert, 17 Temmuz'da Knesset'te yaptığı konuşmada operasyonun İsrail şehirlerine yönelik roket saldırıları sona erene, kaçırılan askerler serbest bırakılana ve Lübnan Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını öngören 1559 sayılı BM Güvenlik konseyi kararının yükümlülüklerini yerine getirene kadar devam edeceğini duyurdu.¹⁹

Hizbullah roketlerinin önce İsrail'in Tiberias şehrini sonra Hayfa'yı vurması, İsrail saldırılarını daha da tırmandırdı. İsrail'i haklı bir savunma içinde olduğu gerekçesi ile destekleyen ve ateşkes çağrılarına karşı çıkan ABD, Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ı bölgeye gönderme yönünde karar aldı. Rice'ın yaptığı açıklamada Lübnan'daki savaşı "Yeni Ortadoğu'nun doğum sancıları" olarak tasvir etmesi²⁰ tepki ile karşılanırken, savaşın arkasında ABD'nin Ortadoğu'yu şekillendirme çabaları olduğu yorumları yapıldı.

26 Temmuz'da Amerika ve İtalya'nın ortak başkanlığında, savaşı sona erdirmek için düzenlenen ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu on sekiz ülkenin ve uluslararası kuruluşların üst düzeydeki temsilcilerinin katıldığı bir günlük **Roma toplantısından bir sonuç çıkmadı.** BM'nin ateşkes girişimi çabaları neticesinde 11 Ağustos'ta Güvenlik Konseyi çatışmaların sona erdirilmesine ilişkin 1701 sayılı kararı oy birliğiyle kabul etti. Karar 12 Ağustos'ta Lübnan Kabinesi tarafından onaylandı. 13 Ağustos'ta da İsrail

"İsrail'le Lübnan arasında statükoya dönüşecekse, diplomatik çaba harcamaya değmez. Lübnan'da şahit olduğumuz şey yeni bir Ortadoğu'nun doğum sancılarıdır. Ne yaparsak yapalım eski Ortadoğu'ya dönmeyeceğimize emin olmalıyız, amacımız bu Yeni Ortadoğu olmalı."

ABD Dışişleri Bakanı
Rice / 25.07.2006

¹⁸ "Eight IDF soldiers killed, 2 kidnapped on northern frontier", *The Jerusalem Post*, 12 Temmuz 2006.

¹⁹ "Address by Prime Minister Ehud Olmert - The Knesset", Prime Minister's Office, 17 Temmuz 2006, www.pmo.gov.il.

²⁰ "Special Briefing on Travel to the Middle East and Europe" What the Secretary Has Been Saying, U.S. Department of State, 21 Temmuz 2006, www.state.gov.

Kabinesinin kararı oy birliğiyle onaması üzerine 14 Ağustos'ta taraflar arası ateşkes yürürlüğe girdi. Ateşkesin ardından Lübnanlı mülteciler evlerine dönmeye başladılar. Lübnan ordusu Güney Lübnan'a yerleştikçe İsrail birlikleri bölgeyi kademeli olarak terk ettiler. Bununla birlikte, İsrail Hizbullah'a silah sevkiyatını önleyecek bir mekanizma kurulana kadar ambargoyu kaldırmayacağını açıkladı.²¹ İsrail deniz ablukasının +kaldırılması için şart koştuğu uluslararası deniz gücünün bölgeye ulaşmaya başlaması ve BM Barış Gücü'nün konuşlanması ile birlikte hava ve deniz ablukasını 8 Eylül'de kaldırdı.²²

Son Krizde Kim Kazandı Kim Kaybetti?

Geriye dönüp bakıldığında, Hizbullah-İsrail gerginliğinin Ortadoğu'da önümüzdeki dönemde yaşanabileceklerin bir göstergesi olduğu söylenebilir. **Çatışmanın tarafları arasında savaşın kazananı yoktur.** 33 gün süren çatışmalar sonunda tarafların tümü ağır kayıplar vermişler ve bu çatışmaya girerken amaçladıkları hedeflerin hemen hiçbirine ulaşamamışlardır. Kısmi olarak daha fazla zarar gören taraflar bulunsa da bunu Hizbullah'ın bir zaferi olarak sunmak gerçekçi değildir. İlk bakışta şöyle bir tablo gözümüze çarpmaktadır:

- İsrail BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararıyla belli kazanımlar elde etmiştir
- İdeolojik açıdan Hizbullah Lübnan halkı nezdinde meşruiyetini ve Ortadoğu halkları arasındaki popülaritesini artırmıştır. Bu açıdan kazançlı görünmektedir.
- Ekonomik açıdan savaş tarafların tümü için bir yıkım olmuştur.
- Tarafların güvenlik konusundaki kaygıları artarak devam etmektedir. İki taraf da hedeflerine sadece askeri yöntemlerle ulaşamayacaklarını bir kez daha anlamışlardır. Taraflar en azından yakın gelecekte kapsamlı bir silahlı çatışma konusunda daha dikkatli davranacaklardır.
- Uluslararası kamuoyu ve büyük güçler bu krizde iyi bir sınav verememişler, Beyrut'un yerle bir edilmesine seyirci kalmışlardır.

İsrail halkı ise uzun süredir hissetmediği düzeyde kendisini tehdit altında hissetmiştir. Kriz Hizbullah, Suriye ve İran'ın işine yaramış gibi gösterilmektedir. Ancak bu gerçekçi bir yaklaşım değildir. **Krizin insani boyutu, sivil halkın gördüğü zarar ve altyapıya vurulan darbe aynı zamanda Lübnan'ın geleceğine vurulan bir darbedir.** Hizbullah, Lübnanlı Şiiler nezdinde dahi kendine tanınan kredinin büyük kısmını tüketmiştir. Acı bilanço incelendiğinde ortaya iç açıcı bir tablo çıkmamaktadır.²³

"İsraili askerleri kaçırmamanın, o dönemde, bu ölçüde bir savaşa yol açabileceğine yüzde bir bile ihtimal vermemiştik. Bana, "Bunun savaşa neden olacağını bilseydiniz yine de o emri verir miydiniz" diye sorsanız, cevabım "Kesinlikle hayır" olurdu."

Hizbullah Lideri Hasan Nasrallah, 27.08.2006

²¹ "Cease-fire begins; Israel says air, sea embargo still in place", CNN, 14 Ağustos 2006.

²² "Lebanon blockade to be lifted at 6 P.M. despite IDF objection", Haaretz, 07 Eylül 2006.

²³ "BM verilerine göre Lübnan nüfusunun yaklaşık %20'si işgal esnasında Lübnan'ı terketti. 3 bin civarında evin de tahrip olduğu tahmin edilmekte", Lucy Fielder, 700,000 displaced, Al-Ahram Weekly, 05 Ağustos 2006.

Tablo 3. Savaşın Bilançosu²⁴

	Ölü sayısı		Yaralı Sayısı		Yerlerinden Edilenler
	Sivil	Asker	Sivil	Asker	
İsrail	43	118	1350+	400+	800 bin kişi sığınaklara ve diğer bölgelere kaydırıldı
Lübnan	1187	Lübnan ordusu: 46 Hizbullah: 74 (Hizbullah'a göre) 500+(İsrail'e göre) Emel: 17, FHKC: 2	3600	~100	1 milyon kişiden bir kısmı evlerinden olurken diğer bölgelere göçenler oldu
BM	2	4	-	12	

Hizbullah'a bir daha toparlanamayacak şekilde bir darbe vurmak ve askeri kaynaklarını tahrip etmek ve olası bir İran operasyonu öncesi Hizbullah tehdidini ortadan kaldırmak İsrail'in öncelikli hedefleri arasındaydı. Geniş kapsamlı değerlendirilirse bu, **Ortadoğu'yu etnik, dinsel ve mezhepsel açıdan bölerek yeniden şekillendirme girişimine yönelik somut bir adım olarak görülebilir.** Tüm bu amaçlara karşın gerginliğin sonuçları İsrail açısından hiç de hesaplanan gibi olmamıştır. Hizbullah karşısında bu derece bir direnişle karşılaşan İsrail ve ABD, muhtemel bir İran operasyonu için bundan sonra daha ihtiyatlı davranacaktır.

Operasyonun hedeflerinden biri de Hizbullah'ı Lübnan halkından koparmaktı. Bu nedenle vurulan hedeflerde sivil askeri hedef ayrımı gözetilmedi. İsrail'in planlarının tersine Hizbullah, Lübnan halkı nezdinde toplumsal meşruiyetini ve güvenilirliğini artırdı.²⁵ Yapmış olduğu saldırılar İsrail'in uluslararası arenadaki imajına da önemli ölçüde zarar verdi.

İslam dünyasındaki **etnik ve mezhepsel çatışma tehlikesi önemli bir tehdit olarak** var olmaya devam etmektedir. Bu operasyondan uluslararası normlar ve kurumlar da önemli ölçüde yara alarak çıkmıştır. BM, kendi personelinin İsrail tarafından aleni olarak hedef alınması karşısında somut bir yaptırım uygulayamamıştır.

Sınır Sorunları

İsrail 2000 yılında Güney Lübnan'dan askerlerini çekti ve BM Genel Sekreteri İsrail'in Güvenlik Konseyi'nin 425 sayılı kararına uyararak Lübnan topraklarından çekilmesini tamamladığını söyledi. Ancak bu çekilme Lübnan ile İsrail arasındaki sınır sorunlarını tamamen çözmedi. Şebaa Çiftliklerinin tartışmalı durumu devam etmektedir. Lübnan bu toprakların kendisine ait olduğunu dolayısıyla İsrail'in Lübnan topraklarında halen işgalci konumunda olduğunu iddia etmektedir. İsrail, alanın 425 sayılı kararda kapsanmadığını

²⁴"Timeline of the July War 2006", *The Daily Star*, http://www.dailystar.com.lb/July_War06.asp; "Mideast War, by the numbers", *Guardian Unlimited*, 18 Ağustos 2006, <http://www.guardian.co.uk/world/latest/story/0,,-6022211,00.html>; "Crisis in Middle East", *The Washington Post*, <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/interactives/mideastattacks/israelmap.html>; "Casualties of War", *The Jerusalem Post*, <http://info.jpost.com/Co02/Supplements/CasualtiesOfWar/leb2.html>.

²⁵ Kevin Peraino, "Winning Hearts and Minds; The new war in Lebanon is a propaganda battle- and Hizbullah is coming out on top. Some tips from a master", *Newsweek*, October 2, 2006.

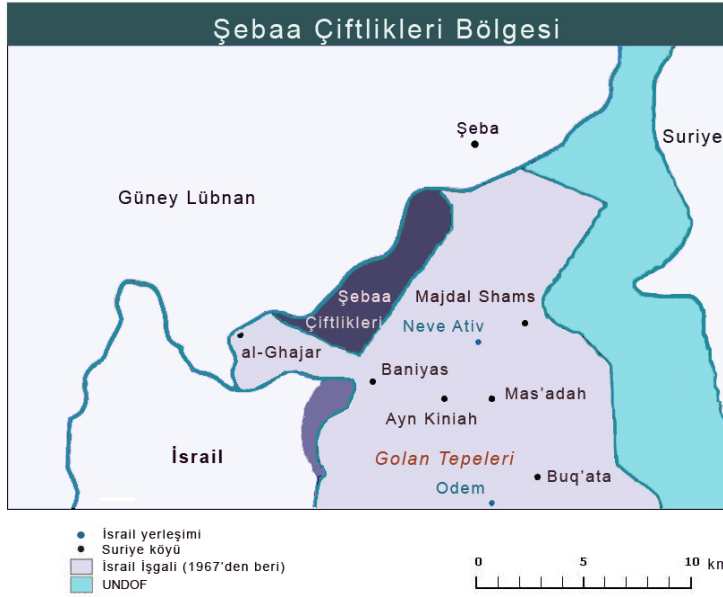
"BM Güvenlik Konseyi 'ölü bir kurum' haline gelmiştir."

İran Dışişleri Bakanlığı
Sözcüsü **Hamid Rıza Asefi**, 23.07.2006

ve bu nedenle Çiftliğin Lübnan sınırlarına girmediğini ileri sürmektedir. İsrail'e göre Altı Gün savaşında İsrail bölgeyi ele geçirmeden önce, Şebaa Çiftliği Suriye'ye aitti. Şebaa kapladığı alan olarak küçük bir bölgedir; ancak, İsrail'in bölgedeki su kaynaklarını denetleyip kullanabilmesi açısından stratejik öneme sahiptir²⁶.

Son krizde Suriye bu bölgenin Lübnan'a ait olduğunu öne sürmüştür. Suriye Başkanı Beşar Esad bu sorunu çözmek için iki yasal adımın atılması gerektiğini söylemektedir.²⁷ Buna göre ilk olarak şikayet BM tarafından tescil edilmeli ve daha sonra mühendisler tam olarak sınırı belirlemelidir.

Hizbullah, Lübnan topraklarında İsrail'in işgali devam ettiği sürece direnişe devam edeceğini söylemekte ve Lübnan'daki diğer gruplar bu konuda Hizbullah'a doğrudan ve dolaylı destek vermektedirler. **Hizbullah İsrail'in Lübnan topraklarında halen işgalci konumunda olduğunu, dolayısıyla kendilerine de meşru müdafaa hakkı doğduğunu savunmaktadır.**²⁸ Şebaa Çiftliklerinin durumu, muhtemel bir barış için önemli bir belirsizlik unsuru olarak varlığını korumaktadır.

Şekil 3. Şebaa Çiftlikleri bölgesi

Güvenliğe Dair Psikolojik Kaygılar

İsrail 1948 senesinden bu yana Araplara karşı yapmış olduğu beş savaşın beşini de kazanarak; Suriye, Mısır, Ürdün ve Filistinlilere karşı önemli bir psikolojik üstünlük sağlamıştır. Bu yenilmezlik algılaması, kendini Araplarca çevrelenmiş hisseden İsrail için

²⁶ Engin Deniz Akarlı, "Lübnan'ın açmazları", *Birikim*, 209, s.9, 2006.

²⁷ "President Assad's speech before the Arab Lawyers Union Conference", 23 Ocak 2006, http://www.lebanonwire.com/0601LN/06012301assad_speech.asp.

²⁸ Craig S. Smith, "Lebanon's Three-Sided Postwar Game: Who Gets Shabaa Farms?", *New York Times*, September 24, 2006.

vazgeçilmez bir güvenlik hissi yaratmaktadır. İsrail'in 2000 yılında Güney Lübnan'dan çekilmesi ve Gazze'deki yerleşimlerden çekilmeye karar vermesi **İsrail kamuoyunda bir yenilgi olarak algılanmıştır**. Bu nedenle İsrail yenilgi psikolojisini bertaraf etmek için Hizbullah ve Hamas'a ağır bir darbe vurmak istemektedir.

Güvenliğiyle ilgili yaşamış olduğu psikolojik gerilim İsrail'in er ya da geç Hizbullah aleyhinde açık ya da gizli yeni hamlelerde bulunmasına neden olacaktır. Hizbullah'ın Araplarca bu denli destek görmesinin arkasında yatan neden ise, İsrail'e karşı zafer kazanmış olmasa da, **bir yenilgi veya başarısızlık hissi yaratmış olmasıdır**. Bölgede kolektif bir güvenlik hissi oluşmadığı sürece, bu görece güvenlik ve üstünlük arzusu gerilimleri körüklemeye devam edecektir.

Direnış Örgütlerinin Geleceđi

Direnış örgütleri meşruiyet zeminlerini sağlamlaştırarak krizden kazançlı çıkmışlardır. Hizbullah'ın sınırlı kaynaklarıyla ABD ve İsrail'e meydan okuması Ortadoğu coğrafyasında diğer direniş örgütlerine de bir heyecan getirmiştir. Bir Şii örgüt olmasına rağmen Hizbullah'ın direniş konusunda başarılı görünmesi, diğer başka girişimlere de örnek teşkil edecektir. İsrail'in 2000 yılında Güney Lübnan'dan çekilmesinin Hizbullah'ın silahlı direniş ve yıldırması sonucu olduğu genel olarak kabul görmektedir. Bu da Hizbullah'ın etkinliğini artırmıştır. Bölgede diğer Arap devletlerinin İsrail'i işgal ettiği topraklardan kımıdatamadığı gerçeği gözönünde bulundurulduğunda, Hizbullah'ın elindeki sınırlı kaynaklarla İsrail karşısında ulaştığı başarı diğer Arap halklarınca da takdir görmektedir. **Fakat son tahlilde milis güçlerin ve silahlı örgütlerin yaygınlaşması Ortadoğu'daki merkezi hükümetleri zayıflatacak ve istikrarsızlıklara neden olacaktır.**

Nasrallah, yalnızca Şiiler arasında değil, Ortadoğu'nun bütününde efsanevi bir direniş figürü haline gelmektedir. Hizbullah ve Hamas ile birlikte ortaya çıkan direniş biçimi Ortadoğu toplumlarının siyasi muhayyilesinde yeni imkanları çağrıştırmaktadır.

Devlet yapılarının giremediği alanlara bu direniş örgütleri nüfuz etmekte ve daha sonra toplum içinde meşru siyasal ve sosyal hareket haline gelmektedirler. "Terörist örgüt" adlandırması artık bu örgütleri tanımlama açısından gerçekçi ve yeterli değildir. Hizbullah'ın kendine ait televizyonu, gazetesi, sosyal yardım kuruluşları, bayrağı, marşları, liderleri, ideolojisi ve silahlı güçleri bulunmaktadır. Hizbullah bu faaliyetlerini özellikle Lübnan'ın en fakir ve İsrail saldırılarına açık olan güney bölgesinde yürütmektedir. Lübnan devletinin sağlayamadığı güvenlik, sağlık, iş, barınma gibi temel ihtiyaçları ve her şeyden önce toplumsal aidiyet hissini Hizbullah karşılamaktadır. Hizbullah, Güney Lübnan'da bu ihtiyaçları karşılayan tek merci olmaya devam ettiği sürece toplumsal meşruiyetini de sürdürecektir.

Direnış örgütlerini besleyen asıl süreç, siyasal rejimlerin İsrail saldırıları karşısında iktidarsız ve kararsız bir görüntü çizmeleridir. Bu örgütlerin siyasal sürece katılımlarının uluslararası arenada kabul görmesi önemli bir dönüşüm geçirmelerine neden olacaktır. Bu sayede toplumsal sorumluluk algılamaları artacak ve toplumun tümüne yönelik daha kapsamlı düşünceleri mümkün olacaktır. **Bu krizle şu da bir kere daha teyit edilmiştir ki Ortadoğu'da silahlara sahip olmayan aktörlerin siyasal arenada etkinliği yoktur.** Bu da önümüzdeki dönemde Ortadoğu'da milis güçlerin artacağıının habercisidir. Hizbullah'ın Lübnan ordusu içinde yer almasının istikrara katkısı olabilir; ancak, kısa vadede tamamen silahtan arındırılmasını beklemek gerçekçi değildir.

Lübnan'ın Zayıf Siyasal Yapısını İslah Etmek

Lübnan'ın siyasal yapısı zayıf ve yapay, sosyal yapısı da oldukça karmaşıktır.²⁹ Zaman zaman birbirleriyle çatışan etnik ve dini grupları bir arada tutabilecek meşru ve güçlü bir devlet çatısı oluşturulamamıştır. Cemaatçi toplum kurgusu, güçlü bir Lübnan kimliğinin oluşmasını engellemektedir. Siyasal niteliği olan her iş, cemaat kotasına bağlıdır ve bu kotalar cemaatçi ayrımları ve bu parçalı yapıyı yeniden üretmektedir. Lübnan'daki tek milli kurum Lübnan ordusudur ve o da milis örgütlerden daha güçlü değildir. Şu anda Lübnan'da istikrar için devlet yapısı ve bütünlüğünün tesis edilmesi temel çözüm olarak kabul görmektedir. 1701 sayılı karar Lübnan'daki milis güçleri tasfiye ederek Lübnan ordusunun ve devletin Lübnan'ın bütününde hakim olmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Lübnan zayıf siyasal ve sosyal yapısı ve yapay sınırlarından dolayı dış müdahalelere açık durumdadır. Lübnan son 30 yılda iki kere (1979 ve 1982) İsrail işgaline uğramıştır. Lübnan'da yaşanan kaotik durum tüm müdahalelere rağmen önlenememektedir ve bu durumdan tüm bölge ülkeleri zarar görmektedir. ABD ve İsrail'in asıl kaygısı ise Lübnan'da özellikle Hizbullah üzerinden artan İran etkisini kontrol altına almaktır.

Lübnan'ın çok kültürlü ve demokratik yapısı iktisadi ve kültürel gelişmeye zemin hazırlamış ve Lübnan'ın küresel sermaye ve kültüre entegre olmasına katkıda bulunmuştur. Bu çoğulculuk özellikle iç savaşın sona ermesinden sonra bir güç kaynağı olmuş ve Lübnan ekonomisinin tekrar toparlanmasını sağlamıştır. Ancak kendi içinde dışarıya karşı daha tutarlı tepkiler verebilen ve siyaset geliştirebilen bir yapı ortaya çıkamamıştır. Lübnan şu anda hassas bir ikilem yaşamaktadır: **Lübnan'ın siyasal yapısı daha otoriter ve entegre bir şekilde mi evrilecek, yoksa mevcut gevşek yapı bir süre daha dış müdahalelere açık olmaya devam mı edecek?** Bu iki seçeneğe

²⁹ Lübnan'ın siyasal yapısının ıslah edilmesi için Washington merkezli Amerikan düşünce kuruluşu Carnegie Endowment'ın Ocak 2006 tarihli raporuna bakılabilir: Julia Choucair, *Lebanon Finding a Path from Deadlock to Democracy*, Carnegie Papers, No. 64, January 2006. Ayrıca siyasal ve ekonomik dönüşümlerin analizi için, Samir Makdisi, *The Lessons of Lebanon: The Economics of War and Development* (London: I. B. Tauris, 2004).

alternatif bir yapı ancak uzun soluklu yapısal, siyasi ve sosyal dönüşümlerle mümkün olabilir. Böyle bir dönüşüm için hazır bir formülasyon henüz mevcut değildir. Uluslararası kamuoyuna düşen, bu dönüşümün alt yapısını oluşturmaya yardımcı olmaktır.

Lübnan ordusu ve devleti milis güçlerle çatışarak değil, bu güçleri kendi bünyesine katarak ve merkezileşerek güçlenebilir. Lübnan ordusunun uluslararası desteği de arkasına alarak milislerle çatışması, Lübnan'ı daha da güçsüz kılacaktır. Bunun örneği 1982–1984 yılları arasında yaşanmıştır. Temelde Hıristiyan Marunîlerin siyasi açıdan hâkim olmalarını sağlayacak şekilde tasarlanan bu parçalı yapı, siyasi ve sosyal dönüşümlere karşılık verememektedir.

Siyasetin Yeni Dili: Etnik, Dinsel ve Mezhepsel Ayrımlar

Hizbullah'ın yükselişi ve Ortadoğu'daki diğer Sünni rejimlerin liderlerinin Hizbullah karşısında göstermiş olduğu tavır, Ortadoğu'da ve İslam dünyasının genelinde bir süredir belirginleşen Şii-Sünni gerginliğinde katalizör rolü oynamaktadır. Hizbullah, İsrail ve ABD karşısındaki direnişini diğer Ortadoğu halkları açısından daha kapsayıcı bir şekilde sunmaya çalışmaktadır. Ancak Hizbullah direnişinin İran bağlantısı göz önünde bulundurulduğunda, Hizbullah direnişi Sünni Arap rejimlerince mezhepsel bir tonla algılanmaktadır. Zira Ortadoğu'daki Sünni Arap rejimleri İran'a karşı halen oldukça mesafelidirler.

Şii eksenli bir direniş dalgasının genişleyerek Ortadoğu'yu sarması, Ortadoğu'daki rejimlerin birçoğunu tedirgin etmektedir. **Medeniyet içi bir diyalog forumu oluşturulmasının ve temel konuların daha netlikle ve samimi bir şekilde görüşülmesinin gerekliliği ortadadır.** Bu direnişi ve toplumsal hareketliliği yatıştırmak için mezhepsel bir retorik kullanılmaktadır. Ancak mezhepsel ayrımlar üzerinden üretilen retorik Ortadoğu'da istikrarsızlığı körükleyecektir.

Ortadoğu ve İslam Dünyasının etnik, dini ve sekteryen ayrımlar üzerinden yeniden şekillendirilmesi, planlanan yeni Ortadoğu tasarımının önemli bir unsurudur. Etnik ve sekteryen ayrımlar üzerinden yapılacak tasarımlar bölgeye istikrar getirmeyeceği gibi, bölgenin iktisadi ve siyasi kaynaklarını sömürmek isteyen güçlerin işini kolaylaştıracaktır. Ortadoğu'daki tüm etnik, dini ve mezhepsel unsurları bünyesinde barındıran Lübnan, böyle bir operasyonda laboratuvar vazifesi görmektedir. Lübnan'da barış ve istikrarın sağlanması Ortadoğu'nun tümü için hayatidir. Lübnan'da çıkabilecek etnik ve sekteryen çatışmaların Ortadoğu'nun bütününe yayılma ihtimali vardır. Etnik ve sekteryen ayrımlar üzerinden yürüyen siyasete alternatif bir dil geliştirmek Ortadoğu barışına ve istikrarına yapılabilecek en önemli katkılardan biri olacaktır.

V. AKTÖRLER VE POZİSYONLARI

Ortadoğu Tasarımları ve Yeni Bloklaşmalar

Lübnan kriziyle Ortadoğu’da bir süredir oluşmaya başlayan cepheleşme daha da belirgin hale gelmiştir. ABD, İsrail ve Kuzey Irak Kürt bölgesinde oluşan **“Yeni Ortadoğu Cephesi”**ne karşı; Suriye, İran, Hizbullah ve Hamas’tan oluşan **“Direniş Cephesi”** belirginleşmiştir. Burada asıl önemli konu ise oluşmaya başlayan üçüncü cephe, **Ürdün, Mısır, Suudi Arabistan ve Körfez Emirliklerinden müteşekkil “İlmlı Sünni Blok”tur.** Türkiye’nin de bu blok içinde yer alması Amerika tarafından arzulanan bir gelişmedir. Bu cepheleşmede görüldüğü gibi Ortadoğu siyasi hesaplarında temel belirleyici Ortadoğu’nun kendi iç dinamiklerinden ziyade, Amerika’nın bölgeye dair hesaplarıdır. Dışardan dayatılan yapay tasarımlar tarihsel olarak Ortadoğu’ya istikrar getirmemiştir. Bu tablonun da benzeri bir akıbetle sona ermesi kuvvetle muhtemeldir.

Tablo 4. Ortadoğu’da Cepheleşme		
“Yeni Ortadoğu” Cephesi	Direniş Cephesi	İlmlı Sünni Blok
İsrail	İran	Mısır
ABD	Suriye	Suudi Arabistan
Kuzey Irak	Hamas	Ürdün
Kürt Rejimi	Hizbullah	Körfez Emirlikleri
	Iraklı Sünniler (Yemen)	
*Iraklı Şiiilerin bu bloklaşmadaki yeri henüz belirsizdir.		

Ortadoğu’da barış ve istikrara dayanan bütüncül bir yapının kurulması ve cepheleşmelerin önüne geçilmesi Türkiye’nin menfaatinidir. Başta diplomatik girişimler ve arabuluculuk olmak üzere bölgede barış ve istikrara katkıda bulunacak hamleler Türkiye’nin yalnızca sorumluluğu değil, aynı zamanda kendi güvenliği açısından da bir zorunluluktur. **Ortadoğu’daki tüm meselelerin birbirleriyle bağlantılı olduğunu anlamak için daha fazla krizin yaşanmasına ihtiyaç yoktur.** Hamas ile İsrail’in yaşadığı gerginliğin Lübnan’da savaşa dönüşmesi veya Lübnan’daki savaşa paralel olarak Irak’taki Şii-Sünni gerginliğinin şiddetlenmesi bunun göstergeleridir.

İsrail

İsrail'in iki askerinin kaçırılmasının ardından Lübnan'a karşı başlattığı ve 14 Ağustos'ta sona eren operasyon, bu askerleri kurtarma çabasından çok daha derin anlamlar ifade etmektedir. Bu çatışmayla İsrail gücünün sınırlarını denedi ve Hizbullah direnişi karşısında beklemediği bir sonuç aldı. Hizbullah roket ve füzelerinin menzili altında olduğunu ve Hizbullah'ın bu silahları kullanabileceğinin farkına vardı.

İsrail'in Hedefleri

Yıkımın karşısında, Lübnanlılar arasında Hizbullah'a verilen desteğin ve yeni katılımların azalacağı düşünülüyordu. İsrail, Gazze ve Lübnan'dan Hamas veya Hizbullah direnişi karşısında zayıf kaldığı için çekilmediğini, güvenliği açısından tehdit oluştururlarsa bu bölgelerde varolabileceğini göstermek istiyordu. 17 Temmuz 2006'da Knesset'te bir konuşma yapan Başbakan Ehud Olmert, askeri operasyonu sona erdirmeye şartlarını şöyle sıraladı³⁰:

- Kaçırılan askerlerin geri dönmesi
- Tam bir ateşkes sağlanması
- Lübnan ordusunun tüm Güney Lübnan'a yerleşmesi
- Hizbullah'ın silahsızlandırılması ve bölgeden çıkartılması
- BM Güvenlik Konseyinin 1559 sayılı kararının uygulanması

İsrail'in taleplerine baktığımızda aslında askerlerin kurtarılması İsrail için sembolik bir önemden daha fazlasını ifade etmiyor. **İsrail'in başından beri en güçlü ve gerçekçi argümanı Hizbullah'ın bölgedeki varlığını zayıflatmaktır.** Amaç Hizbullah'a darbe vurmak, Suriye ve İran'a gözdağı vererek sağladıkları mühimmat desteğini kesmek ve bölgede kontrolü ele geçirmektir. İsrail, İran nükleer bir güce dönüşmeden, bölgede bağlantılı olduğu Hizbullah'ın gücünü kırmak istemekteydi. İsraili yetkililer, böyle bir askeri operasyonun, Lübnan'ı sıkıştıracağını ve yıkımın önüne geçmek isteyen Lübnan içindeki ılımlıların desteğini sağlayacaklarını düşündüler. Hizbullah'tan temizlenen Güney Lübnan sınırına Lübnan ordusu yerleştirilecek, böylece İsrail'in sınır güvenliği sağlanmış olacaktı. Ayrıca, operasyonun iç politikadan kaynaklanan gerekçeleri de vardı. Hizbullah'a karşı tavizsiz politikası ile ülke içinde popülaritesi zayıf olan Olmert, İsrail'in güvenliğini ve çıkarlarını en iyi şekilde savunabileceğini ispatlama ve kamuoyunun güvenini kazanma çabasına girdi. Ancak İsrail'in hedeflerine ulaşmadan savaşa son vermek zorunda kalmış olması, kamuoyunun desteğinde değişmelere ve savaşın güçlü bir siyasi amacının ve güvenlik gerekçesinin olmadığı yönünde eleştirilere yol açtı.

"Dün Hizbullah yok oluncaya dek operasyonlarımızı sürdürmek için izin aldık. Herkes Hizbullah'a karşı zaferin dünya terörüne karşı kazanılmış bir zafer olduğunu anlıyor."

İsrail Adalet Bakanı
Haim Ramon,
28.07.2006

Roma Konferansının
ardından

³⁰ Prime Minister Ehud Olmert's Address to the Knesset During the Conflict in the North, 17 Temmuz 2006, http://www.knesset.gov.il/docs/eng/olmertspeech2006_eng.htm

İsrail ve UNIFIL

İsrail, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2004 yılında aldığı, Lübnan ordusunun güneyde konuşlanmasını, Lübnan'daki bütün milis örgütlerin dağıtılması, silahsızlandırılması ve Lübnan Hükümeti'nin ülkenin tümünü kontrol etmesini öngören 1559 sayılı kararın uygulanmadığını dile getirerek operasyonun gerekçesini güçlendirmeye çalışmıştır. **Ancak İsrail, kararın Lübnan Hükümeti veya kendisi tarafından hayata geçirilmesinin imkânsızlığının farkındadır.** Ayrıca Hizbullah'ın Lübnan-İsrail sınırı ile Litani Nehri arasındaki alandan çıkarılması başarılı olsa bile Hizbullah'ın uzun roket menzilleri düşünüldüğünde bu İsrail için yeterli bir güvenlik sağlamayacaktır. Bu nedenle İsrail, bölgede konuşlanacak uluslararası Barış Gücü'nün hem Hizbullah'ın silahsızlandırılmasında etkin rol oynamasını ve Suriye ve İran'dan silah akışının önlenmesini, hem de ateş açma dâhil geniş yetkilere sahip olmasını talep etmiştir. Her ne kadar İsrail'in istekleri tam kabul görmese de bölgede Barış Gücü etkin bir rol oynar ve Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını sağlarsa ya da en azından silah kullanmasını engelleyebilirse, **bu İsrail'in istediği güvenliği elde etmesi anlamına gelir.** Eğer bunu başaramaz ve Hizbullah saldırılarına devam ederse, bu durumda da İsrail yürüteceği sert askeri operasyonlar için gerekçeye ve uluslararası kamuoyu desteğine kavuşmuş olacaktır.

İsrail Açısından Hesapta Olmayan Sonuçlar

İsrail'i Lübnan'a müdahaleye iten gerekçelerden biri, 2000'de Lübnan'dan, 2005'te Gazze'den çekilmesinin yarattığı İsrail'in gücünü kaybettiği yönündeki olumsuz imajı değiştirmektir. Ancak İsrail bu noktada bir takım yanlış varsayımlarla hareket etti:

- İsrail, ABD'nin Irak savaşında yaptığı gibi **algı hatasına** düştü. Sadece kendi değer yargılarına ve algılarına dayanarak Lübnan'daki durumu ve Hizbullah'ı değerlendirdi. Bu da askeri bir operasyonla Hizbullah'ı sindirebileceği, mühimmat desteğini kesebileceği ve sorunu çözebileceği yanılgısını yarattı.
- İsrail verdiği savaşta kendini "haklı" görüyordu. İsrail, stratejisinin bir parçası olarak dış dünyaya karşı savaşı açıklama ve makul şekilde **gerekçeleştirme ihtiyacı duymadı.**
- İsrail **Lübnan Hükümeti'nin** böyle bir operasyonda Hizbullah'ı bölgeden çıkarmak için İsrail'e destek olacağını veya en azından savaşa **müdahil olmayacağını** varsayıyordu.
- Hizbullah'a verilen **desteğin azalacağını** düşünüyordu. Ancak tam tersine savaş bu desteği arttırdı; ülke içindeki ılımlıları radikalleştirdi.

"3-4 aya kadar Lübnan'a yeniden girmek zorunda kalacağız!"

İsrail Altyapı Bakanı
Binyamin Ben Eliezer / 06.10.2006

- Hizbullah'ın Hayfa'yı vurmasının İsraili askeri yetkililerde yarattığı şaşkınlık ve verilen kayıplar, İsrail'in **Hizbullah'ın askeri gücü konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını** gösterdi.

İsrail mevcut hatalarına rağmen, bu savaşın kaybedeni de olmadı. BM Güvenlik Konseyinin 1701 sayılı kararı İsrail'in lehine ifadeler içermektedir. Öncelikle, karar Hizbullah'ı iki İsraili askeri koşulsuz olarak serbest bırakmaya çağırıyor. İsrail'de tutuklu bulunan Lübnanlılar hakkında ise çözülmesi gereken "hassas bir konu" tanımlamasından öte bir vurgu yer almıyor. 1701'in asıl hassas noktası ise İsrail'i saldırı içerikli askeri operasyonlarına son vermeye çağırırken, Hizbullah'ın her türlü saldırıyı durdurmasını istemesidir. **Bunun anlamı, ileride İsrail'in "savunma gerekçesi" ile yapacağı askeri operasyonların önünde bir engel olmamasıdır.** Başka bir sorunlu nokta ise Lübnan Hükümeti'nin tek otorite haline gelmesi ve başka hiçbir silahlı otoritenin kabul edilmemesidir. Bunu Lübnan Hükümeti'nin sağlamasının çok zor olduğu başından beri ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu konunun sorun yaratacağı açıktır. Son olarak karar, Hizbullah'ın direniş gücü olarak meşruiyetini dayandırdığı Şebaa çiftliklerinin işgali konusunda da bir çözüm sunmamaktadır. Bu şartlarda Hizbullah'ın silahlı mücadelesi devam edecek ve İsrail "savunma" hakkını her an kullanabilecektir. İsrail Lübnan'daki BM Barış Gücü UNIFIL'in konuşlanmasına paralel olarak, geri çekilme sürecini 7 Kasım 2006 tarihinde tamamlamıştır.³¹ Ancak bu hiçbir taraf için barışın sağlandığı anlamına gelmemektedir.

Hizbullah

Bir kesim, Hizbullah'ın asker kaçırma operasyonunun sonuçları itibarıyla düşüncesizlik ve yanlış planlama eseri olduğunu belirtirken³²; bir diğer kesim, Hizbullah'ı İran'ı nükleer kriz çerçevesinde sıkıştığı pozisyondan kurtarmak için Lübnanlıları tehlikeye atmakla suçluyor.

Taraflar yıllar süren karşıtlıkları boyunca **esir değişimi mekanizmasının doğallığını benimsemişler**, karşı taraftan öldürdükleri cesetleri esir değişimlerinde bir koz olarak ellerinde tutmaya özen göstermişler, zamanı geldiğinde de gerekli pazarlıkları yaparak esir ve ceset değiştirmekten imtina etmemişlerdir. Hizbullah'ın 2004 esir değişiminde İsrail'in serbest bırakmayı reddettiği üç militanına işaret ederek 2006'yı "esirler yılı" olarak adlandırdığı hatırlandığında, sınır ötesi operasyonla İsraili iki askeri kaçırması sürpriz ya da spontane bir gelişme sayılmamalıdır.

"Biz zaferi hissetmiyoruz. Çünkü Lübnan halkı zaferi hissetmiyor. Lübnan halkının büyük çoğunluğu büyük bir felaketin başlarına geldiğini ve geleceklerinin rüzgara kapılıp gittiğini hissediyor."

Samir Caca,

25.09.2006

Nasrallah'ın İsrail'e karşı zafer ilan etmesi üzerine

³¹UNIFIL Basın Bildirisi: "IDF withdraws from most of the surrounding area of Ghajar village this afternoon", 7 Kasım 2006; <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unifil>.

³² Hizbullah Lideri Nasrallah da bu iddiaları teyit eder nitelikte açıklamalarda bulundu.

Tablo 5. Geçmiş Esir Değişimleri	
1967	6 Gün Savaşları sonunda İsrail, esir düşen ve cesetleri karşı tarafta bulunan az sayıdaki askeri karşılığında 6708 Arap asker ve sivilini hapisanelerinden serbest bırakmıştır.
1985	Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin kaçırdığı üç İsraili askere karşılık 1150 Filistinli İsrail tarafından serbest bırakılmışlardır.
21 Eylül 1996	İki İsrail askerinin cesedi ve 17 Güney Lübnan ordusu askeri karşılığında 141 ceset ve 40 Hizbullah militanı Hizbullah'a verilmiştir.
29 Ocak 2004	Hizbullah'ın 2000 yılında gerçekleştirdiği bir operasyonda esir aldığı üç İsrail askerinin cesetleri ve daha sonra Beyrut'ta kaçırılan İsraili işadımı Elchanan Tenenbaum karşılığında 430'dan fazla Lübnanlı ve Filistinli militan İsrail tarafından serbest bırakılmıştır.

Daha önce “İsrail’in hamisi” ve “Lübnan-İsrail çekişmesinde hep İsrail’den yana” olarak algılanan Amerika, bu son kriz çerçevesinde “İsrail’i yönlendiren” ve “kendi hesabını İsrail’e gördürten” bir aktör olarak algılanmıştır. Amerikan Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice’ın “yeni bir Ortadoğu oluşturulması için mevcut savaşın devam etmesi gereklidir” mealindeki açıklamaları da Amerika’nın bu krizde üçüncül bir taraf olmaktan ziyade aktif bir taraf olduğu algısını güçlendirmiştir.

Hizbullah’ın 1701’i algılamasında bazı nüanslar bulunmaktadır. 1701 ile ortaya konan silahsızlandırma konusunu Hizbullah Lübnan ordusu ile bir karşıtlık olarak görmemekte, bu noktada Lübnan ordusunun güneyde konuşlanan unsurlarıyla geçmişten bu yana devam eden işbirliğine güvenmektedir. Lübnan ordusunun yüzde 40’a yakın bir kısmının Şiiler tarafından oluşturulması da örgütün bu yöndeki güvencelerini artırmaktadır. Öte yandan Lübnan Hükümeti’nin Temmuz 2005’de aldığı Hizbullah’ın “işgal altındaki Lübnan topraklarını bağımsızlaştırma hakkını tanıyan” kararı da örgüt tarafından bir güvence olarak görülmektedir.

Bununla birlikte Hizbullah’ın silahlı kanadını feshetme ya da Lübnan ordusuna katılma yönündeki olumsuz görüşleri devam etmektedir. **Hizbullah’ın açıktan kendisine karşı bir harekette bulunmadığı sürece** UNIFIL’in işleyişine engel olmayacağı beklenmektedir. Hizbullah, silahlı militanlarının gözaltına alınmasını kabul etmiş olsa da, süreç içerisinde UNIFIL güçleriyle Hizbullah’ın silahlı gücü arasında bir gerilim olası gözükmemektedir.

Lübnan Hükümeti

Parçalı bir yapıya sahip olan Lübnan hükümeti son krizde oldukça zor durumda kaldı. Suriye yanlısı olmakla suçlanan ve özellikle Hariri suikastı sonrası popülaritesini yitiren Cumhurbaşkanı Emil Lahud, uzun bir süredir Marunî grupların da eleştirilerine maruz kalmaktaydı.

Başbakan Fuad Sinyora'nın **yedi maddelik plan önerisi** uluslararası arenada destek buldu ve 1701 sayılı kararın oluşmasında etkili oldu. Sinyora, krizin askeri sürecinde etkisiz kalmış olsa da diplomatik girişimlerinin ateşkes ve sonrası için etkili olduğu söylenebilir. Sinyora'nın yedi maddelik planı incelendiğinde bu planın ilgili uluslararası norm ve kararları temel aldığı görülmektedir. **Sinyora'nın başarısı Hizbullah dâhil olmak üzere Lübnan'daki grupların üzerinde uzlaştığı bir öneri metni oluşturmayı başarmasıydı.** Türkiye dâhil birçok uluslararası aktör bu planı desteklediklerini belirttiler. 1701 sayılı karar uygulanabilirse bu, zaman içinde Lübnan hükümeti ve Başbakan Sinyora'yı güçlendirecektir.

İran, Suriye veya Muhtemel "Oyunbozanlar"ın Konumu

İsrail'in Güney Lübnan'ı işgalinin, ABD ile birlikte muhtemel bir İran müdahalesi öncesinde örtülü bir temizlik operasyonu olduğu yönünde iddialar vardır. Hizbullah bu operasyon sonrası tekrar toparlanamayacak düzeyde zarar görmüş olsaydı, İran operasyonunu kolaylaştıran bir adım olabilirdi. Lübnan'ın güneyine uluslararası güç yerleştirilmesi ve İsrail'in bir tampon bölgeyle korunması İsrail'in arzu ettiği bir gelişmeydi. Bazı analistler ise bu gerginliğin İran'ın Hizbullah'ı el altından desteklemesi ve kışkırtması sonucu çıktığını iddia ettiler ve krizin sorumluluğunu İran'a yüklemeye çalıştılar³³.

İran'ın kontrol altında tutulması ABD'nin bölgedeki hedefleri açısından hayatidir.³⁴ İran şu anda İslam dünyasında ABD'ye açıkça kafa tutabilen ve bunu da güçlü bir söylem haline getiren yegâne güçtür. İran'ın muhalif söyleminin geniş kapsamlı etkileri olacaktır. **İran anti-Amerikancılık söylemi üzerinden İslam dünyasının liderliğini hedeflemektedir.** İran'ın muhalif söylemi ve ideolojisi ABD'nin Ortadoğu'yu yeniden organize etme girişimine bir tehdit olarak görünmektedir.

Suriye'nin Lübnan içindeki etkinliği iç savaşı sona erdiren Taif Anlaşmasından (22 Ekim 1989) sonra pekişmiştir. Suriye önceleri Lübnan'da ve uluslararası kamuoyunda, ülkede istikrara katkıda bulunan bir unsur olarak algılanmıştır. Ancak bu konum Lübnan'ın iç

³³Bill Samii, "Iran: Tehran Playing Key Role In Israel-Lebanon Crisis", 17 Temmuz 2006, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/07/541d7659-f99f-4559-8281-3949d4fa3af7.html> ; Roxana Saberi, "Iran's stake in Lebanon crisis", *BBC News*, Tehran, 21 Temmuz 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/5199184.stm; Iran and the Lebanon crisis, http://www.janes.com/security/international_security/news/jid/jido60724_1_n.shtml.

³⁴ İran nükleer programıyla ilgili gerginliğin ayrıntıları SETA İran Dosyası'nda kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

siyasi yapısındaki gelişmelere paralel olarak değişime uğramıştır. **Suriye daha sonraki süreçte Lübnan'daki demokratikleşmeyi engelleyen bir unsur olarak algılanmaya başlanmış** ve Suriye'nin Batıyla ve özellikle ABD ile ilişkileri bozulmaya başlamıştır.

Son kriz, Suriye'nin kendini daha ciddi tehdit altında hissetmesine neden olmuştur. İsrail, İran'ın Hizbullah'a Suriye üzerinden silah ve maddi destek aktardığını iddia etmektedir. Bu açıdan Suriye, Lübnan sınırına uluslararası denetim gücü yerleştirilmesi talebinde bulunmuştur. Beşar Esad Suriye Lübnan sınırına uluslararası güçler yerleştirilmesine karşı olduğunu söylemiştir. İsrail ise buradan Hizbullah'a silah transferi yapıldığını iddia etmektedir³⁵. İsrail, Lübnan'daki otorite boşluğunun doldurulması gerektiğini, aksi halde İran ve Şii cephesinin bu boşluğu dolduracağını ileri sürmektedir.

İran ve Suriye, ABD ve Avrupalı devletler tarafından Lübnan'da istikrarın sağlanması konusunda **potansiyel oyunbozanlar olarak görülmektedir**. Lübnan'da devlet yapısının zayıf kalması ve İsrail'in işgal ve müdahalelerinin devam etmesi, bu iki aktörün Lübnan'daki etkinliğinin çeşitli kanallardan sürmesine olanak sağlamaktadır. Ortadoğu'daki Amerikan ve İsrail operasyonları, İran ve Suriye'nin kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olmaktadır. İran ve Suriye yönetimleri kendilerini ABD ve İsrail tehdidi altında hissetmeye devam ettikleri sürece, bölgesel istikrarı bozmaya yönelik faaliyetlerini sürdürmeye devam edeceklerdir. İran ve Suriye bu güvensizlik hissini Amerikan ve İsrail çıkarlarına karşıt örgütlere destek vererek bertaraf etmeye çalışmaktadırlar. Hizbullah'ın ortadan kaldırılması İsrail ve ABD açısından sorunu çözmeyecek, bölgedeki düşmanlıklar ve problemler devam ettikçe yeni örgütler ve milis güçler ortaya çıkacaktır. Birbirini besleyen bu güvensizlik dalgası tehditler yoluyla aşılabilir. **Karşılıklı güven tesisini sağlamak için en azından tarafların birbirlerini tanıması ve samimi bir diyalog sürecinin başlaması elzemdir**. Lübnan ile İsrail arasında barış sözkonusu olursa, bunun Suriye denklem dışında bırakılarak gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

İran ve Suriye'nin tehdit edilmek yerine bölgesel diyalog forumlarına katılmalarını sağlamak uzun vadede etkili olacaktır. Böyle bir girişim iki tarafta da ılımlı siyasetçi ve kitlelerin daha etkin ve meşru hale gelmesine yardımcı olacaktır. Çatışma ve gerginlik senaryoları şiddet yanlısı aşırı uçların siyasette daha etkin hale gelmesine neden olacaktır. Güven tesisi ve diyalog başlatma konusunda, çatışan tarafların tümünün meşru kabul ettiği üçüncül taraflar etkin rol alabilir. **Türkiye böyle bir bağlamda iletişim açısından katkılarda bulunabilir**.

³⁵ "Syria's Assad: No one can stop Hezbollah weapons smuggling", *Haaretz*, 02 Ekim 2006; "Israel rejects Syria's arms embargo pledge", 2 Eylül 2006, <http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2006/09/02/wmid02.xml>; "Assad rejects forces on Syrian border", *The Jerusalem Post*, 22 Ağustos 2006, <http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1154525925901>.

ABD

ABD'nin son krizdeki rolü çok tartışıldı.³⁶ Özellikle Amerika'nın Ortadoğu'daki operasyonlarına kuşkuyla bakanlar, İsrail'in asker kaçırmaya orantısız tepki vermesinin Amerika'nın bölgesel hesaplarıyla ilintili olduğunu iddia ettiler. Operasyonun en hararetli anlarında, ABD'nin ateşkese karşı çıkarak İsrail'e mühimmat sevketmesi bu iddiaları teyit eder nitelikteydi.³⁷

ABD'ye göre Hizbullah ve Hamas terör örgütleridir ve ABD'nin teröre karşı küresel savaşı çerçevesinde bu örgütlerle mücadele etmek Amerika'nın görevi ve sorumluluğudur. Bu örgütlerin dış desteğini kesmek ve bunlara karşı silahlı mücadelede bulunmak Amerika açısından önem arz etmektedir. ABD öteden beri bu konuda İsrail'e destek vermektedir.

Amerika'nın en büyük kaygısı kitle imha silahlarının söz konusu devletler yoluyla bu örgütlerin eline geçmesidir.

Amerika'nın Hizbullah'a karşı unutmadığı diğer bir hesabı da Ekim 1983'de Çok Uluslu Güç (MNF) bünyesindeki Amerikan deniz piyadeleri karargâhına yapılan saldırdır. Bu saldırıda 241 Amerikan deniz piyadesi hayatını kaybetmiş ve ABD bu saldırı sonrası apar topar Lübnan'ı terk etmiştir. Bundan dolayı Amerikan kamuoyunda Hizbullah'a karşı duyulan bir öfke mevcuttur.

Amerika, Lübnan'da yaşanan istikrarsızlığın bölgedeki rakipleri İran ve Suriye'nin işine yaramakta olduğunu farkındadır. **Bu nedenle bağımsız ve demokratik merkezi Lübnan Hükümeti'nin güçlenerek milis güçleri tasfiye etmesini istemektedir.** Amerika'nın İsrail'e koşulsuz destek verdiği görüntüsü diğer bölge aktörlerini tedirgin etmektedir. Amerika'nın bölgede daha yapıcı roller oynayabilmesi için İsrail'e verdiği destek politikasını gözden geçirmesi ve diğer aktörlerle diplomatik seçeneklere kapı aralaması gerekmektedir. Amerika İran, Suriye, Hamas ve Hizbullah'a karşı gerginlik politikasını sürdürebilir; ancak bu politikanın özellikle Irak savaşı nedeniyle zaten sıkıntıda konumuna olumlu katkısı olmayacaktır.

Arap Rejimleri

Bu operasyon esnasında Beyrut'un bombalanmasına tepkileri sönük kalan Arap rejimleri de kendi halkları nezdinde meşruiyet kaybına uğradılar. **Hizbullah ile birlikte Şiîliğin bir direniş ideolojisi haline gelerek İslam dünyasında popülerleşmeye başlamasının, kendi rejimlerini de sarsabileceğinin farkında olan Arap**

"Sadece Hizbullah'a değil, onları finanse eden İran'a ve yataklık eden Suriye'ye net mesaj göndermenin tam zamanıdır... İsrail'e mesajımız şu: 'Kendini, sonuçlarına dikkat ederek savun'."

ABD Başkanı **George Bush**, 17.07.2006

³⁶ Seymour M. Hersh, "Watching Lebanon: Washington's interests in Israel's war", *The New Yorker Fact*, 14 Ağustos 2006; Muqtedar Khan, "Middle East Crisis: Is the U.S. Part of the Problem?", *The Daily Star*, 31 Temmuz 2006; Jim Muir, "Washington risks a wider conflict", *BBC News*, 28 Temmuz 2006, http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/5223210.stm.

³⁷ Edith M. Lederer, "Lebanon: U.S. Blocking Call for Cease-Fire", *CBSNews*, 16 Temmuz 2006, <http://www.cbsnews.com/stories/2006/07/16/ap/world/mainD8ISQFU0o.shtml> ; "Mideast talks fail to reach cease-fire agreement", *CNN*, 26 Temmuz 2006, <http://www.cnn.com/2006/WORLD/meast/07/26/mideast.romeconf/index.html>

rejimleri Lübnan'daki gelişmelere mesafeli durdular. Lübnan, Irak ve Filistin'de sürmekte olan çatışmaların iç savaşa dönmesinin Ortadoğu'nun tümünü sarsacağını dile getirdiler.³⁸

Arap Birliği'nin 15 Temmuz'da Kahire'de yapılan olağanüstü toplantısında Suudi Kralı Abdullah ve Dışişleri Bakanı Prens Suud el-Faysal, son krizden Hizbullah'ı ve arkasındaki güçleri sorumlu tuttular. Mısır, Ürdün, Kuveyt, Irak, Filistin, BAE ve Bahreynli delegeler Hizbullah'ı sorumsuzlukla suçlarken Suriye bu karara katılmadı³⁹. İran liderliğinde oluşmaya başlayan, Suriye, İran, Güney Irak ve Hizbullah'tan oluşan Şii blok bölgedeki diğer Arap rejimlerini kaygılandırmaya başladı. Öte yandan **direniş örgütlerinin genç Araplar arasında popülerlik kazanması Ortadoğu'daki rejimleri endişeye sevketti.** Lübnanlı sivillerin durumuyla ilgili kaygılarını hemen tüm taraflar ifade etti ve Kana katliamını kınadılar, ama Hizbullah'ı eleştirmekten de geri durmadılar. Suudi Arabistan ve Kuveyt, Lübnan'ın yeniden inşası için maddi yardım taahhüdünde bulundular.

Krizden Dolaylı Olarak Yara Alanlar: AB ve BM

Avrupa Birliği, dünya krizlerine sadece cılızca ses çıkarabilen bir aktör görüntüsü çizmektedir. Güvenliğini NATO'ya endeksleyen ve dış politika açısından kendi içindeki fikir ayrılıklarını aşamayan AB, dünya siyasetinde pasif bir role razı görünmektedir. **Avrupalı liderler ABD'nin terörle mücadele yöntemlerini ve Ortadoğu'da İsrail'e çok yakın pozisyonunu eleştirmektedirler,** ancak dünyanın muhtelif yerlerindeki çatışmalara ve insani krizlere müdahale konusunda **Amerika'nın öncülüğüne bağımlı durumdadırlar.** Avrupalı devletler özellikle terörle mücadele konusunda ABD ile aynı yaklaşıma sahip değiller. Hizbullah ve Hamas gibi örgütleri el-Kaide'den ayıran Avrupa, bu örgütlerle diyalogun sürdürülmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bu kriz Avrupalı devletler açısından uyandırıcı olmuştur. Fransa, İtalya, Almanya, İspanya, İsveç, İngiltere gibi ülkeler UNIFIL'e askeri ve iktisadi yardım konusunda önemli inisiyatifler almışlardır. Avrupalıların muhtemel çatışmalarda kayıp vermeleri farklı misyonlarda rol almaları konusunda caydırıcı nitelikte olabilir. Öte yandan Barış Gücü misyonunda başarılı bir sınav verebilirlerse, Ortadoğu Barış Süreci'nin geleceğine dair daha aktif ve yapıcı roller oynayabilirler.

"AB, Avrupalıların insani, güvenlik, ekonomik, siyasi gibi hayati çıkarlarının tehlikede olduğu bir bölgede sadece bakıp sızlanmamalı, harekete geçmelidir ve bizler eli kolu bağlı kalamayız"

İspanya Dışişleri Bakanı
**Miguel Angel
Moratinos, 17.07.2006**

³⁸ "Jordan's king warns of civil wars", *BBC News*, 27 Kasım 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6186624.stm; "Jordan's King Abdullah warns of Mid East breakdown", 27 Kasım 2006, <http://www.abc.net.au/am/content/2006/s1798064.htm>.

³⁹ Hassan M. Fattah, "Militia Rebuked by Some Arab Countries", *The New York Times*, July 17, 2006; "Arab League Split on Support for Hezbollah", *Guardian Unlimited*, July 15, 2006, <http://www.guardian.co.uk/worldlatest/story/0,-5953445,00.html>.

Birleşmiş Milletler krizden yara alarak çıkan taraflardan biridir. Lübnan'ın İsrail tarafından işgal edilmesi esnasında bölgede UNIFIL, UNDOF ve UNTSO'dan oluşan üç Barış Gücü ve gözlem misyonu bulunmaktaydı. Ancak bu misyonlar çatışmayı engelleme konusunda herhangi bir etkinlik gösteremediler. Siyasetin ve diplomasi'nin devre dışı kaldığı ortamlar şiddete, teröre ve hukuk dışı yöntemlere davetiye çıkarmaktadır. **Bu gibi durumlarda uluslararası aktörlerin daha etkin müdahalesine ihtiyaç vardır.** Uluslararası kurum ve normların bilinçli olarak yıpratılması kaotik ortamdan daha fazla çıkar sağlayabilecek aktörlerin işine yarayacaktır. BM mensuplarını öldüren ve BM kararlarını hiçe sayan İsrail'in herhangi bir somut yaptırımla cezalandırılmaması düşündürücüdür.

VI. BARIŞ GÜCÜ ve ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ

14 Ağustos 2006 tarihinde ilan edilen ateşkes Hizbullah ile İsrail arasındaki sıcak çatışmayı sona erdirdi. Ancak ateşkes ilanı taraflar arasındaki sorunları gidermekten oldukça uzaktır. Kriz halen devam etmektedir ve ortam henüz normalleşme sürecine girmemiştir. Çatışmanın seyri esnasında sürecin farklı evrelerinin yönetilebilmesi için neler yapılabileceği Şekil 4'te gösterilmektedir. UNIFIL başarılı olabilirse çatışma ortamından normalleşme sürecine geçiş sağlanabilir. Ancak Lübnan'da istikrar sağlanabilmesi için daha sonraki süreçler de planlanmalı ve barış gücü misyonu uzun vâdeli çatışma çözümü vizyonu ile entegre edilmelidir.

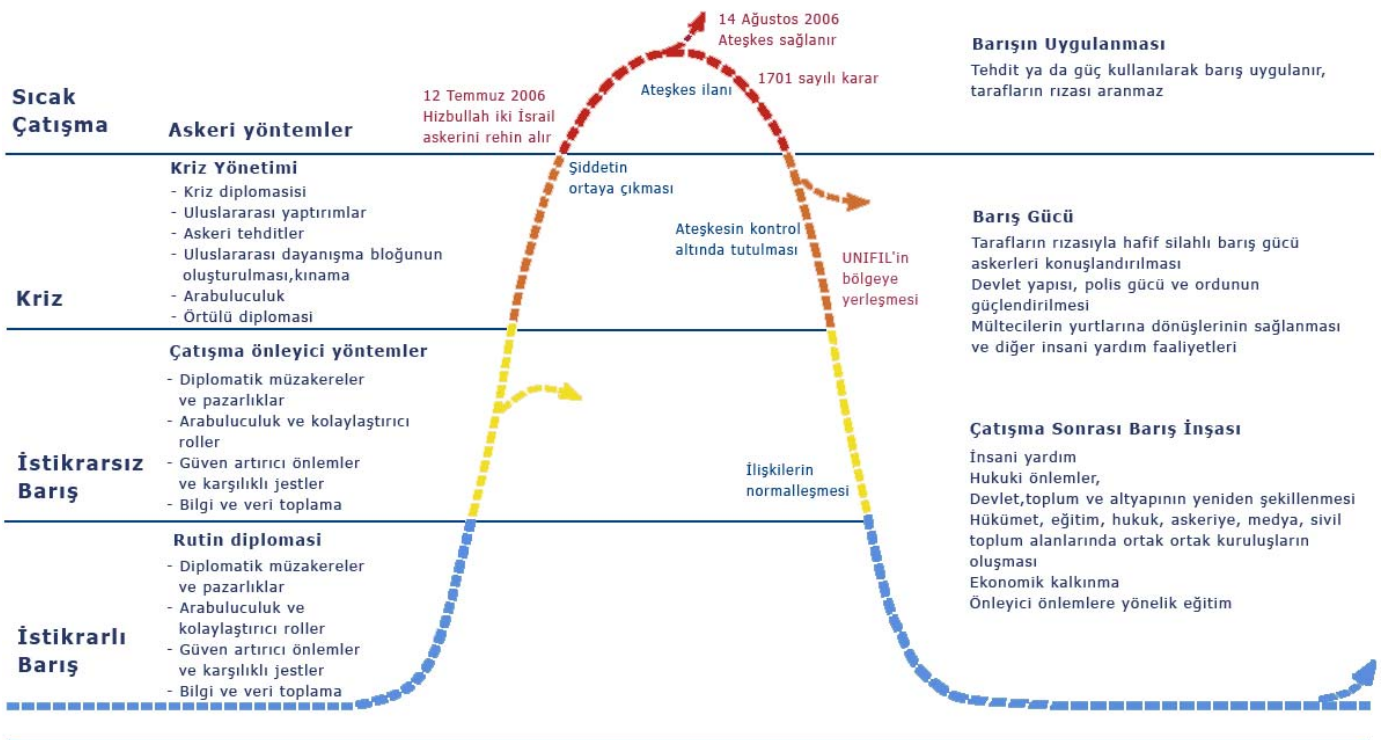
Ateşkes antlaşmaları veya barış antlaşmaları çatışmaların durdurulması yönünde siyasi elit düzeyinde bir uzlaşmayı getirebilir, ancak sorunu ortaya çıkaran derin ayrılıkları ortadan kaldırma konusunda yeterli değildir. **Siyasi elit düzeyinde yapılan antlaşmalar çoğu zaman çatışmayı bilfiil yaşayan halkın beklentilerini karşılamayabilir.** Alınan kararlar genellikle temsil edilen halka rağmen olmaktadır. Antlaşmalar halk için somut başarılar ortaya koymaya başladıkça benimsenir. Aksi halde benimsenmeyen işlevsiz metinler olarak kalırlar. Barış antlaşmaları ve çatışmaya köklü çözümler getirmeyi hedefleyen müdahaleler halk düzeyinde uzun vadeli etkileri de hesaba katmak durumundadırlar. Bu nedenle tepeden inmece bir müdahale çerçevesinden **toplumun alt katmanlarına da nüfuz eden bir müdahale biçimi benimsenmelidir.** Süreç içinde öncelikle yaralar sarılmalı, temel ihtiyaçlar karşılanmalı, ateşkes kontrol altında tutulmalı ve daha sonrası için çözüm konusunda orta ve uzun vâdeli adımlar atılmalıdır.

Barış antlaşmalarının etkili olabilmesi ve toplumun tabanında maddes bulması için siyasi elit düzeyinin ötesinde çalışmalar yapmak gerekmektedir. Bunun için **gazeteciler, dini liderler, akademisyenler, iş adamları ve diğer orta düzey liderler ve toplumun tabanına hitap eden tarafların barış süreçlerine dâhil edilmeleri önem arz etmektedir.**

Saldırıların veya sıcak çatışma sürecinin sona ermesinin hemen ardından şiddetin yeniden ortaya çıkmasının önüne geçilmelidir. Barış ortamının sürdürülebilirliği için **müdahale, yeniden yapılanma ve çekilmeden oluşan üç aşamalı bir yaklaşımın başarılı olduğu gözlemlenmiştir.** Özellikle Soğuk Savaş sonrasında istikrarı sağlama konusunda başarılı görülen uluslararası müdahalelerde savaş sonrası yeniden yapılanma ve inşa boyutunun ön plana çıktığı görülmektedir. İlk aşamada yapılması gerekenler

silahların toplanması, işleyen bir siyasi yapının oluşturulması, temel ihtiyaçların karşılanması ve yerlerinden edilenlerin ve mültecilerin yerlerine dönmelerinin sağlanmasıdır. Bu görevler barış gücü misyonlarının görev tanımı içerisine girer ve Lübnan özelinde UNIFIL'in öncelikli görevleri arasındadır. Tüm bu faaliyetler **sorunun çözümüne değil, sadece ateşkesin sürdürülebilirliği ve çatışma ortamının normalleşmesine katkıda bulunacak girişimlerdir.**

Çatışma Evreleri ve Müdahale Yöntemleri

Kaynak: Michael S. Lund, *Preventing Violent Conflict: A Strategy for Preventive Diplomacy* (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1996), 38'deki Şekil 2.1'den uyarlanmıştır.

Şekil 4

Bu faaliyetlerden sonra ikinci ve daha zorlu aşama olarak çatışma çözümüne (conflict resolution) katkıda bulunabilecek toplumsal katmanları da sürece dâhil edecek yapısal müdahalelere ihtiyaç vardır. Ateşkesin her an ihlal edilme ihtimalinin söz konusu olduğu bir ortamda bu tarz bir planlama zor görünmektedir. Ancak **krizleri yatıştırmaya yarayan çatışma yönetimi (conflict management) perspektifi uzun vadeli istikrar sağlamayacaktır.** Böyle bir ortamda planlama imkanı varken yapısal dönüşümleri de içeren çatışma çözümü vizyonu ortaya konulmalıdır. Kültürel yapının

dikkate alınması, mahalli aktörlerle koordinasyon sürecinin işleyişi ve başarısı açısından önemlidir.

Çatışma Çözümü mü? Çatışma Yönetimi mi?

“Çatışma çözümü”, çatışmanın altında yatan sosyal, psikolojik, iktisadi ve insani ihtiyaçlardan kaynaklanan nedenleri tamamen ortadan kaldırmayı hedefleyerek taraflar arasında belli ölçüde güvene dayanan barışçı ilişkilerin kurulmasını amaçlar. **Çatışma çözümleri vizyonu temel ihtiyaçlar üzerinde taviz verilemeyeceğini dolayısıyla bu ihtiyaçları karşılamayan çözümlerin çözüm sayılamayacağını öngörür.** Çatışma yönetimi ise öncelikli olarak sıcak çatışma veya savaş gibi durumlarda şiddetin düzeyini kontrol altına almayı, şiddeti durdurma ve çatışan tarafları ateşkes durumuna getirmeyi hedefler. Çatışma yönetiminin tarafların anlaşmazlıklarının altında yatan nedenleri gidermeye çalışmak veya uzlaşmaya dayalı ilişkiler kurmalarını sağlamak gibi öncelikleri bulunmamaktadır. Temel hedefi çatışan tarafların, çatışmadan ve şiddetten görecekları zararları önlemek veya bu zararları asgari düzeye çekmektir. **Barış Gücü, çatışma yönetimi süreçlerindedir ve temelde telafisi mümkün olmayacak davranışları engellemeyi hedeflemektedir.**

Sürdürülebilir bir barış sürecine götürmeyen müdahaleler sadece kısa vadeli yatıştırma politikasıdır ve zulme uğrayanları yatıştırmaya yarar. Altta yatan temel sorunlara ve sistemik adaletsizliklere dokunmaz. BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararının ve genişletilmiş UNIFIL'in Lübnan'daki sorunları çözmesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Çatışma çözümü vizyonu olmayan bir Barış Gücü yaklaşımı yapısal sorunlara yönelik yüzeysel bir müdahalenin ötesine gidemez.

Çatışma Çözümü İçin Yapısal Müdahaleler

Ortadoğu'daki tüm sorunlar birbiriyle ilintilidir. Ortadoğu'da şu andaki gerginlikler ve direniş sürecini kontrol altında tutmanın yolu **Suriye, İran, Lübnan, Irak, İsrail ve Filistin halklarının tümünün kendilerini daha güvende ve refahta hissettikleri bir ortam oluşturabilmektir.** Yapılan müdahalelerin istikrara katkısı olabilmesi için soruna kapsamlı ve bütüncül şekilde yaklaşılması ve ilgili taraflardan tümünün çeşitli düzeylerde çözüm sürecine dâhil edilmesi gerekmektedir.⁴⁰ John Darby ve Roger Mac Ginty, barış süreçlerini kapsamlı bir şekilde inceleyen *The Management of Peace Processes* adlı eserlerinde başarılı barış süreçlerinin temel özellikleri olarak şu beş maddeyi sıralamışlardır: Taraflar müzakerelere çözüm konusunda iyi niyetle yaklaşmalı, **ilgili tüm taraflar sürece dahil edilmeli**, müzakerelerde sorunun altında yatan temel

⁴⁰ John Darby and Roger Mac Ginty eds., “Peace Processes, Present and Future”, *Contemporary Peacemaking*, 256-75; John Darby and Roger Mac Ginty eds. What Peace? What Process, *Contemporary Peacemaking*, 1-6.

problemler irdelenmeli, taraflar hedefe ulaşmak için güce başvurmaktan çekinmeli ve barış sürecinin sürdürülmesi yönünde kararlı olmadıkları.⁴¹ Lübnan sorununda da samimi bir barış süreci için bu kriterler dikkate alınmak zorundadır.

Bölgede uzun vadeli istikrarın sağlanabilmesi için aşağıdaki hususlar önem arz etmektedir:

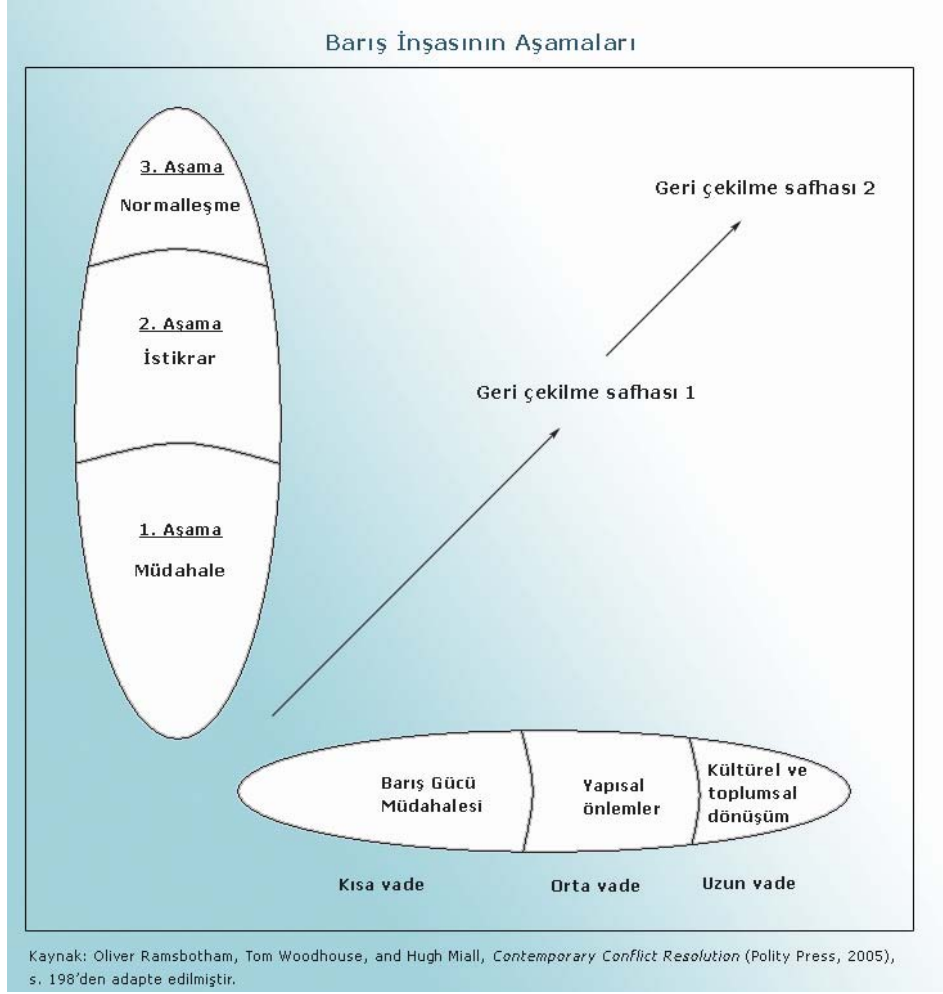
I. Aşama: Barış Gücü Müdahalesi (Çatışma Önleyici Tedbirler)

- Hizbullah'ın aşamalı olarak silahsızlandırılması.
- Sınırların kontrol edilmesi ve ateşkes ihlallerinin denetlenmesi.
- İnsani yardım ve sağlık, eğitim, gıda gibi temel ihtiyaçların sağlanması.
- Silah giriş çıkışlarının kontrol altına alınması.
- İsrail işgali esnasında gündeme gelen savaş suçları ve insan hakları ihlalleri konusunda tarafsız gözlemcilerce kapsamlı bir soruşturmanın yapılması.
- Mültecilerin ve yerlerinden edilen Lübnanlıların tekrar yerlerine dönmeleri.
- Çatışmada can ve mal kaybına uğrayanlara uluslararası kamuoyunca maddi yardımlarda bulunulması ve psikolojik destek sağlanması.
- Türkiye haricindeki Müslüman ülkelerin de UNIFIL içinde ve bölgesel istikrar konusunda katkılarının sağlanması.

II. Aşama: Çatışma Sonrası Barış İnşası (İstikrarın Tesisi İçin Yapısal Dönüşümler)

- Lübnan içindeki gruplar arasında kapsamlı bir diyalogun başlatılması.
- Siyasi yapının reforme edilerek seçim sisteminin daha katılımcı ve birleştirici bir yapıya dönüştürülmesi.
- Silahlı milislerin yeniden bir eğitim sürecinden geçirilerek Lübnan ordusu çatısı altında toplanmasının sağlanması.
- Lübnan ordusunun milis güçlerden daha güçlü hale getirilmesi.
- Suriye'nin Lübnan iç siyasetindeki etkisinin azaltılması.
- Barış sürecini genişleterek özellikle Filistin, Suriye, İran, İsrail ve ABD'yi ve diğer bölge ülkelerini içine alan bir barış sürecinin yeniden başlatılması.
- İktisadi yapının güçlendirilmesi, iş imkanlarının artırılması ve bölgesel ticaret ve iktisadi işbirliği kanallarının desteklenmesi.

⁴¹ J. Darby & R. Mac Ginty, *The Management of Peace Processes* (London: Macmillan, 2000), p.8.

Şekil 5

Hizbullah veya diğer silahlı aktörler ancak kendi güvenlikleri konusunda somut adımlar atıldıktan sonra ve Lübnan ordusunun Lübnan'ı iç ve dış tehditlere karşı tarafsızca koruyacağına ikna olmaları durumunda silah bırakmayı kabul edeceklerdir. Bu ise kısa vadede mümkün görünmemektedir. **Hizbullah'ı bir anda silah bıraktırmaya zorlamak çatışmalara neden olabilir.** Bu nedenle Hizbullah'ın silah bırakmasını zamana yayılmış bir şekilde aşamalı olarak beklemek gerekmektedir. Siyasi ve sosyal süreçteki düzelmelerle eş zamanlı olarak silahsızlanma konusunda aşamalı adım atılırsa ve bu konu tarafsız gözlemcilerce denetlenebilirse, bu karşılıklı güven tesisine katkıda bulunabilir. Hizbullah'ın silah bırakmasına paralel bir şekilde meşru bir aktör olarak siyasi sürece dâhil edilmesi, **Lübnan için zamanla daha sorumlu bir aktör olarak davranmasına ve Suriye ve İran'ın güdümünden kurtulmasına yardımcı olabilir.**

Barış Gücü misyonu çerçevesinde ilgili tarafların tümünü kapsayan bir diyalog ve barış süreci başlatılarak sorunların kökenlerine dair daha kapsamlı ve bütüncül çözümler

üzerinde çalışılmalıdır. Aksi halde Barış Gücü barışa hizmet etmez. Barış ve istikrar ortamının sağlanabilmesi için bölgenin siyasi, sosyal ve iktisadi açıdan yapısal dönüşümler geçirmesi gerekmektedir. Bölgedeki iktisadi ve sosyal kalkınma ve yeni iş alanlarının oluşumu aşırı güçlerin etkisinin kırılmasını sağlayacaktır. **Ancak devamlı İsrail bombardımanı ve iç savaş tehdidi altında olan bir bölgede iktisadi ve sosyal kalkınmanın oluşmasını beklemek fazla iyimserce olur.** Belli başlı uzlaşma protokolleriyle muhtemel çatışma durumlarında sivil altyapının tahrip edilmemesi konusunda en azından prensip olarak anlaşılmalıdır.

Bölgesel aktörler ve kurumların Ortadoğu siyasetinde daha aktif rol almaları gerekmektedir. Türkiye, Mısır ve Suudi Arabistan gibi bölgenin siyasi ve iktisadi açılardan etkin Müslüman devletlerinin de süreçte yer almalarının olumlu katkıları olacaktır.

Tüm bunlara ek olarak Lübnan'ın kendi içindeki etnik ve sekteryen gruplar arasında bir diyalog sürecine ihtiyaç vardır. Bu konuda özellikle toplum içerisinde etkin olan dini, mahalli liderler ve saygı duyulan akademisyenler ve entelektüeller sürece dahil edilmelidirler.

Farklı gruplar arasında güven ve diyalog tesis edilemediği sürece grup perspektifini aşabilen bir Lübnan bilinci ve kimliği ortaya çıkmayacaktır. **Bu konuda bölgesel aktörler ve arabulucular çeşitli ortak projeler geliştirmek zorundadırlar.** Güven inşası çok boyutlu ve emek isteyen bir yaklaşımdır ve bu konuda yerel sivil toplum örgütleri ile koordineli faaliyetler yapılabilir. Bölgedeki yardım ve diyalog faaliyetlerinin yerel kurum ve örgütlerce yapılması elzemdir. Zira batı merkezli sivil toplum kuruluşlarına karşı bir güvensizlik söz konusudur.

Barış Gücü' nün Tanımı ve Kapsamı

BM'nin tanımına göre Barış Gücü, çatışma ve savaşlardan olumsuz etkilenmiş ülkelerin **sürdürülebilir barış ortamına dönmeleri için** yapılan yardım ve destek faaliyetlerinin tümüdür. Sanılanın aksine sıcak bir çatışma bölgesine gidip çatışmayı durdurmaya çalışmak Barış Gücü'nün öncelikli amacı değildir. Barış Gücü operasyonlarının temel hedefleri, ateşkes yapılmış ise bunu kontrol edip tarafların ateşkes şartlarına uymalarını sağlamak; sürpriz saldırılara engel olmak; çatışmanın yayılmasını engelleyecek bariyerler ve tampon bölgeler oluşturmak ve sivillere insani yardım sağlayıp yiyecek, giyecek, barınma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Barış Gücü şu anki tanımıyla çok kapsamlı bir müdahale biçimidir. **Zorlayıcı tedbirler, koruma, gözleme, silah denetimi, bariyer ve uçuşa kapalı bölgeler oluşturmak, önleyici konuşlandırma, ulus inşası gibi görevlerin tümü** Barış Gücü görevleri arasında yer almaktadır. BM bünyesinde halen faal olan 18 Barış Gücü misyonu vardır. Bu misyonlardan sekizi Afrika, biri Amerika, üçü Avrupa, üçü Asya ve geri kalan üçü de Ortadoğu'da bulunmaktadır.

Barış Gücü Misyonlarının Evrimi⁴²

BM Barış Gücü operasyonlarının kriterleri ilk olarak Süveyş Krizi'ne müdahale için 1956 yılında oluşturulan UNEF I (BM Acil Gücü)'in kuruluşu esnasında ele alınmış ve bu tanım uluslararası sistemdeki dönüşümlere paralel olarak değişime uğramıştır. Dönemin BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjold ve BM Genel Meclisi Başkanı Lester Pearson önderliğinde oluşturulan komisyon *tarafların rızası, meşruiyet, tarafsızlık, kendini savunma durumu haricinde güç kullanmama* ve güç kullanma durumu söz konusu olursa *asgari seviyede güç kullanımı* prensiplerini Barış Gücü için temel kıstaslar olarak belirlemişlerdir.⁴³ Bu prensipler 1990'ların başlarına kadar Barış Gücü misyonlarının temel kriterleri olarak kaldı. Soğuk Savaş dönemi boyunca toplam 13 Barış Gücü operasyonu devreye girdi ve bu operasyonlar daha çok devletler arası anlaşmazlıklara müdahil oldular. **Bu dönemdeki temel kaygı, devletler arasındaki çatışmaların blok içi ve bloklar arası sistemik bir gerginliğe ve hatta savaşa neden olmasını engellemektir.** Görev tanımı sınırları kontrol etmek, sınır ihlallerinden dolayı çıkabilecek gerginlikleri önlemek ve tampon bölgeler oluşturmaktır. Barış Gücü birlikleri hafif silahlı güçlerdir.

Tablo 6. BM Barış Gücü'nün Gelişimi⁴⁴

	1988	1992	1994	2000	2004	2005	2006
Aktif misyon	5	11	17	14	16	18	18
Asker katkısında bulunan ülke sayısı	26	56	76	89	103	108	110
Asker ve polis	9,605	11,650	75,523	37,338	62,271	69,748	76,726
Uluslararası sivil personel	1,516	2,606	2,260	3,243	3,949	4,730	4,491
Yıllık BM barışı koruma bütçesi (milyar \$)	2.30	1.69	3.61	2.22	2.82	5.03	4.75

Soğuk Savaş sonrasında oluşan ikinci nesil Barış Gücü yaklaşımı daha çok Afrika ve Balkanlardaki iç savaş ve etnik/dini çatışmaları önlemek için devreye girmiştir. İkinci nesil Barış Gücü'nün temel özelliği yardım kuruluşları ve sivil aktörlerin de dahil olduğu çok boyutlu operasyonlar olmasıdır. Bu dönemdeki müdahaleler iç savaşlar ve etnik çatışmalara yöneldiği için çoğu zaman egemen devletlerin rızası göz ardı edilmiş veya tarafsızlık prensibi devre dışı kalmıştır. **Güvenlik, insani yardım, siyasi ve sosyal yapıların oluşturulması** ikinci nesil Barış Gücü'nün temel hedefleriydi. Soğuk Savaş sonrasında Barış Gücü birliklerinin yapısı çok uluslu, çok boyutlu, çok kültürlü hale geldi.

⁴² Talha Köse, Barış Gücü'nün Tanımı ve Kapsamı, *Anlayış*, Ekim 2006, s. 50-52.

⁴³ Fetherston, B. 1994: *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*. London: Macmillan/St Martin's; Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, and Hugh Miall, *Contemporary Conflict Resolution*, Polity Press, 2005.

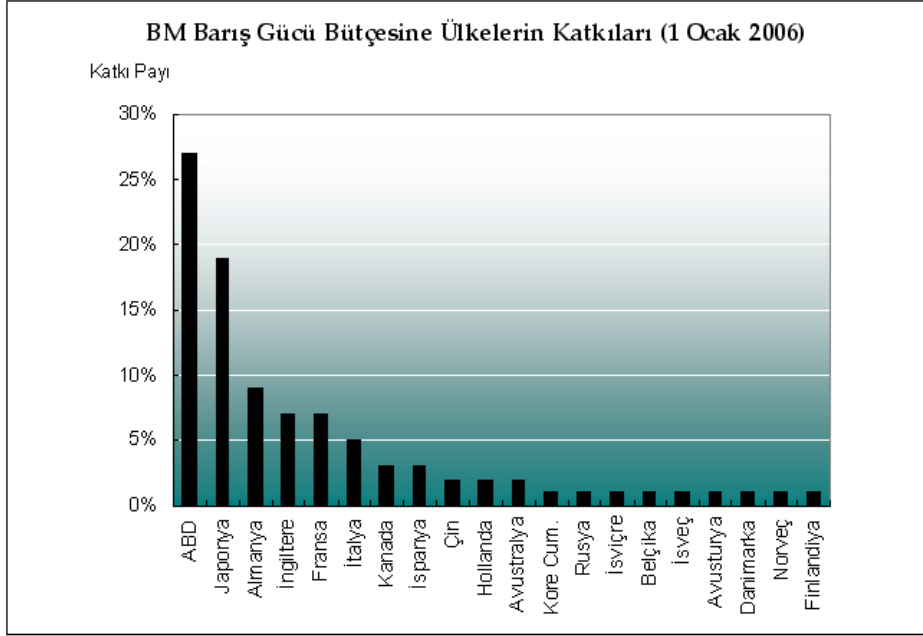
⁴⁴ Kaynak: UNDPKO, <http://www.un.org/depts/dpko/dpko/>

Hedef ve misyonları genişledi. Askerler, diplomatlar ve sivil unsurlar koordineli bir şekilde çalışmaya başladılar.

1990'ların sonuna gelindiğinde "Barış Destek Operasyonları" (Peace Support Operations) olarak da adlandırılan çok daha geniş kapsamlı ve sivil unsurların da dahil olduğu Barış Gücü operasyonları üçüncü nesil Barış Gücü olarak adlandırılmıştır. **BM'nin güç kullanımı sıkı sınırlamalara tabiydi** ve bu da BM'nin şiddeti önleme konusunda etkisiz kalmasına ve dolayısıyla BM'nin meşruiyetinin aşınmasına neden oluyordu. Üçüncü nesil Barış Gücü'nde caydırıcı güç kullanımı daha kabul edilebilir hale gelmiştir. Son dönemde yeniden yapılanma çerçevesinde **BM, insani yardım kuruluşları, uluslararası örgütler ve uluslararası sivil toplum örgütleri ve kalkınma ajanslarıyla daha koordineli çalışmaktadır**. Özellikle insani ihtiyaçların karşılanması misyonu daha fazla ön plana çıkmış görünmektedir.

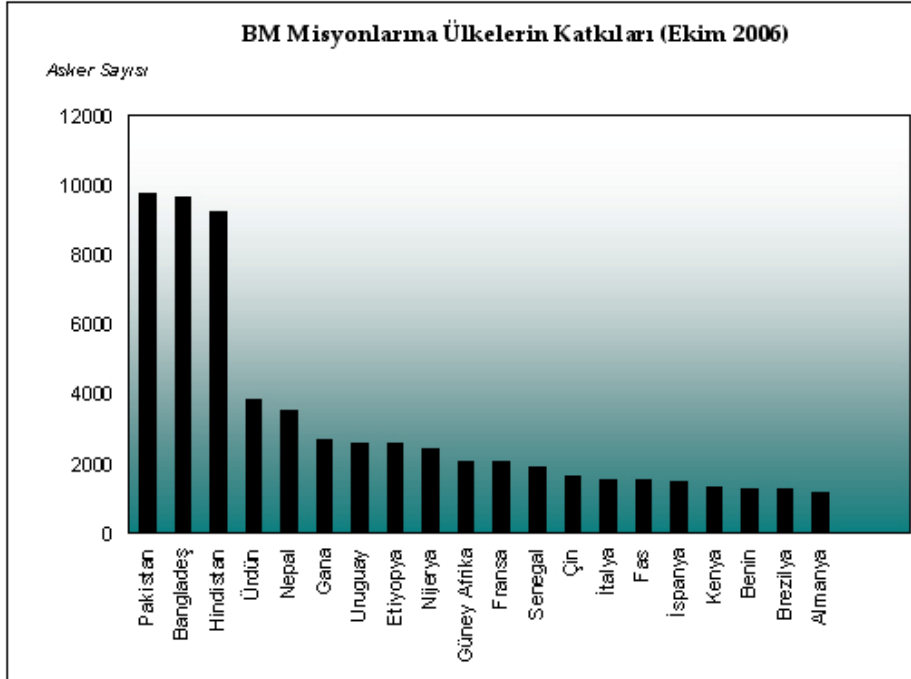
Barış Gücü operasyonlarının temel misyonu olan insani ihtiyaçların karşılanması ve şiddet düzeyinin kontrol altında tutulması olumlu adımlardır. İnsanları korumayı amaçlayan misyonların müdahaleleri dönemsel olarak bir rahatlama getirebilir. Fakat özellikle Lübnan'da siyasi yapı reforme edilemezse kendi ayakları üzerinde duramayan, dış güçlere veya uluslararası kurumlara bağımlı, yarı vesayet altında kırılabilir bir yapı ortaya çıkabilir. **Üçüncü nesil Barış Gücü misyonlarında uzun vadeli çatışma çözümleri vizyonu**, Barış Gücü vizyonuna entegre edilmeye çalışılmıştır. Bunun etkileri özellikle Kosova, Sudan ve Haiti operasyonlarıyla denenmektedir. Bu operasyonlar somut bazı düzelmeler getirirse diğer bölgelerde de daha kapsamlı müdahaleler devreye girecektir.

Aşağıdaki grafikler incelendiğinde **BM Barış Gücü operasyonlarına yapılan asker katkısı ve bütçe katkısı arasında bariz bir orantısızlığın olduğu görülür. Bu aslında adı konulmamış bir yapısal iş bölümünün göstergesidir**. Maliyeti ödeyen ve kararları almada etkili olan taraflar ABD, Japonya, İngiltere ve Fransa gibi büyük güçlerdir. Ancak uygulama ve asker katkısı konusunda Bangladeş, Pakistan, Hindistan, Ürdün ve Nepal gibi ülkeler ön plana çıkmaktadır. Uluslararası sistemin daha sağlıklı işleyebilmesi ve aktörlerin hepsinin sorumluluğu paylaşabilmeleri için bu tarz bir keskin iş bölümü yerine belli bölgesel veya ülkesel kotalar dâhilinde sorumluluk paylaşımı gerekmektedir.

Kaynak: UNDPKO

Şekil 6

Kaynak: UNDPKO

Şekil 7

Genişletilmiş UNIFIL Lübnan'a İstikrar Getirebilecek mi?

BM'nin 1701 sayılı kararıyla UNIFIL'in daha önce 2 bin olan asker sayısı 15 bine çıkartılmış ve BM üyesi ülkeler UNIFIL'e katkıda bulunmaya çağılmıştır. **Bu katkıyı**

yapmaya hazır olduklarını açıklayan ülkeler şunlardır: İtalya, İspanya, Almanya, Bangladeş, Belçika, Hırvatistan, Bulgaristan, Çin, Danimarka, Endonezya, Finlandiya, Fransa, Gana, Hindistan, Hollanda, İrlanda, İsveç, Malezya, Lüksemburg, Nepal, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovenya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan.

UNIFIL'in asker sayısı (30 Kasım 2006)		
1.	İtalya	2206
2.	Fransa	1593
3.	İspanya	1280
4.	Almanya	912
5.	Endonezya	850
6.	Hindistan	666
7.	Gana	662
8.	Türkiye	494
9.	Belçika	358
10.	Polonya	319
11.	Nepal	226
12.	Yunanistan	225
13.	Finlandiya	203
14.	Çin	190
15.	İrlanda	163
16.	Portekiz	146
17.	Norveç	136
18.	Bulgaristan	130
19.	Danimarka	80
20.	İsveç	41
21.	Lüksemburg	2
22.	Macaristan	2
TOPLAM	10,884	

UNIFIL, İsrail ile Lübnan arasında oluşturulan 121 km'lik Mavi Hat ile Litani Nehri arasında kalan bölgede görev yapmaktadır. Fransız General Pellegrini'nin komuta etmekte olduğu güce Belçika, Çin, Finlandiya, Fransa, Gana, Hindistan, İrlanda, İtalya, Norveç, Polonya ve İspanya katkıda bulunmaktadır. UNIFIL'de halen 9124 asker, 147 kurmay subay, 1747 deniz görev gücü, UNTSO'nun 53 askeri gözlemcisi, 97 uluslararası sivil ve 308 yerli sivil personel görev yapmaktadır.⁴⁵ 1978'den beri toplam 258 personeli hayatını kaybeden UNIFIL'in bütçesi yıllık 97.58 milyon dolardır.

Son krizin ve İsrail'in Lübnan'ı kısmi işgalinin, UNIFIL, UNTSO ve UNDOF gibi temel görevi ateşkesi denetim ve anlaşmaları denetlemekle görev olan üç Barış Gücü misyonunun mevcut olduğu bir ortamda gerçekleşmiş olması kaygıya neden olmaktadır.

İşgal esnasında UNIFIL karargahını bombalayan İsrail, dört BM Barış Gücü askerinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Benzer bir durumun genişletilmiş UNIFIL'in başına gelmeyeceğine dair herhangi bir gösterge yoktur.

Uluslararası hukukun ve kurumların saldırıya uğradığı durumlarda somut yaptırımların uygulanması gerekmektedir. 24 Ekim'de İsrail savaş uçaklarının UNIFIL'e destek olarak sahil güvenlik görevi yapan Alman savaş gemilerine taciz ateşinde bulunmaları⁴⁶ UNIFIL'in önümüzdeki dönemde karşılaşabileceği sorunlar açısından bir gösterge niteliğindedir. UNIFIL'in İsrail, Hizbullah veya diğer aktörler tarafından saldırıya uğraması ihtimal dahilindedir ve böyle bir saldırı olmadan bunları önlemeye yönelik somut yaptırım önerileri gündemde olmalıdır.

UNIFIL'in işleyişiyle ilgili halen somut şekilde cevaplanamamış sorular mevcuttur:

- Hizbullah silahsızlandırılacak mı? Silahsızlandırılacak ise bunu kim yapacak?
- Hizbullah milisleri Lübnan ordusu çatısı altına alınacak mı?
- Taraflardan herhangi biri UNIFIL'e saldırıda bulunursa buna nasıl karşılık verilecek?
- Uluslararası kamuoyu, muhtemel bir İsrail saldırısı ve işgal girişimine karşı ne gibi bir tepki verecek?

UNIFIL'in gerçekten etkin bir Barış Gücü misyonu olabilmesi için çatışma çözümü vizyonuna sahip olmasının yanında, **muhtemel krizlerde göstereceği tavırlar da belirleyici olacaktır.**

⁴⁵ 30 Kasım 2006, <http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unifil>

⁴⁶ "Israel denies German ship clash", *BBC News*, 27 Ekim 2006,

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6091130.stm>; "Israel, Germany at odds over Lebanon air incident", *abc news international*, 25 Ekim 2006, <http://abcnews.go.com/International/wireStory?id=2605423>.

UNIFIL ve Avrupa Ülkeleri

Avrupalı devletler, UNIFIL ile Ortadoğu'nun güvenliğine ilişkin olarak ilk kez bu denli sorumluluk almışlardır. Bu misyonda gösterdikleri performans daha sonra yapacakları katkılar için de belirleyici olacaktır. **Avrupalılar Filistin İsrail sorunu çözülmeden Ortadoğu'da barış ve istikrarın mümkün olmayacağını farkındadırlar.**

Şu anda UNIFIL komutasını elinde bulunduran Fransa 2 bin civarında asker göndereceğini taahhüt etmiştir. Fransa'nın halen UNIFIL bünyesinde 1,600 civarında askeri bulunmaktadır. İtalya 3 bin, İspanya 1000–1200, Belçika 300–400, Finlandiya ise 250 asker gönderme taahhüdünde bulunmuştur.⁴⁷ Polonya'nın ise şu anda UNIFIL bünyesinde 260 askeri bulunmaktadır. Almanya, İsveç, Yunanistan, Hollanda gemi göndermeyi taahhüt etmişlerdir. İngiltere uçak ve firkateyn, Almanya ise 8 savaş gemisi göndermiştir.

Genişletilmiş UNIFIL'in birlikleri çoğunlukla Avrupalı askerlerden müteşekkildir. Bu da UNIFIL'i el-Kaide'ye bağlı bazı grupların hedefi haline getirmektedir. UNIFIL'in İsrail çıkarlarını korumak için geldiğine dair yaygın bir kanaat mevcuttur. Bu durum UNIFIL için tehdit oluşturmaktadır. El-Kaide'nin ikinci adamı Eymen el-Zevahiri 11 Eylül 2006 tarihinde UNIFIL'i lanetlemiştir⁴⁸. Bu tehdit çok fazla ciddiye alınmamıştır. Bunun nedeni el-Kaide'nin Hizbullah kontrolündeki Güney Lübnan'da barınamayacağını bilmesidir. **Hizbullah Avrupa'yı kendine düşman etmek istemeyecektir.** Ancak böyle karmaşık bir ortamda her an kaynağı meçhul bir saldırı olabilir ve terör örgütleri bu gibi saldırıları sahiplenebilir. Sonuç itibarıyla, Lübnan içinde ve İsrail'de Avrupalı birlikleri hoş karşılamayan gruplar vardır ve bu birlikler Lübnan'da çetin bir sınav vereceklerdir.

BM'nin 1701 Sayılı Kararı Lübnan'a İstikrar Getirebilecek mi?

1701 sayılı kararlar Lübnan ordusunun ve devletinin Lübnan'ın tümü üzerinde egemenlik sağlaması ve bunu uluslararası aktörlerin yardımıyla yapması öngörülmektedir. Bununla hem milis güçlerin tasfiyesi, hem de İran ve Suriye gibi diğer bölge ülkelerinin Lübnan üzerindeki etkinliğinin azaltılması beklenmektedir. Genişletilmiş UNIFIL'in sınır güvenliği, insani yardım, ateşkesin denetlenmesi, sınır ihlallerini ve silahlı güçlerin tasfiyesini denetlemek gibi kapsamlı bir görev tanımı vardır. **İsrail veya Hizbullah'ın ihlalleri söz konusu olursa bu konuda ne gibi somut tedbirler alınacağına dair raporda bir öngörü yer almamaktadır.** Daha önceki Barış Gücü deneyimleri

⁴⁷Kaynak: UNDPKO, <http://www.un.org/depts/dpko/dpko/>; "France to send 2,000 troops to UN force", *The Jerusalem Post*, 24 Ağustos 2006, <http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1154525940348>; "Annan: EU Living up to Lebanon promise", 26 Ağustos 2006, <http://www.cnn.com/2006/WORLD/meast/08/25/mideast.main/index.html>.

⁴⁸ Alistair Lyon, Peacekeepers wary of al-Qaeda threat, <http://www.gulf-times.com>, 18 Ekim 2006.

de göz önünde bulundurulduğunda bu noktanın muğlak bırakılması önemli bir eksikliklerdir. 1701 sayılı karar aynı zamanda Lübnan başbakanı Sinyora'nın 7 maddelik planını benimsemiştir. Taif Anlaşması'na ve Güvenlik Konseyi'nin 1559 (2004) ve 1680⁴⁹ (2006) sayılı kararlarına bağlı kalınmıştır. Bu açıdan kapsamlı bir metin olan 1701 sayılı karar olumlu yönlerine rağmen çeşitli eksiklikler ve tartışmalı bazı noktalar içermektedir.

Kararın Eksikleri ve Tartışmalı Konular⁵⁰

Konuya ilişkin alınan tüm kararlara rağmen ateşkes pamuk ipliğine bağlıdır. İsrail, Lübnan ordusunun ve BM'nin görevini yerine getirmemesi durumunda, Lübnan'a tekrar müdahil olma hakkını saklı tuttuğunu açıklamıştır. Aslında 1701 sayılı karar prensipte İsrail'in çatışma öncesi hedeflediği şartları sağlayan bir metindir. **Kararın, İsrail'e saldırı durumunda veya kendisini tehdit altında hissetmesi halinde "saldırı hakkı"nı tanıması çelişkili bir tutumdur.** Saldırı veya tehdidin İsrail tarafından tanımlanması, İsrail'in istediği zaman istediği müdahaleyi yapma hakkını saklı tutar. Böyle ucu açık bir hak hiçbir aktöre verilemez.

- Kararda İsrail'in işgal altında tuttuğu **Şebaa Çiftlikleri**'nden çekilmesi konusunda herhangi bir plan yer almamıştır. Bu konunun çözümü İsrail ve Suriye arasında yapılabilecek muhtemel bir anlaşmaya ertelenmiştir. Lübnan ile Suriye bu konuda uzlaşabilirlerse, **İsrail ile Lübnan hükümeti Şebaa Çiftlikleri'nin Lübnan'a devri konusunda daha somut adım atabilirler.** Bu konunun çözümlenememesi tarafların birbirlerinin sınırlarını ihlal etmelerine meşruiyet zemini sağlamaktadır. Şebaa Çiftlikleri'nin en azından taraflar arasında çözüm bulunana kadar BM yönetimine devri, kısa vadedeki sınır gerginliklerini azaltacak ve barış için bir jest olacaktır.
- **Esir değişimi konusu** ve asker kaçırma eylemleri bölgede önemli bir belirsizlik unsurudur ve son krizde görüldüğü gibi her an geniş kapsamlı çatışmalar için ateşleyici olmaya devam edecektir. Uluslararası örgütler aracılığıyla taraflar arasında bir **esir değişimi rejimi** üzerinde uzlaşılabilir. Bu sayede önemli bir belirsizlik unsuru ortadan kaldırılmış olur.
- **Sınır ve hava sahası ihlalleri durumunda** ne yapılacağı konusunda nihai bir çözüm getirilmemiştir. İsrail Savunma Bakanı tehditler devam ettiği sürece Lübnan üzerindeki denetim uçuşlarına devam edeceklerini açıklamıştır. Bu, Lübnan'ın egemenlik haklarının ihlalidir. Bu tarz girişimler Lübnan devletine ve ordusuna olan güveni azaltmakta ve Hizbullah'ın iddialarını haklı çıkarmaktadır. BM'nin

"Güney Lübnan'daki Hizbullah varlığı Lübnan'ın kendi iç meselesidir. İsrail Lübnan'ın hak iddia ettiği Şebaa Çiftlikleri bölgesinden tamamen çekilmediği sürece örgüt güneyde silah bırakmayacaktır."

Emel Hareketi Dış İlişkiler Şefi **Ali Hamdan**, 14.08.06

⁴⁹ http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutionso6.htm

⁵⁰ Abraham D. Sofaer, "Solution and Resolution", *The Wall Street Journal*, 16 Ağustos 2006.

hava sahası ve sınır ihlallerini denetleme konusunda daha etkin bir tavır sergilemesi gerekmektedir.

- **Hizbullah'ı kimin silahsızlandıracağı konusu netlik kazanmamıştır.** Lübnan ordusu sözcüsü Hizbullah'ı silahsızlandırmayı düşünmediklerini açıklamıştır. İsrail ise Litani Nehri ile sınır arasındaki bölgede silahsızlandırma görevinin ve sorumluluğunun BM Gücünde olduğunu ileri sürmektedir. UNIFIL Komutanı General Alain Pellegrini ise UNIFIL'in düşmanca faaliyetlerle karşılaşması halinde güç kullanacağını belirtmiştir. Ancak, Hizbullah'ı silahsızlandırma konusunda ne gibi bir tavır sergileyeceklerine dair somut bir açıklama getirmemiştir. Ayrıca bazı durumlarda meşru savunmanın da ötesine geçip silaha başvurabileceklerini, Lübnan ordusu yetersiz kalırsa veya silah girişini engellemekten kaçınırsa, ülkeye silah sokmaya çalışanlara müdahale edileceğini ve silahlara el konulacağını açıklamıştır. **Hizbullah'ı kimin silahsızlandıracağı konusunun belirsiz bırakılması** daha sonra çok daha ciddi sonuçlara neden olabilir.

VII. TÜRKİYE VE BARIŞ GÜCÜ

Dört Tarz-ı Siyaset: Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve Seçenekleri

“Tüm bu tablo içinde Türkiye kendine ne gibi bir rol belirlemelidir” sorusu yalnızca Ortadoğu için cevaplandırılması gereken bir soru değildir. Aynı zamanda Türkiye'nin yakın çevresindeki diğer bölgelerde yaşanan gelişmelere ilişkin olarak da aynı soru sıkça gündeme gelmektedir.⁵¹ Bununla bağlantılı olarak, **Türkiye'nin genelde Ortadoğu ve özelde Lübnan politikasına ilişkin dört temel yaklaşımı bulunduğu görülmektedir.** Bu yaklaşımların “idealize edilerek” sınıflandırıldığı ve aslında birbirleri arasında geçişkenlikler bulunduğu göz önüne alınmalıdır. Ayrıca bu yaklaşımların dış tepkilerle bağlantılı olarak şekillendiği ve müstakil olmayan pozisyonlar olduğu unutulmamalıdır.

- 1) Birinci yaklaşım, “Türkiye'nin ABD ve NATO'daki müttefiklerinin bölgesel hesaplarına angaje olması gerektiğini” savunan görüştür. Türk kamuoyunda fazla bir karşılık bulamasa da, Türk basınında belki de en yüksek sesle ifade edilen bu yaklaşım “**Amerikan merkezli**” yaklaşımdır:
 - Amerikancılık veya Avrupalılık, Türkiye'ye büyük güçlerin çıkar hesaplarının genel çerçevesinde edilgen bir rol biçmektedir.
 - Bu bakış açısı ABD'nin bölgenin geleceğini şekillendirecek güç olduğu varsayımıyla hareket etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin, ABD tarafında kendine belirlenen role sadık kalarak belli kazanımlar elde edeceği öngörülmektedir.
 - Askeri bakış açısının ve kaygıların hâkim olduğu bu yaklaşıma göre Türkiye'nin Ortadoğu stratejisinin siyasi, iktisadi ve kültürel boyutları ikinci plana itilmektedir.

Türkiye, Soğuk Savaş dönemi boyunca bölgesel güvenlik ve işbirliğine dair stratejisini NATO ve ABD ile olan ittifakı çerçevesinde şekillendirmiştir. Türkiye 1948, 1967, 1973 Arap-İsrail ve 1982 Lübnan savaşlarında Batı ittifakının yaklaşımı haricinde müstakil bir strateji belirlemekten kaçınmıştır. Bloklar arası siyasette NATO ittifakı ekseninde kendine belirlenen rolü oynamıştır. **Atlantik İttifakı'nın belirlediği çerçeve haricinde bölge ülkeleriyle ikili ve çoklu ittifaklar**

⁵¹ Türkiye'nin son dönem Ortadoğu politikalarının bir değerlendirmesi için bkz., Özlem Tür, “Türkiye ve Ortadoğu: Gerilimden İşbirliğine”, *Demokrasi Platformu*, Yıl: 1, Sayı :4, Güz 2005, ss. 71-95.

geliştirilmemiştir. Türkiye'nin de kurucuları arasında olduğu İKÖ belki de müstakil tek girişimdir; ancak, Arap Milliyetçiliği dalgası ve İran Devrimi'nin etkileri İKÖ'yü işlevsiz bir konumda tutmuştur.

Soğuk Savaş sonrası dönemde ise, **özellikle 90'lı yılların başlarında Türkiye'nin Ortadoğu politikasını belirleyen temel bakış açısı bu yaklaşımdır.** Ancak büyük güçlerin Ortadoğu politikalarındaki sapmalar ve başarısızlıklar böyle bir stratejinin ne derece tutarlı olduğu konusunda önemli kuşku doğurmuştur. Bu yaklaşım ABD'nin Irak'ı işgali esnasında Türkiye'nin ABD'nin yanında aktif olarak yer alması gerektiğini savunmuş ve AKP Hükümeti'nin Irak'a asker gönderme konusunda tezkere çıkarmamasını ağır bir dille eleştirmiştir.⁵² **Ancak özellikle ABD'nin Irak işgalinde istikrarı sağlama konusundaki başarısızlığı ve Ortadoğu'da kaosu sürmesi nedeniyle prestij kaybına uğramıştır.** Öte yandan ABD'nin Irak işgali ve Ortadoğu'ya dair planlarının Türkiye'nin toprak bütünlüğü ve milli çıkarlarıyla çelişmeye başladığı algılanması Türkiye'de toplum nezdinde Anti-Amerikancı hisleri daha önce hiç olmadığı şekilde harekete geçirmiştir⁵³.

Bu yaklaşımın eleştirilmesine neden olan etkenlerden bir diğeri ise ABD'nin Türkiye'ye karşı tavrı olmuştur. ABD Türkiye'yi karşılıklı etkileşim içinde olduğu stratejik bir ortak olarak değil, kendi belirlediği stratejiler çerçevesinde ilişki kurduğu bölgesel bir müttefik olarak görme eğilimindedir. Böyle bir ilişki biçimi Türkiye'yi bölgesel stratejiler açısından edilgen bir konuma itmektedir.

2) İkinci yaklaşım, Türkiye ile doğrudan ilgisi olmayan gelişmelerin Türkiye'nin öncelikli meselesi olmadığını savunan "izolasyonist" bakış açısıdır. Bu yaklaşım:

- Türkiye'nin Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya'daki gelişmelere müdahil olmaması gerektiğini, Türkiye'nin zaten bu bölgelerdeki sorunlardan dolayı iki asırdır yeterince bedel ödemiş olduğunu iddia eden, savunma refleksi ağır basan yaklaşımdır.
- Bu yaklaşımda Türk dış politikasının belirleyici prensiplerinden biri olan "Yurtta sulh cihanda sulh" prensibi son derece "pasif" bir şekilde yorumlanmaktadır.
- Atatürk döneminde yapılan Balkan Antantı (1934) ve Sadabat Paktı (1937) gibi ittifakları göz ardı eden bu yaklaşım, Türkiye'nin egemenliğinin ve sınır bütünlüğünün dış sorunlara ve çatışmalara müdahil olmaktan kaçınılarak sağlanacağını öngörmektedir.

⁵² Bu yaklaşımın bir yansıması için bkz., Cengiz Candar, "Turkish Foreign Policy and the War on Iraq" in Lenore G. Martin ve Dimitris Keridis (der.), *The Future of Turkish Foreign Policy* (Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2004), ss.47-60.

⁵³ The German Marshall Fund, *Transatlantic Trends 2006*, http://www.transatlantictrends.org/doc/2006_TT_Key%20Findings%20FINAL.pdf ; ss.18- 21.

- Daha içe kapalı bir Türkiye tasavvuruna sahip olan bu yaklaşım Türkiye'nin stratejik çıkarları ve bölgesel stratejilerini ikinci plana iterek Batı ile siyasi, ekonomik ve kültürel entegrasyona ve işbirliğine önem vermektedir.

Türkiye, çevresinde bunca istikrarsızlığın ve çatışmanın yaşandığı bir ortamda **pasif kalarak barış ve istikrar ortamına ulaşamaz**. Türkiye gibi dünyanın sorunlu bölgelerinin ortasında yer alan bir ülke için barış ancak aktif çaba ve girişimlerle elde edilebilir. Türkiye Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya ve Kafkasya bölgeleriyle zengin tarihi ve kültürel bağlarını olumlu şekilde kullanabilirse, hem çevresinde istikrara katkıda bulunabilir, hem de Batı ile ilişkilerinde artı değer oluşturabilir.

- 3) Üçüncü yaklaşım, Türkiye'nin yakın çevresindeki siyasi gelişmelere özellikle askeri kanallardan aktif şekilde katılarak Ortadoğu'daki toprak bölüşümlerinde kazanımlar elde etmesi gerektiğini savunan **“müdahaleci” (irredentist)** bakış açısidir. Hayalci olmakla beraber bu yaklaşımı savunan gruplar:

- Türkiye'nin Ortadoğu'da özellikle Irak'ta çok daha aktif rol oynamasını arzulamaktadırlar.
- Türkiye'nin önüne çıkan fırsatları değerlendirerek Kuzey Irak'ta toprak kazanımlarında bulunması gerektiğini, aksi halde kendi toprak bütünlüğünü korumakta zorlanacağını iddia etmektedirler.⁵⁴
- Türkiye'nin ulusal çıkarları için kendi sınırları haricinde askeri operasyonların gerekebileceğini savunmaktadırlar.⁵⁵

Bu aşırı milliyetçi tavır Türkiye'nin komşularının sınır bütünlüğüne tam olarak saygı duymadığından dolayı karşılıklı husumetlere sebep olabilecek bir tavrıdır. Bu nedenle bu yaklaşımın Türkiye'yi daha güvenli ve istikrarlı bir ortama götürmesi beklenemez. **Kültürel etkileşimin arttığı ve iktisadi ilişkilerin ve blokların güç kazanmaya başladığı bir ortamda toprak kazanımı üzerinden hesaplar yapmak oldukça geri kalmış bir yaklaşımdır**. Türkiye'nin istikrarı ve refahı, komşularıyla çatışarak değil uzlaşarak artacaktır. Komşularıyla çatışan ve AB vizyonunu kaybetmiş bir Türkiye, tam bir yalnızlık ve içe kapanma süreci yaşayabilir ve böyle bir ortamda Türkiye'deki demokratik rejim ve ekonomi önemli ölçüde zarar görebilir.

- 4) Türkiye'nin yakın çevresinde barış ve istikrarı sağlamak için **“pro-aktif ve çok boyutlu dış politika”** sürdürmesi gerektiğini öngören yaklaşım ise özellikle son dönemde daha fazla gündemdedir. Bu yaklaşım:

⁵⁴ Bu çizgide bir yaklaşım için bkz., Hasan Ünal, “Hiç de Öyle Değil...,” *Milli Gazete*, 17 Temmuz 2005.

⁵⁵ Bu yaklaşımın Lübnan bağlamında ele alındığı iki görüş için bkz., Gündüz Aktan, “Neden Gönderelim?,” *Radikal*, 2 Eylül 2006 ve Ümit Özdağ, “Lübnan ve AKP'nin Ortadoğu Politikası,” *Yeniçağ*, 2 Eylül 2006.

- Türkiye'nin çevresindeki sorunları çözümlenmeye dair aktif ve askeri, iktisadi, siyasi, kültürel ve insani boyutları hesaba katan çok boyutlu yapıcı müdahalelerde bulunması gerektiğini öngörmektedir.
- Türkiye'nin tarihi mirasını stratejik bir dayanak olarak kullanmasının, sadece Türkiye'nin bölge politikaları açısından değil, bölgede adil ve kalıcı bir düzen kurabilmek açısından bir önem taşıdığını ileri sürmektedir.
- Türkiye'nin komşularıyla geliştireceği yapıcı bir etkileşimin yalnızca Türkiye'nin değil Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya bölgelerinin güvenlik, istikrar ve refahına olumlu katkılarda bulunacağını iddia etmektedir.
- Türkiye'nin tek taraflı, edilgen bir rol benimsemektense BM, AB, İKÖ ve diğer uluslararası kurumlarla karşılıklı etkileşim içinde olarak bölgesel barış ve istikrar için aktif rol almasını önemsemektedir.
- "Yurtta sulh, cihanda sulh" prensibini benimsemekle birlikte, bunun değişen koşullar ve bölgesel istikrarsızlıklar nedeniyle ancak aktif stratejilerle gerçekleştirilebileceğini düşünmektedir.

Ortadoğu'daki gelişmelere ve süreçlere yapıcı katkılarda bulunmasının kolektif güvenlik ve istikrarı sağlayacağını öngören pro-aktif dış politika yaklaşımı, mevcut şartlarda en gerçekçi seçenek olarak görünmektedir. **Türkiye kendi başına bölgesel stratejiler belirleyebilecek düzeyde bir süper güç değildir.** Bu sebeple kendi tarihsel, kültürel ve askeri birikimini olumlu biçimde kullanabilecek şekilde diğer uluslararası aktörlerle koordinasyon içinde olmalıdır. **Türkiye bölgeye istikrar getirmek istiyorsa hem büyük güçlerle çatışmaktan kaçınmalı, hem de bölgenin diğer aktörleriyle yapıcı ilişkiler geliştirmelidir.** Bu iki hedef zaman zaman birbirleriyle çelişkili hale gelecektir. Ancak, pro-aktif ve çok boyutlu bir strateji benimseyen Türkiye, samimiyetini ve iyi niyetini ortaya koyabilirse bu konuda uluslararası aktörlerin de desteğini alabilir.

Türkiye ve Lübnan

Türkiye bir süredir ön plana çıkan bölgesel barış ve istikrarın sağlanması açısından yapıcı müdahalelerde bulunma yaklaşımını sürdürmelidir. Bu yaklaşımın temel prensiplerini iç ve dış kamuoyuna doğru kanallardan duyurması **Türkiye'nin uluslararası saygınlığına olumlu katkılar sağlayacaktır.** Öte yandan, çevresinde yaşanmakta olan tüm uluslararası problemlere müdahale etmeye istekli bir ülke görüntüsünde olmak bu pozisyonu ve etkinliği zayıflatabilir. Aynı şekilde hükümetlerin, dış müdahaleleri ve girişimleri, özellikle de asker göndermeyle ilgili olan kararları, bir oldubittiye getiriyormuş gibi görünmemesi gerekmektedir.

Türkiye'nin konumu UNIFIL'e katkıda bulunan diğer devletlerden farklıdır. Türkiye'nin bölge ile tarihsel, kültürel, psikolojik bağları oldukça köklüdür ve bu toprakları Osmanlı

"Türk askeri Afganistan'daki gibi öncelikle istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Oraya gidip birileriyle savaşacak, çatışacak muharip güç göndermiyoruz. Oradaki görevi zor durumdaki halka insani yardım organizasyonlarına katılmak, istikrarın sağlanmasının ardından başlayacak imar faaliyetlerinin güvenliğini sağlamak ve bu çalışmalarda aktif rol oynamaktır."

Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan,**
16.08.2006

döneminde uzun süre yönetmiş bir devlet olarak kaybedeceği ve kazanacağı çok şeyler vardır. Uluslararası koalisyonların ve Barış Gücü misyonlarının şiddet karşısında ne derece etkisiz kaldıkları daha önce birçok örnekte tecrübe edilmiştir. Bir başarısızlık durumunda İsveç, İtalyan veya Gana askerlerinin bölgeden çekilmeleriyle Türk askerlerinin bölgeden çekilmesi aynı anlama gelmeyecektir. **Türkiye bölgenin asli bir unsurudur ve bölge genelinde yapılması ön görülen tasarımların hemen tümünde temel aktörlerden biri olarak yer alacaktır.**

Şu anki durum çatışma sürecinin hangi aşamasındadır? Bu aşamadan bir barış sürecine geçiş mümkün olabilir mi? Bu sorular BM yetkilileri ve uluslararası kamuoyu tarafından irdelenmelidir. Güney Lübnan'a yapılacak Barış Gücü müdahalesi daha geniş kapsamlı bir barış sürecine götürmeyecekse, İsrail ve ABD'nin Ortadoğu'da yapmayı planladığı operasyonları kolaylaştırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Böyle gerginlikler esnasında her an ateş arasında kalma ihtimalimiz olabilir. Bu açılardan tarafların bölgesel barış ve istikrarın sağlanması konusunda samimi olduklarına dair somut garantiler vermeleri gerekmektedir.

Lübnan'a Barış Gücü askeri göndermek için gerekli olan tezkerenin 5 Eylül 2006 tarihinde TBMM tarafından onaylanması ve Türk barış gücü birliklerinin Lübnan'da göreve başlamaları, Türkiye'nin bu konuda kararlı ve istekli olduğunun bir göstergesidir. Bu karar Türk kamuoyunun bazı kesimlerince eleştirilmekte olsa da uluslararası arenada Türkiye'ye olumlu puan getirmiştir.⁵⁶ Daha da önemlisi tezkere geçtikten sonra **Türkiye'nin Barış Gücü'nün işleyişiyle ilgili şartları müzakere etme konusunda pazarlık gücü artmıştır.** Türkiye'nin asker gönderme konusunda bölgesel barış ve istikrar için Filistin'i de kapsayacak geniş kapsamlı bir paket önermesi ve bu paketi dış kamuoyuyla paylaşması tezkereye gösterilebilecek iç tepkilerin yatışmasını sağlayacaktır. Bu maddelerin yalnızca tartışma ortamına dahil edilmesi bile önemli bir hamle olarak görülebilir.

⁵⁶ Guldener Sonumut, "Turkish Troops in Lebanon will save Ankara's EU accession talks", *The New Anatolian*, 6 Eylül 2006.

SONUÇ: Türkiye Açısından Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar

Türkiye'nin Lübnan'a Barış Gücü askeri göndermesiyle ilgili kaygıları gidermek için açıklamalarda bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan konuyla ilgili şu şartları öne sürmüştür⁵⁷:

- Türk birlikleri Hizbullah'ın silahsızlandırılmasında rol almayacak ve Hizbullah'la karşı karşıya gelmeyecektir.
- Türkiye ABD ve İsrail'in bölgedeki planlarında yer almayacaktır.
- Türkiye Lübnan halkına insani yardımda bulunacaktır.
- Bu şartlarda problem yaşanırsa Türk askeri geri çekilecektir.
- Türkiye UNIFIL bünyesinde muharip güç olarak yer almayacaktır.

Bu şartların yerine getirilmesi Türkiye açısından önemlidir. Ancak bunun yanı sıra bölgeye ilişkin politikalar geliştirilirken şu temel noktalar da göz önünde bulundurulmalıdır:

- 1) Türkiye'nin Lübnan'da insani yardım ve altyapı inşası konusunda aktif olarak rol alması saldırıdan ağır yara alan bölge halklarına moral olacaktır.** Ancak İsrail'in Türk askerleri tarafından korunuyor olduğu iddiası dahi Türkiye'nin bölgedeki tarihsel ve kültürel derinliğini ve sermayesini önemli ölçüde azaltabilir. Bu açıdan BM kararına ek olarak Filistin'in refahı ve güvenliği konusunda somut adımlar atılmalıdır. Türkiye, İsrail ve uluslararası kamuoyundan Filistin sorununun çözümü konusunda somut garantiler almadan, insani yardım görevinden bile uzak durmalıdır. Zira Filistin'de istikrar sağlanmadan Lübnan'da istikrar mümkün görünmemektedir.
- 2) Diğer önemli bir husus ise Lübnan'da istikrarın Suriye'nin tehdit edilerek sağlanmasının zor olduğu gerçeğidir.** Suriye'nin özellikle iç savaş sonrası dönemde Lübnan'ın iç işlerine etkisi oldukça tartışmalıdır. Bu konuda tarafgir davranmış olsa da farklı etnik sekteryen gruplar arası belli bir dengenin sağlanmasında Suriye'nin katkısı olmuştur. Fakat son tahlilde **bu müdahaleler aynı zamanda Lübnan'da müstakil siyasi yapının oluşmasını engellemiştir.** Özellikle Hariri suikastından ve daha sonraki Suriye karşıtı bazı siyasetçi ve gazetecilerin

⁵⁷ "Erdoğan: Askerimizi çekeriz", *Hürriyet*, 2 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/5020920.asp?top=1>.

ölümünden sorumlu tutulan Suriye, Lübnan'da halen etkilidir ve bu etkiyi kırmak için Suriye'yi istikrarsızlığa sürüklemek ters tepebilir.

- 3) Türkiye UNIFIL'e destek için BM'ye Mersin Limanı ve Adana Şakirpaşa Havaalanını UNIFIL'in lojistik ihtiyacını karşılamak için kullanacağını belirtmiştir. Türk kamuoyunu asıl kaygılandıran konu ise **Hizbullah'ın Türk askerleriyle çatışma ihtimalidir**. İran ve Suriye'nin Hizbullah'la ilişkisi malumdur. Bu nedenle Hizbullah'ın Türk askerlerine saldırması İran ve Suriye'yi Türkiye'yle karşı karşıya getirebilir. Hizbullah'ın Müslüman Türk askerlerine ateş açması çok düşük bir ihtimaldir. Ancak her an bir provokasyonla Türkiye'nin İran ve Suriye'yle karşı karşıya getirilme tehlikesi de bulunmaktadır.
- 4) ABD, İsrail, Hizbullah ve diğer ilgili taraflar, ateşkes ve istikrar konusunda samimi olduklarını göstermek durumundadırlar. Özellikle Amerika bölgesel hesaplarını netleştirmek zorundadır. **Amerika gerçekten istikrar mı istemektedir?** Oluşturmaya çalıştığı "Yeni Ortadoğu" projesi bu konuda nasıl bir yapı sunmaktadır? Bu konudaki soru işaretleri giderilmek zorundadır. ABD bölgesel gelişmelerde kilit aktördür ve uluslararası hukuka ve bölgesel barışa olan bağlılığını somut bir şekilde garanti etmek zorundadır. Çatışmanın en hararetli günlerinde ateşkes karşı çıkması ve İsrail'e mühimmat sağlaması bu konudaki samimiyetine gölge düşürmektedir. ABD İsrail saldırılarını ve Lübnan'ın sivil altyapısının yok edilmesini meşru müdafaa hakkı olarak görmeye devam ettiği sürece Barış Gücü de dahil hiçbir güç istikrarı sağlayamayacaktır. Hizbullah karşısında yara alan İsrail tekrar Suriye'yi suçlamaya başlamıştır ve işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında yeni yerleşimler oluşturmaya hazırlanmaktadır. **Barış Gücü misyonu İsrail'in diğer bölgelerdeki muhtemel operasyonları için elini rahatlatan bir güvenlik şeridi haline gelmemelidir**.
- 5) İsrail, Gazze ve Batı Şeria'ya uyguladığı ablukayı kaldırmalı ve bu bölgelere insani yardım yapılmasını engellememelidir. Filistin'de çıkabilecek bir gerginlik doğrudan Lübnan'da hissedilecektir. **Gazze** şu anki görünümüyle dünyanın en büyük ve kalabalık cezaevi konumundadır. **Gazze'deki Filistinlilerin temel insani ihtiyaçları karşılanmalı** ve İsrail'den bu konuda somut teminat alınmalıdır.
- 6) Uluslararası normları düzenli olarak ihlal eden aktör İsrail'dir ve bu konuda herhangi bir bedel ödemediği gibi, Amerika tarafından da desteklenmektedir. Devamlı surette tekrar eden bu süreç uluslararası arenada adalet duygusunu zayıflatmaktadır. **İsrail'in ve Hizbullah'ın istikrarı ve ateşkesi bozucu müdahaleleri olursa** bunları cezalandırmak için somut bir yaptırım rejimi üzerinde anlaşılmalı ve bu yaptırımların uygulanacağı konusunda başta ABD olmak üzere uluslararası aktörlerden somut teminatlar alınmalıdır. Böyle bir teminat alınmadan Barış Gücü askeri göndermek son derece risklidir.

- 7) Hizbullah, İsrail, ABD ve AB tarafından meşru aktör olarak kademeli biçimde siyasi sürece dahil edilmelidir. Hizbullah'ın siyasi sürece daha aktif bir şekilde dahil edilmesi önemli bir dönüşüm geçirmesine neden olacaktır. Bu sayede **toplumsal sorumluluk algılaması artacak ve toplumun tümüne yönelik daha geniş kapsamlı düşünmesi sağlanacaktır**. Bu açıdan Hizbullah'a baskı uygulamak yerine onu siyasi sürece dahil etmenin istikrara daha olumlu katkısı olacaktır. Türk Dışişleri bu yöndeki girişimlerini sürdürmelidir.
- 8) Fransa, ABD ve İtalya'nın Güney Lübnan'daki Barış Gücü misyonuna katkıları konusunda bazı kaygılar söz konusudur. 23 Ekim 1983'te MNF karargahına yapılan ve 241 Amerikan deniz piyadesi, ve 58 Fransız paraşütçüsünün ölmesi ile sonuçlanan intihar saldırısı bu ülkelerin Hizbullah'a karşı kin duymasına yol açmış olabilir. Fakat Barış Gücü misyonunun istikrar getirebilmesi için Hizbullah'a karşı bir intikam operasyonu halini almaması gerekmektedir. **Barış Gücü birliğine asker katkısında bulunan ülkeler arasında koordinasyon ve bir uzlaşma sağlanmak zorunluluğu vardır**. Aksi takdirde farklı gündem ve amaçlarla bölgede bulunan birlikler birbirleriyle gerilim yaşayabilirler.
- 9) 1982-83 operasyonundan çıkarılabilecek diğer bir ders ise, bölgedeki silahlı örgütleri istikrar sağlamadan tasfiye etmenin daha riskli sonuçlar doğurabileceğidir. **FKÖ'nün güney Lübnan'dan ayrılmasından sonra oluşan boşluk** kısa süre sonra Hizbullah tarafından doldurulmuştu. Hizbullah'ın şiddet yoluyla tasfiyesi daha farklı örgütleri gündeme getirebilir.
- 10) Lübnan'daki İsrail bombardımanı **milyarlarca dolarlık maddi zarara yol açmıştır**. Devamlı surette kendi neden olduğu yıkımın maliyetini başka aktörlere ödeten İsrail, bir şekilde bu maddi bedeli ödemelidir. Aksi takdirde yapılan ve yapılması öngörülen altyapı çalışmaları ve çabalar boşa gidecektir.
- 11) Ortadoğu'da muhtemel bir barış sürecine mümkün olan en fazla sayıda uluslararası aktörün katkıda bulunması sağlanmalıdır. Bu uluslararası kamuoyunun konuyla daha yakından ilgilenmesini ve katkıda bulunmasını sağlayacaktır. Ortadoğu'nun bütününe yönelik tasarımlar konusunda diğer ilgili taraflar da samimi olduklarını göstermek durumundadırlar.

EK 1: Kronoloji: LÜBNAN

24 Nisan	1920	- San Remo Konferansı. Suriye'nin Fransız manda yönetimine bırakılması yönünde anlaşmaya varılır.
	1922	- Manda şartları Milletler Cemiyeti'nce kabul edilir.
23 Mayıs	1926	- Lübnan Temsilciler Meclisi 1987 yılına kadar yürürlükte kalacak anayasayı kabul eder.
	1932	- Temel siyasi görevlilerin belirlenmesine ilişkin anayasa değişikliği yapılır. Buna göre, Cumhurbaşkanı Marunî, Başbakan Sünni, Meclis Başkanı Şii olacaktır.
Haziran	1941	- Lübnan Fransız ve İngiliz birliklerince işgal edilir.
26 Kasım	1941	- Lübnan'ın bağımsızlığı ilan edilir.
	1943	- "Ulusal Pakt" imzalanır.
8 Kasım	1943	- Manda yönetimine son veren anayasa değişikliği yapılır.
22 Kasım	1943	- Fransa daha önce tutukladığı hükümet üyelerini serbest bırakır. Bugün bağımsızlık günü olarak kabul edilir.
31 Aralık	1946	- Fransız birlikleri Lübnan'dan çekilir.
14 Temmuz	1958	- Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında iç savaş patlak verir.
	1970	- FKÖ "Kara Eylül" olarak anılan operasyon ile Ürdün'den sürülür. Lübnan FKÖ'nün yeni merkezi olur.
13 Nisan	1975	- Falanjistler ve Filistinli militanlar arasında çıkan çatışmalar ülkeye yayılır. İç savaş patlak verir.
Ekim	1976	- Suriye'nin öncülüğündeki Arap Caydırıcı Gücü Lübnan'a girer.
14/15 Mart	1978	- İsrail Lübnan'ın kuzeyde Litani nehrine kadar olan büyük bir bölümünü işgal eder.
19 Mart	1978	- BM Güvenlik Konseyi İsrail'in Lübnan topraklarından çekilmesini ve Lübnan'da Geçici Birleşmiş Milletler Gücü (UNIFIL) kurulmasını öngören 425 Sayılı kararı kabul eder.
13 Haziran	1978	- Bölgeden çekilen İsrail, güney Lübnan'daki güvenlik bölgesini müttefiki Lübnanlı Hıristiyan milislere bırakır.
	1979	- Lübnanlı gruplar arasındaki çatışmalar iç savaşı yeniden alevlendirir.
17 Temmuz	1981	- İsrail askerleri Beyrut'taki FKÖ merkezini bombalar ve 300 sivil öldürür. ABD'nin aracılığıyla ateşkes sağlanır.
6 Haziran	1982	- İsrail "Galile'ye Barış Operasyonu"nu başlatır ve 60 bin askerle Lübnan'ı işgal eder.
14 Eylül	1982	- Lübnan Cumhurbaşkanı Beşir Cemayel'in görevine başlamadan öldürülmesi üzerine İsrail Batı Beyrut'u işgal eder.
16-18 Eylül	1982	- İsrail'in desteklediği Lübnanlı Falanjist milisler Sabra ve Şatilla kamplarındaki Filistinli mültecileri katleder.
23 Ekim	1983	- Beyrut'ta iki bombalı saldırı sonucu 241 ABD deniz piyadesi ve 56 Fransız paraşütcüsü ölür, 100'den fazlası yaralanır. Birkaç ay sonra ABD askerleri bölgeden ayrılır.
6 Haziran	1985	- İsrail Lübnan'daki askerlerinin büyük bölümünü geri çeker. Ancak askerlerinin bir kısmı güney Lübnan'daki "güvenlik bölgesi"nde bulunan Hıristiyan Güney Lübnan ordusuna destek sağlamak üzere kalırlar.
22 Ekim	1989	- Taif Anlaşması imzalanır.
13 Ekim	1990	- İç savaş sona erer.
24 Aralık	1990	- Ömer Karami "milli uzlaş" hükümetinin başına geçer.
22 Mayıs	1991	- Lübnan ve Suriye arasında Kardeşlik, Koordinasyon ve İşbirliği Anlaşması imzalanır.
25 Temmuz	1993	- İsrail, Lübnan'a 1982'den sonraki en şiddetli saldırısını başlatır. Saldırıda çoğunluğu sivil 130 Lübnanlı ölür.
11 Nisan	1996	- İsrail "Gazap Üzümleri Operasyonu"nu başlatır. Operasyon 17 gün sürer.
18 Nisan	1996	- İsrail Kana'daki BM üssüne saldırır. Buraya sığınmış olan 100'ü aşkın Lübnanlı mülteci ölür.
1 Nisan	1998	- BM Güvenlik Konseyi'nin 1978 tarihli ve 425 Sayılı kararı Lübnan'ın İsrail'in kuzey sınırındaki güvenliğini garanti etmesi şartıyla İsrail kabinesinde kabul edilir. Lübnan ve Suriye bu koşulu kabul etmez.
18 Nisan	2000	- İsrail 10 yılı aşkın süredir yargısız tutuklu bulunan 13 Lübnanlı mahkumu serbest bırakır.
24 Mayıs	2000	- İsrail planlanandan altı hafta önce askerlerini 18 yıldır işgal altında tuttuğu güney Lübnan'dan çeker.
Şubat	2005	- Refik Hariri Beyrut'ta bomba yüklü bir araçla düzenlenen suikast sonucu öldürülür.
14 Mart	2005	- Bir milyon Lübnanlının katıldığı Suriye karşıtı protesto gösterisi (Sedir Devrimi)
Nisan	2005	- Suriye askerlerini Lübnan'dan çeker.
20 Haziran	2005	- 29 Mayıs 2005'te yapılan genel seçimleri Saad Hariri liderliğindeki Suriye karşıtı birlik kazanır. Hariri'nin müttefiki Fuad Sinyora başbakan olarak seçilir.
20 Ekim	2005	- Hariri suikastını soruşturan BM Komisyonu Başkanı, ilk raporunu açıklar. Raporda Suriye devletinin en üst düzey yetkililerinin ve Suriye yanlısı Lübnanlı yetkililerin Refik Hariri suikastından sorumlu olduğu belirtilir.
12 Temmuz	2006	- Hizbullah iki İsrail askerini rehin alır.
13 Temmuz	2006	- İsrail Lübnan'a havadan ve denizden saldırı başlatır. Ağustosta İsrail kara kuvvetleri güney Lübnan'a girer.
11 Ağustos	2006	- BM Güvenlik Konseyi 1701 sayılı kararıyla çatışmaların durdurulması çağrısında bulunur.
14 Ağustos	2006	- 34 günlük savaşın ardından İsrail ile Hizbullah arasında ateşkes sağlanır.
19 Ekim	2006	- Lübnan'daki Barış Gücü'ne katılacak Türk Birlikleri gönderilmeye başlanır.
21 Kasım	2006	- Lübnan Sanayi Bakanı Pierre Cemayel düzenlenen suikast sonucu öldürülür.
Aralık	2006	- Hizbullah, Sinyora hükümetinden çekilir, hükümet karşıtı gösteriler düzenlenir.

EK 2: Lübnan Siyasetinde Gruplar

Baas (Baas Sosyalist Arap Partisi)
Demokratik Sol - İlyas Atallah
Demokratik Yenilenme - Nasib Lahud
Direniş ve Kalkınma Bloğu
Emel (Lübnan Direniş Tugayı)- Nebih Berri
Ermeni Devrimci Federasyonu (Taşnak Partisi)
Gelecek Hareketi (El-Müstakbel) - Saad Hariri
Hizbullah - Şeyh Hasan Nasrallah
İlerlemeci Sosyalist Parti -Velid Canbolad
Karnetu Şehvan Hareketi
Ketaib Partisi (Falanjist Partisi)- Kerim Bakradoni
Lübnan Komünist Partisi -Halid Haddadeh
Lübnan Ulusal Bloğu – Carlos Eddé
Suriye Ulusal Sosyalist Partisi -Ali Kansu
Ulusal Liberal Parti - Dory Şamun
Ulusal Özgürlük Hareketi -Mişel Aun

Diğer Partiler

Arap Sosyalist Birliği
Bağımsız Nasırcı Hareketi (Murabitun; Sünni Müslüman; Lideri İbrahim Kulaylat)
Demokratik Arap Partisi (Lideri Ali Eid)
Halk Kurtuluş Ordusu (Sünni Müslüman; Güney Lübnan'da Aktif; Lideri Mustafa Saad)
İslami Cihat Örgütü (Lideri İmad Mugniye)
İslami Emel (Emel'den Kopan Grup – Lideri Hüseyin Musavi)
Lübnan Güçleri (Samir Caca)
Lübnan Ulusal Cephesi (Başkan Kemal Şatila)
Nasırcı Halk Örgütü
Tevhidi İslam Hareketi (İslami Birleşme Hareketi; Sünni Müslüman)

EK 3: Taif Anlaşması'nın Özeti – 22 Ekim 1989

Taif Anlaşması ile,

- 1975- 1989 arasında süren yıkıcı iç savaşa son vermek amaçlanmıştır.
- İç savaşın patlak vermesine sebep olan hoşnutsuzluklardan birinin giderilmesi amacıyla, Hıristiyanların hâkim olduğu siyasi sistemde Hıristiyanların siyasi gücü azaltılarak Lübnan'daki Müslüman çoğunluğa daha fazla söz hakkı tanınmıştır.
- Geleneksel olarak cumhurbaşkanının Marunî, başbakanın Sünni ve meclis başkanının Şii olduğu sistemde cumhurbaşkanının yetkilerinin önemli bir kısmı kabineye verilmiştir.
- Hıristiyan ve Müslümanların parlamentodaki oranı daha önce 5/4 iken, bu oran Müslüman ve Hıristiyanlar eşit sayıda sandalyeye sahip olacak şekilde değiştirilmiştir.

- 1976'dan beri Lübnan'da olan Suriye askerlerinin geri çekilmesi istenmiştir. Suriye, Beyrut ve diğer büyük şehirlerdeki askerlerini Bekaa vadisine yerleştirerek ülkenin büyük bölümünden iki yıl içinde geri çekilecek ve tam geri çekilme için bir takvim oluşturacaktır.
- Bütün Lübnanlı milislerin altı ay içinde dağıtılması öngörülmektedir.

Ayrıca Taif Anlaşması Lübnan Hükümeti'nin Güney Lübnan'daki hakimiyetini kazanma niyetini de ortaya koymaktadır.

EK 4: BM Güvenlik Konseyinin 1559, 1680 ve 1701 Sayılı Kararlarının Özetleri

BM Güvenlik Konseyinin 1559 (2004) Sayılı Kararının Özeti

Güvenlik Konseyi;

1. Lübnan Hükümeti'nin otoritesi altında Lübnan'ın egemenliğine, toprak bütünlüğüne, birliğine ve siyasi bağımsızlığına duyduğu derin saygıyı yeniden teyit eder.
2. Geriye kalan tüm yabancı güçleri Lübnan'dan çekilmeye çağırır.
3. Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan tüm milis kuvvetlerini dağılmaya ve silahsızlanmaya çağırır.
4. Lübnan hükümeti'nin Lübnan'ın tamamı üzerindeki kontrolünün sağlanmasını destekler.
5. Lübnan'da dış güçlerden etkilenmeden tasarlanmış anayasa maddelerine dayanarak yapılacak olan gelecek başkanlık seçiminde özgür ve adaletli bir seçim sürecini destekler.
6. Tüm tarafları Lübnan'ın toprak bütünlüğü, tam egemenliği ve politik bağımsızlığını kurmayı amaçlayan bu ve diğer tüm kararların yerine getirilmesi için Güvenlik Konseyi ile acil ve kapsamlı iş birliği yapmaya çağırır.
7. Genel Sekreter'in otuz gün içerisinde bu kararın taraflarca uygulanmasını Güvenlik Konseyi'ne rapor etmesini talep eder ve konuya aktif şekilde müdahil olmaya devam etmeyi kararlaştırır.

(Kararın orijinal metni Ek 5'te verilmiştir.)

BM Güvenlik Konseyi'nin 1680 (2006) Sayılı Kararının Özeti

Güvenlik Konseyi;

1. Genel Sekreter'in 1559 sayılı kararın uygulanmasına ilişkin 18 Nisan 2006 tarihli üçüncü yarıyılı raporundan hoşnutluk duyduğunu belirtir.
2. 1560 sayılı kararın (2004) tüm gerekliliklerinin yerine getirilmesi yönündeki çağrısını yeniler.
3. Ayrıca, raporda belirtilen ilgili tüm ülkelere ve taraflara bu amacı gerçekleştirme yolunda Lübnan Hükümeti, Güvenlik Konseyi ve Genel Sekreter ile tam işbirliği yapma çağrısını yeniler.
4. Suriye Hükümeti'ni Lübnan Hükümeti'nin Lübnan ulusal diyalog anlaşmaları çerçevesinde yaptığı çağrılara olumlu cevap vermeye, özellikle sınırın belirsiz ya da tartışmalı olduğu yerlerde olmak üzere ortak sınırlarını belirlemeye; bu adımların Lübnan'ın egemenliği, toprak bütünlüğü, siyasi bağımsızlığı ve iki ülke arasındaki ilişkiyi geliştirmeye yönelik önemli adımlar teşkil edeceğinin altını çizerek tam diplomatik ilişki ve temsil mekanizmaları kurmaya; böylece bölgedeki istikrara katkıda bulunmaya ve her iki ülkeyi bu amaç için ikili ilişkileri ileri taşıma yönünde çalışmaya; ülkeler arasında diplomatik ilişkilerin ve daimi diplomatik temsilciliklerin kurulmasının karşılıklı rıza çerçevesinde yürüdüğünün altını çizerek çağırır.
5. Lübnan Hükümeti'ni Lübnan topraklarına silah sokulmasını engelleme yolunda attığı adımlar için kutlar ve Suriye Hükümeti'ni benzer adımlar atmaya çağırır.

6. Lübnan ulusal diyalogunun mülteci kampları dışındaki Filistinli militanların silahsızlandırılması yönündeki kararını sevinçle karşılar; kararın uygulanmasını destekler ve Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan diğer tüm milislerin dağıtılması ve silahsızlandırılması yönünde adımlar atılması ve Lübnan'ın tamamında Lübnan Hükümeti'nin tam kontrolünün sağlanması çağrısı yapar.
7. Genel Sekreter ve Özel Temsilcisi'nin 1559 sayılı kararın tüm yönleriyle uygulanması yönündeki adanmışlıkları ve çabalarına olan desteğini yeniler.

(Kararın orijinal metni Ek 5'te verilmiştir.)

BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 (2006) Sayılı Kararının Özeti

Güvenlik Konseyi;

Tarafların 14 Ağustos 2006 tarihi itibarıyla uyacaklarını açıkladıkları çatışmaların durdurulmasını, kalıcı bir ateşkesin sağlanmasını ve ihtilafa uzun dönemli bir çözüm bulunmasını amaçlayan 1701 (2006) sayılı kararıyla;

1. Çatışmaların tam olarak durdurulması, özellikle, Hizbullah'ın bütün saldırılarına ve İsrail'in bütün saldırı amaçlı askeri operasyonlarına derhal son vermesi çağrısında bulunur.
2. Silahlı çatışma kesin bir şekilde sona erdikten sonra, 11. madde'de zikredilen yetkiye göre Lübnan hükümeti ve UNIFIL'in Güney hattı boyunca güçlerini konuşlandırması, UNIFIL ve Lübnan askerlerinin yerleşmesine paralel olarak İsrail güçlerinin Güney Lübnan'dan geri çekilmesi çağrısında bulunur.
3. Lübnan'ın kayıtsız ve şartsız egemenliğini öngören 1559 (2004), 1680 (2006) sayılı kararlar ve Taif Anlaşması'nın ilgili maddeleri doğrultusunda bölgede Lübnan Hükümeti'nden başka bir otoritenin bulunmaması ve bölgede Lübnan Hükümeti'nin izni olmadan hiçbir gücün silah bulundurmamasının önemini vurgular.
4. Mavi Hat'tın korunması noktasındaki güçlü desteğini yeniler.
5. Bütün tarafların 1'inci paragrafta ters düşecek şekilde uzun vadeli çözümü, sivil nüfusa insani yardım ulaştırılması, sivil konvoyların güvenli bir şekilde geçişine bağlı olarak insanların evlerine geri dönüşünü ve yerlerinden edilen insanların güvenli dönüşünü ihlal edecek herhangi bir davranışta bulunmama yükümlü olduklarını teyit eder ve tüm taraflara bu yönde sorumluluk içinde hareket etmeleri ve Güvenlik Konseyi ile işbirliği yapmaları çağrısında bulunur.
6. İsrail ve Lübnan'a aşağıda zikredilen ilkeler ve hususlar çerçevesinde daimi ateşkes ve uzun vadeli çözüme destek vermeleri çağrısında bulunur:
 - İki tarafın da Mavi Hat sınırına saygı göstermesi ve ihlal etmemesi,
 - İki tarafın Mavi Hat'ta, Mavi Hat ve Litani Nehri arasında kalan güvenli bölgeye çatışmaların tekrar başlamasını engelleyecek olan ve güvenliği esas alan yerleşimlere saygı göstermesi, bu bölgenin 11. maddede zikredilen şartlara uygun olarak yetkilendirilen Lübnan ve UNIFIL güçleri dışında tamamen silahsızlandırılması ve silahlı unsurlardan arındırılması,
 - Lübnan'da bulunan silahlı grupların silahsızlandırılmasını öngören Taif Antlaşması, 1559 (2004) ve 1680 (2006) sayılı kararların bütünüyle hayata geçirilmesi, böylelikle Lübnan devletinden başka silahlı bir güç veya yetkinin olmayacağını ifade eden ve 27 Temmuz 2006'da Lübnan Hükümeti tarafından alınan kararın uygulanması,
 - İsrail'in Lübnan'a döşediği kara mayınlarının yerlerini içeren tüm geri kalan haritaları Birleşmiş Milletler'e vermesi,
7. Genel Sekreter'den, ilgili uluslararası aktörlerle ve taraflarla işbirliği yaparak, Taif Antlaşması ve 1559 (2004) ile 1680 (2006) sayılı kararların ilgili hükümlerinin uygulanması, silahsızlandırılma, özellikle sınırın belirsiz ya da tartışmalı olduğu yerler ile Şebaa Çiftlikleri bölgesi de dahil olmak üzere, Lübnan'ın uluslararası sınırlarının belirlenmesi yönünde öneri paketleri hazırlamasını ve bu önerileri 30 gün içinde Güvenlik Konseyi'ne rapor etmesini talep eder.
8. 425 (1978) ve 426 (1978) sayılı kararlar dahilinde görev alan UNIFIL gücünün sayısının, ekipmanının, otoritesinin ve operasyon tanımının genişletilmesi için UNIFIL askerlerinin sayısının en fazla 15000 askere çıkartılması kararını alır ve gücün yukarıdaki 425 ve 426 sayılı kararların içeriğine ek olarak aşağıdaki görevleri yüklenmesine karar verir;

- a. Karşılıklı saldırıların kesilmesini gözlemek,
 - b. İsrail'in 2'inci paragraf çerçevesinde güney Lübnan'dan çekilmesiyle birlikte güney Lübnan ve Mavi Hat boyunca yerleşecek olan Lübnan ordusuna eşlik edilmesi ve desteklenmesi,
 - c. b bendinde söz konusu edilen faaliyetin hayata geçirilmesi esnasında Lübnan Hükümeti ve İsrail'le koordinasyonu sağlamak,
 - d. 8. maddede belirtilen bölgenin oluşturulması için Lübnan ordusuna yardım edilmesi,
9. Bölgenin her tarafında yetkisini kullanabilmesine yardımcı olacak uluslararası gücün yerleştirilmesi hususunda Lübnan Hükümeti'nin talebi doğrultusunda, UNIFIL'in güçlerinin yerleşim bölgesinde yapacakları gerekli operasyonlar için yetkilendirilmesi, ama bu bölgede yapılacak operasyonların herhangi bir provakatif harekete yol açmayacağından emin olunması, BM personelinin korunması, BM personelinin özgürlüğünün ve güvenliğinin sağlanması, fiziksel şiddetin tehdidi altında bulunan sivillerin korunması yetkilerini verir.
 10. Bu çözümde sunulan UNIFIL'in sorumluluklarının hayata geçirilmesi yolunda Genel Sekreter'in ivedilikle gerekli adımları atmasını talep eder ve üye ülkeleri UNIFIL'e katkıda bulunmaya, gücün yardım talebine olumlu cevap vermeye çağırır.
 11. Lübnan Hükümeti'ni rızası olmadan sınır geçişlerini engellemek üzere sınırlarının güvenliğini korumaya çağırır ve UNIFIL'in Lübnan Hükümeti'nin talepleri doğrultusunda ona yardım etmesini ister.
 12. Bütün devletlerin kendi vatandaşlarını, topraklarını ya da kendi bayraklarını taşıyan gemi ve uçakların aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirmesini engellemesine karar verir;
 - a. Herhangi bir kuruluş, örgüt ya da Lübnan'da bulunan çeşitli gruplara silah, cephane, patlayıcı madde, askeri araç gereç, özel askeri ekipman ve bunların yedek parçalarının satışı ya da temini,
 - b. Herhangi bir kuruluş, örgüt ya da Lübnan'da bulunan çeşitli gruplara teknik eğitim, b bendinde belirtilen ekipmanların temini konusunda yardım, üretim, bakım ve kullanımı. Bu kısıtlama ve yasaklamalar Lübnan Hükümeti veya UNIFIL'in 11. maddede belirtilen yetkisini kapsamaz.
 13. UNIFIL'in görev süresinin 31 Ağustos 2007'e uzatılması için karar alınması, kalıcı ateşkesin ve uzun vadeli çözümün sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla UNIFIL'in görev ve sorumluluklarının ifade edilmesi kararlarını alır.
 14. Kapsamlı, uzun süreli ve sağlam bir barışın Ortadoğu'da temin edilmesini sağlayacak 242 ve 338 sayılı çözümleri de içeren bütün çözümlerin önemini vurgular.

(Kararın orijinal metni Ek 5'te verilmiştir.)

EK 5: BM Güvenlik Konseyinin 1559, 1680 ve 1701 Sayılı Kararlarının Orijinal

Metinleri

Resolution 1559 (2004)

Adopted by the Security Council at its 5028th meeting, on 2 September 2004

The Security Council,

Recalling all its previous resolutions on Lebanon, in particular resolutions 425 (1978) and 426 (1978) of 19 March 1978, resolution 520 (1982) of 17 September 1982, and resolution 1553 (2004) of 29 July 2004 as well as the statements of its President on the situation in Lebanon, in particular the statement of 18 June 2000 S/PRST/2000/21),

Reiterating its strong support for the territorial integrity, sovereignty and political independence of Lebanon within its internationally recognized borders,

Noting the determination of Lebanon to ensure the withdrawal of all non-Lebanese forces from Lebanon,

Gravely concerned at the continued presence of armed militias in Lebanon, which prevent the Lebanese Government from exercising its full sovereignty over all Lebanese territory,

Reaffirming the importance of the extension of the control of the Government of Lebanon over all Lebanese territory,

Mindful of the upcoming Lebanese presidential elections and *underlining* the importance of free and fair elections according to Lebanese constitutional rules devised without foreign interference or influence,

1. *Reaffirms* its call for the strict respect of the sovereignty, territorial integrity, unity, and political independence of Lebanon under the sole and exclusive authority of the Government of Lebanon throughout Lebanon;

2. *Calls upon* all remaining foreign forces to withdraw from Lebanon;

3. *Calls for* the disbanding and disarmament of all Lebanese and non-Lebanese militias;

4. *Supports* the extension of the control of the Government of Lebanon over all Lebanese territory;

5. *Declares* its support for a free and fair electoral process in Lebanon's upcoming presidential election conducted according to Lebanese constitutional rules devised without foreign interference or influence;

6. *Calls upon* all parties concerned to cooperate fully and urgently with the Security Council for the full implementation of this and all relevant resolutions concerning the restoration of the territorial integrity, full sovereignty, and political independence of Lebanon;

7. *Requests* that the Secretary-General report to the Security Council within thirty days on the implementation by the parties of this resolution and *decides* to remain actively seized of the matter.

Resolution 1680 (2006)

Adopted by the Security Council at its 5440th meeting, on 17 May 2006

The Security Council,

Recalling all its previous resolutions on Lebanon, in particular resolutions 1559 (2004), 425 and 426 (1978), resolution 520 (1982) and resolution 1655 (2006), as well as the statements of its President on the situation in Lebanon, in particular the statements of 18 June 2000 (S/PRST/2000/21), of 19 October 2004 (S/PRST/2004/36), of 4 May 2005 (S/PRST/2005/17) and of 23 January 2006 (S/PRST/2006/3),

Reiterating its strong support for the territorial integrity, sovereignty and political independence of Lebanon within its internationally recognized borders,

Noting positively that further significant progress has been made towards implementing in full all provisions of resolution 1559 (2004), in particular through the Lebanese national dialogue, but noting also with regret that other provisions of resolution 1559 have not yet been fully implemented, namely the disbanding and disarming of Lebanese and non-Lebanese militias, the extension of the control of the Government of Lebanon over all its territory, the strict respect of the sovereignty, territorial integrity, unity and political independence of Lebanon, and free and fair presidential elections conducted according to the Lebanese constitutional rules, without foreign interference and influence,

Noting with concern the conclusion of the Secretary-General's report (S/2006/248) that there had been movements of arms into Lebanese territory for militias over the last six months,

Expressing full support for the Lebanese National Dialogue and commending all Lebanese parties for its conduct and for the consensus reached in this context on important matters,

Having heard the Prime Minister of Lebanon's address to the Security Council on 21 April 2006 (S/PV.5417),

1. *Welcomes* the third semi-annual report of the Secretary General to the Security Council of 18 April 2006 on the implementation of resolution 1559 (2004) (S/2006/248);

2. *Reiterates* its call for the full implementation of all requirements of resolution 1559 (2004);

3. *Reiterates also* its call on all concerned States and parties as mentioned in the report, to cooperate fully with the Government of Lebanon, the Security Council and the Secretary-General to achieve this goal;

4. *Strongly encourages* the Government of Syria to respond positively to the request made by the Government of Lebanon, in line with the agreements of the Lebanese national dialogue, to delineate their common border, especially in those areas where the border is uncertain or disputed and to establish full diplomatic relations and representation, noting that such measures would constitute a significant step towards asserting Lebanon's sovereignty, territorial integrity and political independence and improving the relations between the two countries, thus contributing positively to the stability in the region, and urges both parties to make efforts through further bilateral dialogue to this end, bearing in mind that the establishment of diplomatic relations between States, and of permanent diplomatic missions, takes place by mutual consent;

5. *Commends* the Government of Lebanon for undertaking measures against movements of arms into Lebanese territory and calls on the Government of Syria to take similar measures;

6. *Welcomes* the decision of the Lebanese national dialogue to disarm Palestinian militias outside refugee camps within six months, supports its implementation and calls for further efforts to disband and disarm all Lebanese and non-Lebanese militias and to restore fully the Lebanese Government's control over all Lebanese territory;

7. *Reiterates* its support to the Secretary-General and his Special envoy in their efforts and dedication to facilitate and assist in the implementation of all provisions of resolution 1559 (2004);

8. *Decides* to remain seized of the matter.

Resolution 1701 (2006)

Adopted by the Security Council at its 5511th meeting, on 11 August 2006

The Security Council,

Recalling all its previous resolutions on Lebanon, in particular resolutions 425 (1978), 426 (1978), 520 (1982), 1559 (2004), 1655 (2006) 1680 (2006) and 1697 (2006), as well as the statements of its President on the situation in Lebanon, in particular the statements of 18 June 2000 (S/PRST/2000/21), of 19 October 2004 (S/PRST/2004/36), of 4 May 2005 (S/PRST/2005/17), of 23 January 2006 (S/PRST/2006/3) and of 30 July 2006 (S/PRST/2006/35),

Expressing its utmost concern at the continuing escalation of hostilities in Lebanon and in Israel since Hizbollah's attack on Israel on 12 July 2006, which has already caused hundreds of deaths and injuries on both sides, extensive damage to civilian infrastructure and hundreds of thousands of internally displaced persons,

Emphasizing the need for an end of violence, but at the same time *emphasizing* the need to address urgently the causes that have given rise to the current crisis, including by the unconditional release of the abducted Israeli soldiers,

Mindful of the sensitivity of the issue of prisoners and *encouraging* the efforts aimed at urgently settling the issue of the Lebanese prisoners detained in Israel,

Welcoming the efforts of the Lebanese Prime Minister and the commitment of the Government of Lebanon, in its seven-point plan, to extend its authority over its territory, through its own legitimate armed forces, such that there will be no weapons without the consent of the Government of Lebanon and no authority other than that of the Government of Lebanon, *welcoming also* its commitment to a United Nations force that is supplemented and enhanced in numbers, equipment, mandate and scope of operation, and *bearing in mind* its request in this plan for an immediate withdrawal of the Israeli forces from southern Lebanon,

Determined to act for this withdrawal to happen at the earliest, *Taking due note* of the proposals made in the seven-point plan regarding the Shebaa farms area,

Welcoming the unanimous decision by the Government of Lebanon on 7 August 2006 to deploy a Lebanese armed force of 15,000 troops in South Lebanon as the Israeli army withdraws behind the Blue Line and to request the assistance of additional forces from the United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL) as needed, to facilitate the entry of the Lebanese armed forces into the region and to restate its intention to strengthen the Lebanese armed forces with material as needed to enable it to perform its duties,

Aware of its responsibilities to help secure a permanent ceasefire and a longterm solution to the conflict,

Determining that the situation in Lebanon constitutes a threat to international peace and security,

1. *Calls for* a full cessation of hostilities based upon, in particular, the immediate cessation by Hizbollah of all attacks and the immediate cessation by Israel of all offensive military operations;

2. Upon full cessation of hostilities, *calls upon* the Government of Lebanon and UNIFIL as authorized by paragraph 11 to deploy their forces together throughout the South and *calls upon* the Government of Israel, as that deployment begins, to withdraw all of its forces from southern Lebanon in parallel;

3. *Emphasizes* the importance of the extension of the control of the Government of Lebanon over all Lebanese territory in accordance with the provisions of resolution 1559 (2004) and resolution 1680 (2006), and of the relevant provisions of the Taif Accords, for it to exercise its full sovereignty, so that there will be no weapons without the consent of the Government of Lebanon and no authority other than that of the Government of Lebanon;

4. *Reiterates* its strong support for full respect for the Blue Line;

5. *Also reiterates* its strong support, as recalled in all its previous relevant resolutions, for the territorial integrity, sovereignty and political independence of Lebanon within its internationally recognized borders, as contemplated by the Israeli-Lebanese General Armistice Agreement of 23 March 1949;

6. *Calls on* the international community to take immediate steps to extend its financial and humanitarian assistance to the Lebanese people, including through facilitating the safe return of displaced persons and, under the authority of the Government of Lebanon, reopening airports and harbours, consistent with paragraphs 14 and 15, and *calls on* it also to consider further assistance in the future to contribute to the reconstruction and development of Lebanon;

7. *Affirms* that all parties are responsible for ensuring that no action is taken contrary to paragraph 1 that might adversely affect the search for a long-term solution, humanitarian access to civilian populations, including safe passage for humanitarian convoys, or the voluntary and safe return of displaced persons, and *calls on* all parties to comply with this responsibility and to cooperate with the Security Council;

8. *Calls for* Israel and Lebanon to support a permanent ceasefire and a longterm solution based on the following principles and elements:

- full respect for the Blue Line by both parties;
- security arrangements to prevent the resumption of hostilities, including the establishment between the Blue Line and the Litani river of an area free of any armed personnel, assets and weapons other than those of the Government of Lebanon and of UNIFIL as authorized in paragraph 11, deployed in this area;
- full implementation of the relevant provisions of the Taif Accords, and of resolutions 1559 (2004) and 1680 (2006), that require the disarmament of all armed groups in Lebanon, so that, pursuant to the Lebanese cabinet decision of 27 July 2006, there will be no weapons or authority in Lebanon other than that of the Lebanese State;
- no foreign forces in Lebanon without the consent of its Government;
- no sales or supply of arms and related materiel to Lebanon except as authorized by its Government;
- provision to the United Nations of all remaining maps of landmines in Lebanon in Israel's possession;

9. *Invites* the Secretary-General to support efforts to secure as soon as possible agreements in principle from the Government of Lebanon and the Government of Israel to the principles and elements for a long-term solution as set forth in paragraph 8, and *expresses* its intention to be actively involved;

10. *Requests* the Secretary-General to develop, in liaison with relevant international actors and the concerned parties, proposals to implement the relevant provisions of the Taif Accords, and resolutions 1559 (2004) and 1680 (2006), including disarmament, and for delineation of the international borders of Lebanon, especially in those areas where the border is disputed or uncertain, including by dealing with the Shebaa farms area, and to present to the Security Council those proposals within thirty days;

11. *Decides*, in order to supplement and enhance the force in numbers, equipment, mandate and scope of operations, to authorize an increase in the force strength of UNIFIL to a maximum of 15,000 troops, and that the force shall, in addition to carrying out its mandate under resolutions 425 and 426 (1978):

- (a) Monitor the cessation of hostilities;
- (b) Accompany and support the Lebanese armed forces as they deploy throughout the South, including along the Blue Line, as Israel withdraws its armed forces from Lebanon as provided in paragraph 2;
- (c) Coordinate its activities related to paragraph 11 (b) with the Government of Lebanon and the Government of Israel;
- (d) Extend its assistance to help ensure humanitarian access to civilian populations and the voluntary and safe return of displaced persons;
- (e) Assist the Lebanese armed forces in taking steps towards the establishment of the area as referred to in paragraph 8;
- (f) Assist the Government of Lebanon, at its request, to implement paragraph 14;

12. Acting in support of a request from the Government of Lebanon to deploy an international force to assist it to exercise its authority throughout the territory, *authorizes* UNIFIL to take all necessary action in areas of deployment of its forces and as it deems within its capabilities, to ensure that its area of operations is not utilized for hostile activities of any kind, to resist attempts by forceful means to prevent it from discharging its duties under the mandate of the Security Council, and to protect United Nations personnel, facilities, installations and equipment, ensure the security and freedom of movement of United Nations personnel, humanitarian workers and, without prejudice to the responsibility of the Government of Lebanon, to protect civilians under imminent threat of physical violence;

13. *Requests* the Secretary-General urgently to put in place measures to ensure UNIFIL is able to carry out the functions envisaged in this resolution, *urges* Member States to consider making appropriate contributions to UNIFIL and to respond positively to requests for assistance from the Force, and *expresses* its strong appreciation to those who have contributed to UNIFIL in the past;

14. *Calls upon* the Government of Lebanon to secure its borders and other entry points to prevent the entry in Lebanon without its consent of arms or related materiel and *requests* UNIFIL as authorized in paragraph 11 to assist the Government of Lebanon at its request;

15. *Decides* further that all States shall take the necessary measures to prevent, by their nationals or from their territories or using their flag vessels or aircraft:

- (a) The sale or supply to any entity or individual in Lebanon of arms and related materiel of all types, including weapons and ammunition, military vehicles and equipment, paramilitary equipment, and spare parts for the aforementioned, whether or not originating in their territories; and
- (b) The provision to any entity or individual in Lebanon of any technical training or assistance related to the provision, manufacture, maintenance or use of the items listed in subparagraph (a) above;

except that these prohibitions shall not apply to arms, related material, training or assistance authorized by the Government of Lebanon or by UNIFIL as authorized in paragraph 11;

16. *Decides* to extend the mandate of UNIFIL until 31 August 2007, and *expresses its intention* to consider in a later resolution further enhancements to the mandate and other steps to contribute to the implementation of a permanent ceasefire and a long-term solution;

17. *Requests* the Secretary-General to report to the Council within one week on the implementation of this resolution and subsequently on a regular basis;

18. *Stresses* the importance of, and the need to achieve, a comprehensive, just and lasting peace in the Middle East, based on all its relevant resolutions including its resolutions 242 (1967) of 22 November 1967, 338 (1973) of 22 October 1973 and 1515 (2003) of 19 November 2003;

19. *Decides* to remain actively seized of the matter.

SETA, siyaset, ekonomi ve toplum-kültür alanlarında bilgi üretmeyi ve üretilen bilimsel bilgiyi sorun çözücü formüller halinde sunmayı hedefler. Ulusal ve küresel sorunları tarihi ve kültürel bir derinlik içerisinde ele alan SETA, bugüne yönelik bilgi üretiminin yanı sıra, geleceğe yönelik projeksiyonlarda da bulunmayı amaçlar. Bilgi-temelli bir kurum olan SETA, uluslararası bilim standartlarına uygun ve partizan kaygılardan uzak bir şekilde, farklı görüşleri bir araya getirerek bir diyalog platformu vazifesi görür ve bir ortak aklın inşasına katkıda bulunur. SETA'nın kısa ve orta vadedeki çalışmaları ve belli periyotlarla yayınladığı raporları, Türkiye'deki bilgi ve tahlil seviyesini yükselterek, karar verme mekanizmalarına olumlu katkıda bulunmayı da hedefler.

Ulusal, bölgesel ve küresel sorunlara eğilmek ve zaman-mekan derinlikli bir çerçeve sunmak, SETA'nın temel fikri hedefini oluşturur. Türkiye'yi ve onun stratejik konumunu doğrudan ilgilendiren sorunlar, siyaset, ekonomi ve toplum-kültür başlıkları altında ele alınır. Bu üç alan arasında büyük bir geçişkenlik bulunduğundan kategorik ayrımlardan kaçınılır ve sorunlar çok boyutlu ve disiplinler arası bir bakış açısıyla tahlil edilir. Üretilen ve sunulan bilginin öncelikli amacı, barış, eşitlik, adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayalı bir toplumsal yapının oluşmasına ve derinleştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

Reşit Galip Cad. Hereke Sokak No:10 GOP

06700 Çankaya ANKARA

Tel: (312) 405 61 51 Faks: (312) 405 69 03

info@setav.org www.setav.org